

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา

นายวิจิต จันทร์กระจำง

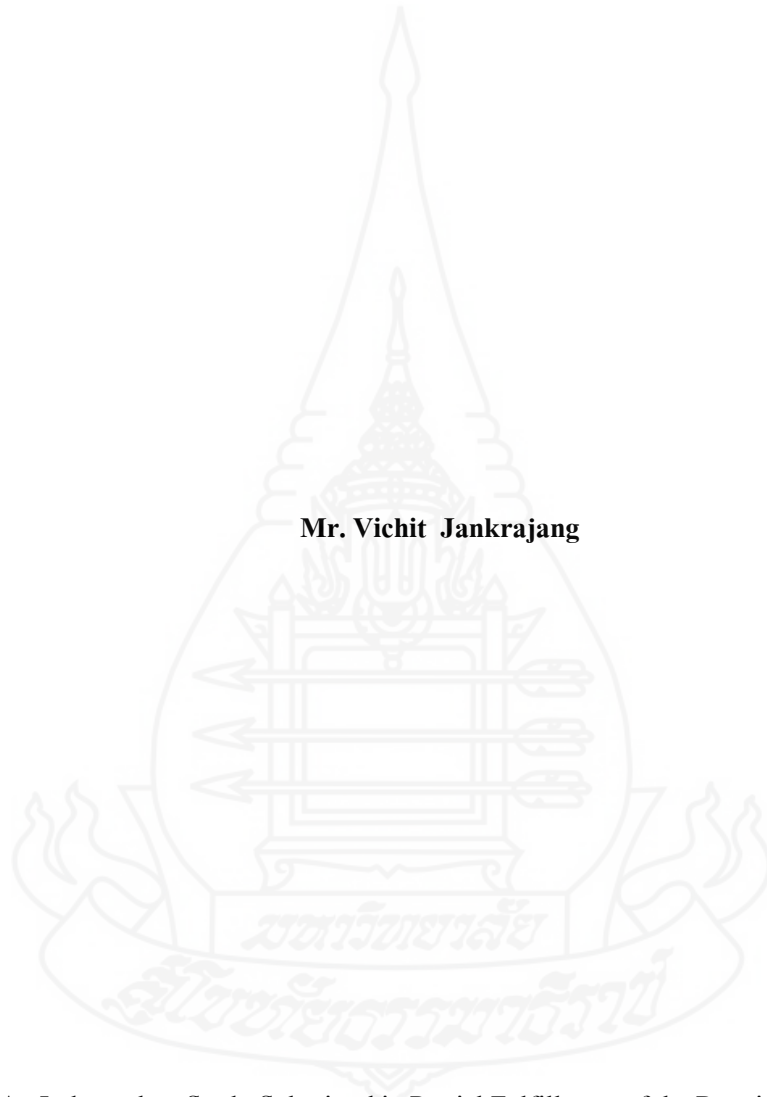

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562

Legal Problems on Compensation Paid to the Accused in Criminal Case

Mr. Vichit Jankrajang

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา
ชื่อและนามสกุล นายวิจิต จันท์กระจ่าง
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต ดลเจิม

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2563

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต ดลเจิม)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตะวัน เดชภีรัตน์มงคล)

(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา

ผู้ศึกษา นายวิจิต จันทร์กระจ่าง **รหัสนักศึกษา** 2574001182 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต ดลเจิม **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย เกี่ยวกับค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาของกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย (2) เพื่อวิเคราะห์ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน และ (3) เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร จากการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากตำรากฎหมาย บทความทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานทางวิชาการอื่นๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป เพื่อให้ได้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และแนวคิด วินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ผลการศึกษา พบว่า (1) ในปัจจุบันมีหลายๆ ประเทศ เริ่มให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิ ของผู้เสียหาย และพยาน โดยในปี ค.ศ. 1964 ประเทศอังกฤษได้ทดลองแต่งตั้งคณะกรรมการชดเชยความเสียหาย ทางอาญาเพื่อพิจารณาจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ส่วนในปี ค.ศ. 1976 ประเทศ เยอรมนี ได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมฉบับแรกซึ่งใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติทดแทน แก่เหยื่อที่สหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1982 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปกป้องเหยื่อและพยาน และในปี ค.ศ. 1985 องค์การ สหประชาชาติได้แถลงประกาศว่าด้วยหลักการเบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการ ใช้อำนาจในทางที่ผิด แต่สำหรับประเทศไทย ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมยังเป็นกลุ่มบุคคล ที่ถูกละเลยอยู่มาก กฎหมายอาญาของไทยยังไม่ได้มีบทบัญญัติถึงการจ่ายค่าชดเชยหรือค่าทดแทนสำหรับ เหยื่ออาชญากรรมแต่ประการใด ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินการฟ้องร้องเรียกจากผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ในเรื่องของการละเมิด (2) ในการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยการจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลย ของคณะอนุกรรมการในแต่ละจังหวัดที่ได้มีการแต่งตั้งมาจากคณะกรรมการกลางนั้นยังไม่มีหลักเกณฑ์ การพิจารณาค่าทดแทนและแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องมาจากการคณะกรรมการกลางที่เป็นผู้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการขึ้นมานั้นไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตหรือมีการวางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อจะใช้เป็นแนวการ พิจารณาค่าทดแทนให้แก่คณะอนุกรรมการ ซึ่งจะได้นำไปปฏิบัติให้เหมือนกันทั่วประเทศได้ และ (3) จึงเห็นควร ให้คณะกรรมการกลาง ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการขึ้นมานั้นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย ให้แก่คณะอนุกรรมการ ให้ชัดเจนว่าลักษณะของจำเลยประเภทใดบ้างที่จะได้รับค่าทดแทน และจะได้รับค่าทดแทน เป็นเงินจำนวนเท่าไร เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ที่จะให้คณะอนุกรรมการนำไปปฏิบัติให้แนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

คำสำคัญ ผู้เสียหาย ค่าทดแทน จำเลย

Independent Study title: Legal Problems on Compensation Paid to the Accused in Criminal Case
Author: Mr. Vichit Jankrajang; **ID:** 2574001182; **Degree:** Master of Laws;
Independent Study advisor: Dr. Ingkarad Doljerm, Assistant Professor;
Academic year: 2019

Abstract

The objective of this independent research is to (1) study the laws in comparison with the laws relating to the injured person's consideration, and the accused's compensation and expense in criminal cases of the foreign laws and Thai laws, (2) analyze problems and obstacles relating to the payment of the injured person's consideration, and the accused's compensation and expense in criminal cases as currently appeared in Thai jurisprudence, and (3) suggest a corrective guideline for paying the injured person's consideration, and the accused's compensation and expense in criminal cases as currently appeared in the Thai jurisprudence.

This independent study is a qualitative research using Documentary Research Method through the study and research on the information of the relevant statutory provisions from the legal textbooks, academic articles, researches and other academic achievements both in Thai language and foreign language. The acquired information is taken for analyzing and deducing to be aware of the concepts, theories, and judicial decision approach relating to the laws on the injured person's consideration, and the accused's compensation and expense in criminal cases.

The finding of the studying result indicated that: (1) various countries have currently commenced to give precedence to the prevention and protection of the right of the victim and witness. In 1964, England tried out to appoint the Criminal Injuries Compensation Board for considering the compensation payment to the grievous bodily harmful victim of crime. In 1976, Germany promulgated the first issue of the law on protecting the right of the victim of crime, called "the Victim Compensation Act at the United States of America A.D. 1982", and promulgated the Federal Victim and Witness Protection Act A.D. 1985. In 1985, the United Nations Organization stated an announcement on the primary justice principle for the victim of crime relating to a misappropriate exercise of power. However, in Thailand, the large number of the injured persons or the victims of crimes are a group of persons who have been ignored. The Thai criminal provisions on the indemnification and compensation payment for the victim of crime have not yet been enacted at all. Therefore, the injured person must sue to claim from the offender under the Civil and Commercial Code regarding violation, (2) in exercise of discretion in decision of the compensation payment to the accused by each Provincial Sub-Committee which has been appointed from the Central Committee, no rules and guidelines for considering the compensation have been established in the same direction since the Central Committee, the appointer of the Sub-Committee, has not clearly established the scope or rules to be applied by the Sub-Committee as a guideline for considering the compensation, and nationwide implemented on similar basis, and (3) therefore, it has been proper that the Central Committee, the appointer of the Sub-Committee, must clearly establish the rule of decision for the Sub-Committee on the nature of which type of the accused who shall be paid for how much amount of compensation as a rule for implementing by the Sub-Committee in same way nationwide.

Keywords: Injured Person, Compensation, Accused

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต คตเจิม อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ ดร.ตะวัน เดชภักต์นวมงคล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้แนวคิด คำปรึกษา คำแนะนำด้วยดีตลอดมา ผู้เขียนรู้สึกสำนึกในความเมตตา กรุณา และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสาขาวิชานิติศาสตร์ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่านที่ช่วยเหลือจนการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลงด้วยดี

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้หากมีคุณค่าและประโยชน์ในทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอเทิดทูนบูชาพระคุณแต่บิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน โดยเฉพาะภรรยาและลูกทั้ง 2 คน ที่เป็นกำลังใจเสมอมาจนจบการศึกษา ส่วนความบกพร่องของการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วิจิต จันทรกระจ่าง

มีนาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
3. ขอบเขตการวิจัย	4
4. วิธีดำเนินการศึกษา	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา	6
1. แนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	6
1.1 ประวัติความเป็นมา	6
1.2 แนวคิดในการเยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยรัฐ	7
1.3 แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ	10
1.4 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ	14
2. ทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม	18
3. หลักทั่วไปเกี่ยวกับค่าตอบแทน	20
3.1 ความหมายของ “เหยื่อ” “ผู้เสียหาย” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” ในคดีอาญา	20
3.2 ประเภทของเหยื่ออาชญากรรม	22
3.3 สาเหตุของการตกเป็นผู้เสียหายหรืออาชญากรรม	24
3.4 สาเหตุของการตกเป็นผู้เสียหายหรืออาชญากรรม	24
3.5 ระบบการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรม	25
3.6 รูปแบบของการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรม	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.7 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่	32
3.8 เจื่อนใจยื่นคำขอรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา	35
บทที่ 3 หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา	40
1. กฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ของประเทศไทย	40
1.1 ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน	43
1.2 องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและกระบวนการพิจารณา	45
1.3 เจื่อนใจในการพิจารณา	49
1.4 เจื่อนใจที่จะได้รับการชดเชยและการกำหนดค่าทดแทน	50
1.5 หลักเกณฑ์การเยียวยา	50
1.6 ฐานความผิดและระดับความเสียหาย	51
1.7 ประเภทของค่าเสียหายและวงเงินที่จะได้รับ	52
1.8 รูปแบบการเยียวยา	52
2. กฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ของประเทศไทย	53
2.1 ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน	55
2.2 องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณา	56
2.3 เจื่อนใจในการพิจารณา	57
2.4 เจื่อนใจที่จะได้รับค่าทดแทน	57
2.5 วิธีการในการร้องขอและการพิจารณาคดี	58
2.6 หลักเกณฑ์การเยียวยา	59
2.7 ลักษณะความเสียหายที่ได้รับชดเชย	59
2.8 ลักษณะความเสียหายที่ได้รับชดเชย	60
2.9 การไต่เบื้อ	60
2.10 รูปแบบการเยียวยา	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. กฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	
ตามกฎหมายไทย	61
3.1 สารสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน	
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544	61
3.2 ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน	
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณา	
คำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554	77
3.3 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย	
ในคดีอาญา พ.ศ. 2544	81
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	89
1. ปัญหาการกำหนดค่าทดแทนให้แก่จำเลยที่คณะกรรมการมอบหมาย	
ให้คณะอนุกรรมการแต่ละจังหวัดเป็นผู้กำหนด โดยไม่มีแนวทาง	
หรือหลักเกณฑ์เดียวในแต่ละจังหวัด	89
1.1 การพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย	89
1.2 การพิจารณาการจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยของประเทศญี่ปุ่น	91
1.3 การพิจารณาการจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยของประเทศฝรั่งเศส	91
2. ปัญหาจำนวนคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา	93
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	97
1. บทสรุป	97
2. ข้อเสนอแนะ	100
บรรณานุกรม	104
ประวัติผู้ศึกษา	110

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 รูปแบบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	62
ภาพที่ 3.2 กระบวนการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา	64

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด หรือจำเลยผู้กระทำความผิดในคดีอาญาที่ถูกคุมขังระหว่างการสอบสวน ใต้สวน มูลฟ้อง อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล แต่ต่อมาศาลยกฟ้องในภายหลัง เพราะเหตุจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่ได้เป็นความผิด ศาลได้พิจารณาแล้วไม่เป็นความผิด ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวนี้ กฎหมายจะต้องให้ภาครัฐรับผิดชอบจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลย ตามอัตราที่กฎหมายได้กำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายในฐานะที่เป็นผู้ถูกกระทำ ทำให้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และในบางกรณีรัฐไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้หรือไม่สามารถบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายได้ และการดำเนินคดีให้แก่จำเลยในคดีอาญา รัฐมีความจำเป็นต้องควบคุมดูแลหรือคุมขังจำเลยในระหว่างที่คดีนั้นยังไม่ถึงที่สุด แต่ต่อมาพนักงานอัยการมีการถอนฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในภายหลัง เพราะเหตุจำเลยไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา จำเลยดังกล่าวย่อมได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายที่ว่านี้คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้ตราขึ้น เพื่อกำหนดอัตราการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ความผิดฐานทำให้แท้งลูก และความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก ส่วนจำเลยนั้นจะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือปรากฏแน่ชัดแล้วว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดและได้ถอนฟ้องคดีไปแล้ว

ในปัจจุบันหลายๆ ประเทศได้เริ่มให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในปีค.ศ. 1964 ประเทศอังกฤษได้ทดลองแต่งตั้งคณะกรรมการชดเชยความเสียหายทางอาญา เพื่อพิจารณาจ่ายค่าชดเชยให้กับเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ในปีค.ศ. 1976 ประเทศเยอรมนีได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมฉบับแรกซึ่งใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติทดแทนแก่เหยื่อ ในปีค.ศ. 1982 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ

ปกป้องเหยื่อและพยาน และในปีค.ศ. 1985 องค์การสหประชาชาติได้แถลงประกาศว่าด้วยหลักการเบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่อ อาชญากรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ผิด

สำหรับประเทศไทยมีผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมยังถูกละเลยอีกมาก กฎหมายอาญาของไทยยังไม่มียกเว้นการจ่ายค่าชดเชย และค่าทดแทน สำหรับเหยื่ออาชญากรรมแต่ประการใด ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการฟ้องร้องเรียกจากผู้กระทำความผิดแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิด อย่างไรก็ตามมีผู้เสียหายจำนวนมากไม่น้อยที่เป็นคนลำบากยากจน แม้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้ก็ตาม แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ การฟ้องคดีแพ่งนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ทั้งค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมายค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการว่าความของทนายความ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกมาก นอกจากนี้ญาติพี่น้องและบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียหายจะต้องรับภาระเลี้ยงดูจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมทั้งค่ารักษาพยาบาล ในระหว่างที่ผู้เสียหายเจ็บป่วย ซึ่งบางครั้งอาจถึงกับตลอดชีวิต ในกรณีที่ผู้เสียหายพิการหรือทุพพลภาพ จากการถูกทำร้าย ทั้งต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน จนกระทั่งหากมีการพิจารณาคดีในศาล ผู้เสียหายอาจถูกทำร้ายจิตใจในชั้นตอนกระบวนการยุติธรรมต่างๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ตั้งแต่การไปแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนในฐานะที่ตกเป็นผู้เสียหาย แต่มีอาจได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็วและสุภาพ หรือการใช้ถ้อยคำกริยาท่าทางที่เป็นการทำร้ายเหยื่อ ทำให้เกิดความเจ็บปวดบอบซ้ำจิตใจ ซ้ำทวีคูณมากขึ้น เช่น คดีถูกข่มขืน ชั้นนี้ผู้เสียหายต้องเข้าไปปากคำแก่พนักงานสอบสวน การถูกสอบสวนเพิ่มเติมจากพนักงานอัยการ การถูกซักถามค่านายทนายความฝ่ายจำเลยในศาล การที่ผู้ต้องขังได้รับโทษน้อยกว่าที่ศาลได้พิพากษา เป็นต้น

แม้ว่าระบบอำนวยความยุติธรรมทางอาญาแก่ประชาชนของประเทศไทยจะมีกฎหมายที่ได้รับการบัญญัติขึ้น เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย การลงโทษผู้กระทำความผิด ตลอดจนคืนความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องโทษที่มีใจผู้กระทำความผิดที่แท้จริงในคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตาม มีเพียงประชาชนส่วนน้อยเท่านั้น ที่สามารถเข้าถึงการบริการด้านกฎหมายได้ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นศาล และในชั้นบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาล หรือในชั้นราชทัณฑ์ รวมถึงการได้รับการช่วยเหลือในเรื่องค่าเยียวยาความเสียหายที่ผู้บริสุทธิ์ได้รับจากการต้องคำพิพากษาจำคุก¹

¹ สุทธิณี อยู่สวัสดิ์, “การปฏิรูปการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย : กรณีศึกษาพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก”, *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559) : 95 – 177

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นกฎหมายหลักฉบับเดียวที่รัฐให้การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ในลักษณะสวัสดิการของรัฐ เป็นเงินให้เปล่าโดยรัฐเป็นผู้จัดสรรงบประมาณให้ ซึ่งในปัจจุบันประสบปัญหาทางงบประมาณของแผ่นดินไม่เพียงพอในการจ่ายเงินค่าตอบแทนค่าทดแทน ค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ สถิติคดีเกี่ยวกับการยื่นคำขอรับเงินค่าตอบแทน และค่าทดแทน ค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาของสำนักงานฯ สถิติที่คณะกรรมการพิจารณาและมีคำวินิจฉัยแล้ว แต่ยังไม่มีการจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายและจำเลย เนื่องจากงบประมาณในแต่ละปีที่ได้รับได้จ่ายหมดภายในไตรมาสแรกของทุกปีแล้ว สถิติคดีอาญาที่เกิดขึ้นในแต่ละปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถิติคดีที่ศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดยกฟ้องให้จำเลยชนะคดี ประกอบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนกับประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่าจำนวนของผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญาที่จะมายื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และคาดว่าจะมีจำนวนการจ่ายเงินเกินกว่างบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปี ซึ่งจะส่งผลกระทบต่องบประมาณแผ่นดินในอนาคต

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับค่าตอบแทนของผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ของคณะกรรมการ โดยที่ตนเองนั้น ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด หรือไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้ในมาตรา 245, มาตรา 246 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อให้ได้รับการเยียวยาให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหาย

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาของกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย

2.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลย ในคดีอาญาที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน

2.3 เสนอแนวทางในการแก้ไขการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน

3. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2544 เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดในคดีอาญา และบุคคลที่ต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญา โดยที่ตนเองนั้นไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด หรือมิได้เป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญานั้น และได้ศึกษาจากกฎหมายไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติไว้ในมาตรา 245, 246 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อให้ได้รับการเยียวยาให้เกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหาย และกฎหมายค่าทดแทน ให้แก่จำเลยของประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งกฎหมายค่าทดแทนให้แก่จำเลยของประเทศฝรั่งเศส เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

4. วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยจากกฎหมาย ตำรา บทความ และข้อมูลระบบออนไลน์ และข้อมูลบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเป็นการรวบรวมเอกสารต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หรือค้นคว้าจากกฎหมายในประเทศและกฎหมายในต่างประเทศ ที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อนำมาศึกษาเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเป็นธรรมที่สูงสุด

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ในระบบกฎหมายไทย

5.2 ทำให้ทราบหลักการทางกฎหมายต่างประเทศ เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา

5.3 ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาที่ปรากฏในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ และสามารถนำมาปรับปรุงการชดใช้จ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาในปัจจุบันได้

5.4 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขการชดเชยค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย และค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

จากการทบทวนแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีนักวิชาการและผู้ศึกษาได้กล่าวถึงค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และหลักกฎหมายในประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

1.1 ประวัติความเป็นมา

ในส่วนของประเทศไทยในสมัยก่อนที่ยังไม่ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาบังคับใช้นั้น ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธินี้ขึ้นในมาตรา 245 ซึ่งเมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้ว จึงได้มีกฎหมายลูกเข้ามารับรองสิทธิดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งแต่เดิมประเทศไทยนั้น ได้มีกฎหมายตราสามดวง มีโจรปล้นเรือนแห่งใด ฆ่าฟันเจ้าทรัพย์ตายในจังหวัด แขวงเมืองใด ให้ผู้รักษาเมือง และชาวบ้านจับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ ถ้าแลผู้รังกรรมกรชาวบ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้ไซ้ ให้ผู้รักษาเมือง ผู้รังกรรมกรแลชาวบ้านใช้ทุนทรัพย์ซึ่งผู้ร้ายปล้นของราษฎรไปนั้น²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 รัฐบาลได้ริเริ่มให้มีกฎหมายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติหน้าที่มีมนุษยธรรม ขึ้น โดยได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติตามหน้าที่มีมนุษยธรรม พ.ศ. 2497 ขึ้นใช้บังคับ³ ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ยังมีข้อบกพร่อง ยังไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายได้โดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้

² อัญชลี ฉายสุวรรณ, การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534, หน้า 96

³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 97

ให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ที่เข้าช่วยเหลือราชการ หรือบุคคลที่เข้ากระทำความผิดด้วยมนุษยธรรม แต่ถ้าเป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมโดยตรงแล้ว จะไม่ได้รับการเยียวยาทั้งที่เป็นผู้สุจริตมิได้เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ขึ้นมา จึงได้มีการรับรองสิทธินี้โดยตรง จึงมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติโดยใช้ชื่อเรื่องว่า ร่างพระราชบัญญัติกองทุนชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา... ซึ่งมีการพิจารณาเป็นลำดับ ต่อมาวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2540 ได้มีการดำเนินการตรวจร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว จากกลุ่มกฎหมายสำนักงานกฤษฎีกา และได้ค้นคว้าและพิจารณาถึงกฎหมายของต่างประเทศด้วย และเมื่อมีการนำร่างกฎหมายดังกล่าวพิจารณาผ่านวาระของที่ประชุมสภาแล้ว จึงได้ตรากฎหมายโดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก หน้า 23 วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

1.2 แนวคิดในการเยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยรัฐ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงแนวคิดในการเยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยรัฐ ดังต่อไปนี้

อัครวิน วัฒนวิบูลย์ และอมรรัตน์ กริชยาผล⁴ กล่าวถึง สตีเฟนเชฟเฟอร์ (Stephen Schafer) ได้กล่าวว่า การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐมีระบบการทดแทน 2 ประการ คือ

1) ระบบ Compensation ที่เป็นสิทธิทางแพ่งและดำเนินคดีโดยศาลอาญา เป็นการทดแทนที่รัฐทำหน้าที่แก้ไขความบกพร่องที่ไม่อาจป้องกันผู้เสียหายจากภัยอาชญากรรมได้ จึงต้องอาศัยแหล่งเงินทุนสนับสนุนในรูปของกองทุนทดแทนสะสมซึ่งมีแหล่งรายได้หลายทาง เป็นต้นว่า ค่าปรับในคดีอาญา รวมถึงการเรียกเงินคืนจากผู้กระทำความผิดนั้นด้วย การทดแทนนี้ไม่ใช่โทษ แม้จะเป็นการตัดสินโดยศาลอาญาก็ตาม

⁴ อัครวิน วัฒนวิบูลย์ และอมรรัตน์ กริชยาผล, “การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (ตอนที่ 2)”, *วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม*, 4 (2530) : 47 – 66

2) ระบบ Compensation ที่มีลักษณะเป็นกลางและมีกระบวนการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษจากการทดแทนโดยรัฐ ทั้งนี้รัฐจะช่วยผู้เสียหายที่มีความจำเป็นเนื่องจากผู้กระทำผิดไม่สามารถชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ โดยมีคณะกรรมการพิจารณาการทดแทนความเสียหายเป็นผู้พิจารณาคำร้องของผู้เสียหาย ระบบนี้ได้รับการยอมรับและบังคับใช้ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

ศุภมาส พษ์วิเชียร⁵ กล่าวว่า การชดใช้ค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา โดยหลักแล้วจะมีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ คือ

กรณีแรก กำหนดให้ศาลเป็นผู้สั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายโดยตรง ในลักษณะค่าเสียหายเบื้องต้น โดยไม่ตัดสิทธิ์ของผู้เสียหายในการดำเนินคดีเพื่อเรียกให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเพิ่มเติม หากผู้เสียหายเห็นว่าค่าสินไหมทดแทนที่ศาลพิพากษานั้นยังไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

กรณีที่สอง การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายโดยรัฐ ในบางประเทศ เช่น มลรัฐมอนทรีโอ ประเทศแคนาดา มีการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา ในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย ตามพระราชบัญญัติค่าทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (The Compensation for Victims of Crime Act) กำหนดโดยไม่รวมค่าเสียหายอันเนื่องมาจากยานพาหนะ เว้นแต่เป็นกรณีที่ใช้ยานพาหนะเพื่อเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ค่าทดแทนในกรณีนี้รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าทำศพ ค่าขาดรายได้จากการทำงาน รวมถึงค่าเลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากการข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งกฎหมายก็ได้กำหนดอัตราขั้นสูงในแต่ละรายการไว้ โดยพื้นฐานแล้วรัฐจะเข้ามาให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือ โดยคำนึงถึงสิทธิ์ของผู้เสียหาย ดังต่อไปนี้

1) สิทธิ์ที่จะได้รับค่าชดเชย (Compensation) รัฐจะเข้ามาช่วยเหลือทางการเงินและค่าชดเชย และความเสียหายกลับสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับฐานะก่อนได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

2) สิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ (Protection) ผู้เสียหายควรได้รับการคุ้มครองป้องกัน มิให้ได้รับความกระทบกระเทือนในทุกๆ ด้าน ไม่แต่เฉพาะด้านร่างกายเท่านั้น แต่สมควรได้รับการคุ้มครองทางด้านจิตใจ (Physiological) ตัวอย่างเช่น การให้ความคุ้มครองผู้เสียหายไม่ให้ถูกล่วงละเมิดในความเป็นส่วนตัว เป็นต้น

⁵ ศุภมาส พษ์วิเชียร, “อ้างแล้ว”

3) สิทธิที่จะได้รับการบริการ (Service) ผู้เสียหายสมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการที่จะได้รับการเคารพ การยอมรับ และได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กร และในการเข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในองค์กรนั้นๆ เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้เสียหายโดยคำนึงถึงสิทธิดังกล่าวข้างต้นด้วย

4) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร (Information) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อมูลต่างๆ ในทางคดี เช่น ขั้นตอนในการดำเนินคดี และได้รับการอธิบายถึงเหตุผลของคนตัดสินในประเด็นต่างๆ แห่งคดีในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ในแต่ละประเทศก็จะมีวิธีการแตกต่างกันออกไป แผนที่ประเทศน่าจะมีพื้นฐานทางความคิดร่วมกันเกี่ยวกับความจำเป็นที่รัฐสมควรเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหาย คุณสมบัตินี้จะเป็นประเด็นอยากได้ดังต่อไปนี้

(1) เพราะรักประสพความล้มเหลวที่จะบอกประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม จึงมีข้อผูกมัดที่จะชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ด้วยเหตุที่ประเทศที่มีอารยธรรมทั้งหลายย่อมไม่ยอมให้ปัจเจกชนแต่ละคนถืออำนาจได้ตามอำเภอใจ จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายที่รักษากฎหมายต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมให้ปราศจากอาชญากรรม หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องป้องกันไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้นอีกด้วย การที่มีผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเท่ากับว่ารัฐปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ จึงต้องถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายจากรัฐได้ เพราะรัฐล้มเหลวในการคุ้มครองสังคมและประชาชน

(2) แม้ผู้เสียหายอาจได้รับเงินค่าประกันภัยจากบริษัทประกันภัยมาแล้วก็ตาม หากปรากฏว่ายังไม่คุ้มกับความเสียหายที่ได้รับ การได้รับการเยียวยาความเสียหายจากรัฐก็ถือเป็นค่าทดแทนความเสียหายจำนวนมากเหยื่อต้องประสบ เพื่อเป็นการขยายแนวคิดเรื่องรัฐสวัสดิการในการที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม ต่อผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่น

(3) อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เพื่อนสมาชิกท่านใดต้องได้รับผลร้ายโดยตกเป็นผู้เสียหายแล้ว รัฐก็ไม่ควรปล่อยให้ผู้นั้นได้รับความเดือดร้อนเพียงลำพัง แต่รัฐนั้นจะต้องจัดหามาตรการช่วยเหลือ คุ้มครอง ประกันความปลอดภัย หรือแบ่งปันความเสี่ยงของประชาชนในสังคม

สิริพันธ์ พลรบ⁶ กล่าวถึง แนวความคิดเรื่องสวัสดิการที่ทำให้รัฐมีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้นมีแนวความคิดที่เป็นฐานความคิดสำคัญคือ

1) รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม หากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ จึงสมควรรับผิดชอบ

2) รัฐสมควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม

การที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน โดยไม่คิดมูลค่า และการพัฒนาของแนวคิดรัฐสวัสดิการนี้ โดยเฉพาะในด้านความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรม หรือผู้เสียหายในคดีอาญา ในลักษณะของการทดแทนความเสียหายนั้นมีมานานแล้ว เป็นลักษณะของการช่วยเหลือพบเมื่องของรัฐประการหนึ่งเช่นเดียวกับการประกันสังคมนั่นเอง การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็เช่นเดียวกัน เป็นการทำให้ประชาชนมองเห็นความเสมอภาคทางด้านความยุติธรรมของรัฐได้ดียิ่งขึ้น และจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อทดแทนกับการได้สิทธิในการได้รับการทดแทนความเสียหาย

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ

นภาพร สุทธิวงศ์⁷ กล่าวว่า ในปัจจุบันประเทศไทยเราได้มีพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการรับรองตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จากหลักการรับรองสิทธิดังกล่าว ก็เนื่องมาจากแนวความคิดเดิมนี้ในกฎหมายอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มีเจตนารมณ์เพียงเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ หรือป้องกันมิให้บุคคลกระทำความผิด โดยกฎหมายดังกล่าวจะมุ่งที่การลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อวัตถุประสงค์เป็นการปรับปรุงแก้ไข การข่มขู่ และยับยั้ง และตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดมิให้กระทำความผิดอีก แต่ประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว ก็มีได้มีบทบัญญัติที่จะเยียวยา

⁶ สิริพันธ์ พลรบ, “แนวคิดและวิวัฒนาการในการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม”, ใน *แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง*, เล่ม 2, หน้าที่ 13, นนทบุรี: สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 8

⁷ นภาพร สุทธิวงศ์, *การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา: ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556, หน้า 22-23

ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้น และส่วนมากผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวก็ต้องไปฟ้องร้องในทางแพ่งกันเองเพียงลำพัง โดยอ้างฐานความผิดเรื่องละเมิด และในส่วนรัฐก็ไม่ได้เข้ามาดูแลและเยียวยาให้ได้รับค่าตอบแทนในเบื้องต้นได้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงเกิดแนวความคิดให้รัฐเข้ามาดูแลและจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายอันถือเป็นกรณีที่รัฐบาลจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อสวัสดิการสังคมของประชาชน อันถือว่าเป็นสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้บริสุทธิ์ และมีได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

อย่างไรก็ตามอีกเหตุผลหนึ่งของแนวคิด คือ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นมาในประเทศนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐมีข้อบกพร่อง เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานบกพร่องทำให้เกิดการกระทำความผิดอันเป็นอาชญากรรมเกิดขึ้น ดังนั้นแล้วจึงมองเห็นว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของรัฐ รัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประชาชน เพื่อให้รัฐมีสภาพเป็น “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State) อันเป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับของโลก ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนคนไทยได้รับสวัสดิการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐจึงตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นบังคับใช้ในปัจจุบัน ทั้งตามท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้มีหมายเหตุไว้ดังนี้ “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติมาตรา 245 และมาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในการคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการบัญญัติมาเพื่อรับรองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ ประกอบแนวคิดของการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับความยุติธรรมในสังคมในปัจจุบัน จึงมีการเยียวยาผู้เสียหายโดยการจ่ายค่าตอบแทนโดยรัฐ ประกอบทั้งในการเสนอร่างและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ของสำนักงานกฤษฎีกาก็ได้มีการกล่าวถึงหลักการและเหตุผลไว้ ดังนี้

1) หลักการ

เนื่องจากปัจจุบัน ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมได้รับความระแวกกรรม และต้องดำเนินการด้วยตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งบางครั้ง เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมหรือนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ หรือผู้กระทำความผิดทางอาญา ไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้ได้เนื่องจากถูกจำคุก ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อน และรัฐก็จะต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วย เพราะไม่สามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัย ผู้เสียหายได้

2) เหตุผลในการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทน

จากสาเหตุที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม คือ ความเสียหาย ที่ผู้เสียหายได้รับเกิดจากการกระทำของผู้กระทำความผิดทางอาญา หรือได้รับความเสียหาย อันเนื่องจากการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีความบกพร่อง ซึ่งเมื่อเกิดกระทำความผิดทางอาญา และมีความเสียหายเกิดขึ้น โดยปกติเป็นเรื่องที่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเหล่านี้ ไปฟ้องเรียกค่าเสียหาย จากผู้กระทำความผิดเอง ซึ่งปรากฏว่าผู้เสียหายไม่ได้รับการชดใช้ หรือได้รับการชดใช้เพียงบางส่วน กรณีนี้จึงเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้นแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายอยู่แล้ว ทั้งที่ความเสียหาย เกิดขึ้นเพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองประชาชนได้อย่างทั่วถึง หรือเพราะเหตุว่าผู้เสียหาย ต้องเข้ามาช่วยเหลือรัฐในการจับกุมผู้กระทำผิด ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดว่ารัฐควรเข้ามามีส่วน รับผิดชอบด้วย ซึ่งคล้ายกับงานสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง

สิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่มีการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ออกมาบังคับใช้ที่จะต้องกล่าวถึง คือ สิทธิของประชาชนที่รัฐจะต้องเข้ามาคุ้มครองชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน คือ แนวความคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ดังนั้น จากการศึกษาถึงสิทธิมนุษยชน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น รวมถึงความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎี ในการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ แล้วจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการ กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ถูกกระทำความผิดทางอาญายอมถือว่า ถูกกระทำละเมิดทั้งต่อชีวิต ร่างกายจิตใจ และทรัพย์สินด้วย โดยพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ คือ บุคคลจะต้องรับผิดชอบในผลของความเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำ ความผิดของตน ตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ในการพิจารณาว่าความเสียหาย ที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับการกระทำหรือไม่ จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนว่าการกระทำนั้น ในทางธรรมชาติ หรือตามหลักวิทยาศาสตร์แล้ว เป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าไม่มีการกระทำนั้นแล้วจะเกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ การพิจารณาในเบื้องต้นนี้ อาจจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ และผลขยายออกไปค่อนข้างกว้างขวาง จึงต้อง

มีการจำกัดวงให้แคบลง ทั้งนี้โดยถือว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามารถคาดหมายได้ว่าการกระทำของตนอาจจะก่อให้เกิดความเสียหาย ความสามารถในการคาดหมาย ผลเสียหายดังกล่าวนี้ให้พิจารณาจากสามัญชนที่มีเหตุผลโดยทั่วไป (Reasonable Man) อย่างไรก็ตามหากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากประสังข์ใจของผู้กระทำ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบถึงแม้ว่า พิจารณาจากสายตาของตามันทั่วไปแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่อาจคาดหมายได้ก็ตาม⁸ และเมื่อนำมาปรับเข้ากับสภาพปัญหาที่ผู้เขียน ศึกษา ค้นคว้า เห็นว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ ยังมีความบกพร่องที่ไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างยุติธรรม ดังนั้นเมื่อรัฐซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาความสงบในบ้านเมือง และปกป้องกันอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น ไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลประชาชนในรัฐได้ เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นและผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และในปัจจุบันมีการเยียวยาความเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และจิตใจ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช⁹ (2553, น. 10 - 11) กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องรัฐสวัสดิการที่ทำให้รัฐมีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้นมีแนวความคิดที่เป็นฐานความคิดสำคัญคือ

- 1) รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม หากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ จึงสมควรรับผิดชอบ
- 2) รัฐสมควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม

การที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน โดยไม่คิดมูลค่า และการพัฒนาของแนวคิดรัฐสวัสดิการนี้โดยเฉพาะในด้านความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรม หรือผู้เสียหายในคดีอาญา ในลักษณะของการทดแทนความเสียหายนั้นมีมานานแล้ว เป็นลักษณะของการช่วยเหลือพบเมืองของรัฐประการหนึ่งเช่นเดียวกับการประกันสังคมนั่นเอง การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็เช่นเดียวกัน เป็นการทำให้ประชาชนมองเห็นความเสมอภาคทางด้านความยุติธรรมของรัฐได้ดียิ่งขึ้น และจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อทดแทนกับการได้สิทธิในการได้รับการทดแทนความเสียหาย

⁸ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, “ความรับผิดชอบละเมิดของฝ่ายปกครองตาม Common Law ในระบบกฎหมายอังกฤษ”, *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 32 (2544), หน้า 564

⁹ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, รายงานการศึกษาระดับสมบูรณัโครงการศึกษาแนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าเสียหาย : กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา, เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2553

การจัดระบบงานยุติธรรมทางอาญาโดยทั่วไปมีแนวคิดสำคัญที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลักนิติรัฐ (The rule of law) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหลักนิติรัฐ (The rule of law) หรือหลักนิติธรรม เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายบริหาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอุดมการณ์สำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐหรือหน่วยงานอื่นของรัฐจะกระทำการใดๆ อันมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและจำกัดเพราะในขอบเขตของกฎหมายกำหนดเท่านั้น

1.4 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ หรือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด แม้ว่าประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัดก็ผ่อนคลายเป็นให้เอกชนฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน แต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้¹⁰ ได้แก่ ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของพวกอรรถประโยชน์ โดยมุ่งเน้นถึงการควบคุมสังคม คือ มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข จำกัดความสามารถหรือจำกัดโอกาสการกระทำความผิดของผู้ที่กระทำผิดคดีนี้เสีย และป้องกันหรือปราบปรามผู้กระทำความผิด¹¹ จากแนวคิดนี้มีผลให้รัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการดำเนินคดีอาญาและมีหน้าที่ควบคุมอาชญากรรม โดยถือว่าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็นความผิดต่อสังคมหรือต่อ ดังนั้น รัฐหรือสังคมเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหาย ตลอดจนเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป เช่น เรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิด กล่าวคือ เมื่อครั้งที่ผู้เสียหายเป็นผู้มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองนั้น มักจะมีความมุ่งหมายที่ต้องการแก้แค้นทดแทนเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าสังคมอะไรจากการฟ้องคดีนั้นหรือไม่ แต่ในปัจจุบันนักกฎหมายส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นว่า การลงโทษนั้นไม่ควรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทนอีกต่อไป เพราะไม่เกิดประโยชน์อะไรอันใดต่อสังคมได้เลย โดยเห็นว่าการลงโทษนั้นควรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดมากกว่า เนื่องจากจะได้รับประโยชน์กับสังคมและผู้กระทำความผิดที่อาจจะมีโอกาสกลับคืนเข้าสู่สังคมได้อีก และการที่รัฐ

¹⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549, หน้า 59-61

¹¹ ธิตินันท์ รัชชพิทักษ์โรจน์, การรับฟังข้อเท็จจริงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2547, หน้า 13-14

เข้ามามีบทบาทในการฟ้องคดี ก็จะทำให้บรรล่วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ดีกว่า เนื่องจากพนักงานอัยการซึ่งถือเป็นตัวแทนของรัฐนั้น ไม่ได้มีความโกรธแค้นกับจำเลยเป็นส่วนตัวเหมือนกับผู้เสียหาย มีความเป็นกลางมากกว่าในการที่จะอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้เสียหายหรือจำเลย¹² ดังนั้นหลายประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้ จึงมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้อำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาเป็นของรัฐเท่านั้น เอกชนไม่สามารถมีอำนาจดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามบางประเทศซึ่งถึงแม้ว่าจะใช้หลักการดำเนินคดีตามระบบนี้ อนุญาตให้เอกชนมีอำนาจฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน แต่เป็นการฟ้องในขอบเขตที่จำกัดโดยจะใช้อำนาจฟ้องได้ในความผิดลักษณะเท่าที่กฎหมายได้กำหนดไว้เท่านั้น

นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒนาการ¹³ กล่าวว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้ ปัจจุบันอาจถือได้ว่าเป็นหลักสากล เนื่องจากหลายประเทศส่วนใหญ่ได้นำแนวความคิดตามหลักนี้ไปใช้กับการดำเนินคดีอาญาในประเทศของตนเห็นด้วยกับแนวความคิดตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ได้แก่ ในการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับกฎหมายครั้งที่ 9 ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในหัวข้อเรื่อง บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา ที่ประชุมได้มีข้อสรุปประการหนึ่งว่า “ในปัจจุบันนี้ไม่ควรยอมให้เอกชนเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาเนื่องจากการฟ้องคดีของเอกชนนั้น มักจะนึกถึงแต่ประโยชน์ของคนเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นแต่ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดด้วยเลย”¹⁴ จากข้อสรุปในการประชุมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประเทศส่วนใหญ่มีความเห็นกันว่า การดำเนินคดีและการฟ้องคดีอาญาควรเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น การเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาของไทยมีการเริ่มต้นคดีด้วยการกล่าวหาว่ามีบุคคลกระทำความผิดอาญา อาจจะใช้วิธีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้เจ้าพนักงานเริ่มดำเนินคดี ซึ่งเป็นวิธีการเบื้องต้นของประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วยการขอให้เริ่มต้นดำเนินคดีอาญาและการดำเนินคดีอาญาจะดำเนินการจนกระทั่งพนักงานอัยการได้มีการฟ้องต่อศาลหรือยุติคดีโดยคำสั่งไม่ฟ้อง หรือผู้เสียหายอาจใช้วิธีการกล่าวหาต่อศาล โดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเองอันเป็นช่องทางดำเนินคดีอาญาที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้อีกทางหนึ่ง¹⁵

¹² อารยา เกษมพันธ์, *ฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย: ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537

¹³ นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒนาการ, *การยื่นคำร้องขอบังคับคดีใช้คำสั่งใหม่ทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552, หน้า 9

¹⁴ อุททิศ แสนโกสิก, “บาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา”, *วารสารอัยการ*, 10, 116 (2530), หน้า 26

¹⁵ โกวิทช์ มีพรบุษ, *การตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการ*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550, หน้า 21

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยจึงมีทั้งรูปแบบการดำเนินคดีโดยเอกชน (Private Prosecution) และการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) รวมอยู่ด้วยกันแล้วว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยมีทั้งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนก็ตาม แต่การดำเนินคดีอาญาของไทยอาจกล่าวได้ว่ายึดถือการดำเนินการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก ส่วนการดำเนินคดีโดยเอกชนนั้นเป็นเพียงข้อยกเว้นในบางกรณีเท่านั้น โดยพิจารณาได้จากกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดีได้แต่เพียงส่วนน้อย คือผู้เสียหายอาจดำเนินคดีอาญาได้แต่เพียง การร้องทุกข์ กล่าวโทษ และฟ้องคดีต่อศาล อีกทั้งยังมีการจำกัดตัวบุคคลผู้ที่เข้ามาในกระบวนการยุติธรรมไว้คือเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่จะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ ต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐที่กฎหมายได้กำหนดให้มีบทบาทและมีอำนาจในการดำเนินคดีมากกว่าผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อำนาจพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 32 การดำเนินคดีอาญาของไทยจึงสามารถกล่าวได้ว่ายึดถือการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก¹⁶

หลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐมีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์พัฒนามาตามลำดับ โดยแบ่งแยกได้ 2 ระบบ ได้แก่

1) การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวน เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศภาคพื้นยุโรป การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในสมัยโบราณได้รับอิทธิพลมาจากการชำระความของอาณาจักรโรมันและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก คอยในศตวรรษที่ 12-13 ศาสนาได้นำเอาระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ใช้ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ ในแถบยุโรป กล่าวคือ เป็นการดำเนินคดีอาญาที่ไม่แยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้อง และหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมีเพียง “ผู้ไต่สวน” กับ “ผู้ถูกไต่สวน” เท่านั้น ผู้ไต่สวนซึ่งก็คือ ผู้พิพากษาหรือศาลเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่เริ่มคดีจนกระทั่งตัดสินคดี โดยเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบความจริงเพียงองค์กรเดียว ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนนั้นมีข้อเสียอยู่ที่การใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอยู่ในดุลพินิจของผู้ไต่สวนแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจ จึงอาจเกิดความอคติต่อผู้ถูกไต่สวนได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนนี้ ผู้ถูกไต่สวนหรือผู้ถูกกล่าวหาจะมีวัตถุประสงค์แห่งการชกฟอกหรือเป็นกรรมแห่งคดี (Object of Right) ไม่มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาหรือต่อสู้คดี เป็นกรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างมาก การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามระบบไต่สวนเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ใช้

¹⁶ นรงค์ ใจหาญ, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547, หน้า 30-31

“หลักการตรวจสอบ” แต่การตรวจสอบความจริงในเนื้อหาแห่งคดีในระบบไต่สวนเป็นการตรวจสอบความจริงที่ละเอียดต่อสิทธิมนุษยชนโดยสิ้นเชิง

2) การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา เป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศฝรั่งเศสภายหลังการปฏิวัติ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวนไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน จึงได้มีการปรับปรุงหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐใหม่ เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวความคิดว่า “ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาเป็นผู้กระทำความผิดต่อรัฐด้วย รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาเอากับผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งจัดหาพยานหลักฐานและลงโทษเองด้วย”¹⁷ แนวความคิดดังกล่าวมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาที่องค์กรของรัฐต้องกระตือรือร้นร่วมมือกันในการค้นหาความจริงโดยไม่จำกัดรูปแบบ (Active Role) การค้นหาความจริงในคดีอาญาจึงสามารถทำได้อย่างกว้างขวาง โดยมีข้อกำหนดที่ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ วิธีการปรับปรุงก็คือ มีการแยกภารกิจในการตรวจสอบความจริงออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยให้มีการตรวจสอบความจริงโดยเจ้าพนักงานชั้นหนึ่งก่อน โดยตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานอยู่ในความรับผิดชอบของ “องค์กรอัยการ” และตรวจสอบความจริงโดยเจ้าพนักงานแล้ว หากปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริง พนักงานอัยการก็จะยื่นฟ้อง เพื่อให้ศาลตรวจสอบความจริงต่อไปอีกชั้นหนึ่ง¹⁸ ซึ่งทั้งสององค์ดังกล่าวต่างมีอิสระจากกัน ผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีซึ่งจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากฐานะการเป็นกรรมในคดี (Object of Right) มีฐานะเป็นประธานในคดี (Subject of Right) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า องค์กรอัยการเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมาใช้ในระบบกล่าวหา มีหน้าที่ดำเนินคดีอาญาแทนรัฐในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา การตรวจสอบความจริงทั้งในชั้นเจ้าพนักงานและในชั้นศาลคงเป็นไปตาม “หลักการตรวจสอบ” เช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวนนั่นเอง การตรวจสอบความจริงทั้ง 2 ชั้นในระบบกล่าวหานี้ จำจะต้องกระทำอย่างมีภาวะวิสัย ทั้งนี้เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามระบบใหม่นี้จึงเป็นเรื่องของการอำนวยความสะดวกโดยรัฐอย่างแท้จริง และเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ตั้งอยู่บนหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนโดยแท้จริงด้วย

¹⁷ หลวงอรรถโกวิทวิ และพลโทสุข เปรุวัน, ระบบอัยการและศาลทหาร, กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510, หน้า 34

¹⁸ คณิต ณ นคร, ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา, *บทบัญญัติ*, 42, 2 (2529) : 10-14

ดังนั้น ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ส่งเป็นเรื่องที่องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ล้วนมีภาระหน้าที่ต้องร่วมมือกันค้นหาให้ได้ความจริงในคดี เพราะแต่ละองค์กรไม่ใช่คู่ต่อสู้ของกันและกัน และโดยเนื้อหาแล้วหาใช่คู่ต่อสู้ของจำเลยไม่ หากแต่มีหน้าที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือจำเลย ดังนั้น การค้นหาความจริงตามแนวคิดของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงมีลักษณะเป็นการร่วมมือกัน (Co-operation Doctrine) เพื่อค้นหาความจริงในเนื้อหาของคดี โดยองค์กรต่างๆไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่ตกอยู่ภายใต้การดำเนินคดีของรัฐหรือองค์กรที่เป็นอิสระ เช่น ทนายความ ต่างก็มีพันธะในการร่วมมือการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยด้วยกันทั้งสิ้น¹⁹

2. ทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมดังต่อไปนี้

สุดสงวน สุธีสร²⁰ กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการตกเป็นเหยื่อในปัจจุบันสามารถกล่าวแบ่งเป็นทฤษฎีดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎี Victim Precipitation (การมีส่วนร่วมของเหยื่อ) โดย Marvin Wolfgang อธิบายว่าเหยื่อบางคนเป็นตัวกระตุ้น ทำให้ตัวเองเผชิญกับเหตุการณ์ที่นำไปสู่การบาดเจ็บหรือความตายได้ ซึ่งตัวเหยื่ออาจมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาหรือนิ่งเฉยก็ได้

พฤติกรรมที่แสดงออก (Active Precipitation) เช่น เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตัวเหยื่ออาจใช้คำขู่ หรือคำทำร้าย หรืออาจเป็นผู้ช่วยก่อนหรือเริ่มก่อนในการทำร้ายก็ได้ รูปแบบนี้ เรียกว่า “victim-precipitation crime” หรืออาชญากรรมที่เหยื่อมีส่วนร่วม โดย Marvin Wolfgang ปี 1958 ได้ศึกษาการฆาตกรรมของอาชญากร ได้สรุปพฤติกรรมของเหยื่อกระตุ้นให้อาชญากรต้องฆ่าตัวอย่างเห็นจากการประทุษร้ายในร้านคาราโอเกะต่างๆ หรือจากการที่ภรรยาถูกประทุษร้ายและขู่ว่าจะฆ่าสามี จนต้องฆ่าสามี เป็นต้น

ในปี 1971 Menachem Amir ศึกษาการข่มขืนและสรุปว่า ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนมักจะมีความสัมพันธ์กับผู้ข่มขืน เช่น กรณีการข่มขืนของกลุ่มที่เรียกว่า Date rape แสดงให้เห็นว่าทั้งชายและหญิง ไปเที่ยวด้วยกันจากความยินยอมพร้อมใจของทั้งสองฝ่ายแต่เป็นความโรแมนติกที่ยังขาดความสนิทสนม เมื่อสถานการณ์เลยเถิด ฝ่ายหญิงขจัดขึ้นจึงกลายเป็นการข่มขืน ซึ่งดูเหมือน

¹⁹ คณิต ฒ นคร. “ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา”, *วารสารอัยการ*, 4, 47, (2525) : 55

²⁰ สุดสงวน สุธีสร, *เหยื่ออาชญากรรม*, กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2543

จะไม่รุนแรงเท่ากับการข่มขืนจากคนที่ไม่เคยรู้จัก ที่เรียกว่า Stanger rape อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายหญิงหลายระดับพูดถึงการข่มขืนของคุณ์ว่าเป็นการข่มขืนเช่นเดียวกับการข่มขืนอื่นๆ เพราะฝ่ายชายได้ทำให้หญิงรู้สึกหมดทางสู้ กลัวจนไม่กล้าต่อสู้จนทำให้ถูกมองว่าฝ่ายหญิงมีส่วนร่วมในการมีเพศสัมพันธ์ หรือมีความสมัครใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฝ่ายหญิงจึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ การตัดสินใจชนิดที่โทษผู้ตกเหยื่อ เช่น กรณีข่มขืนเพราะการใส่กระโปรงสั้นลายลูกไม้ โดยไม่ใส่ชุดชั้นใน แสดงถึงหญิงเป็นคนถามหาพฤติกรรมให้โดนข่มขืน (asked for it, the way she was dressed) หรือแต่งตัวเพื่อโฆษณาขายด้านเพศ (wash advertising for sex) และ โยนความผิดส่วนหนึ่งให้แก่หญิง เป็นต้น

การอยู่เฉย (Passive Precipitation) ของเหยื่อเกิดโดยเหยื่อไม่รู้ตัวเลยว่าจากบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้ได้ไปข่มขู่ หรือช่วยอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น กรณีการแข่งขันการสมัครงานการเลื่อนตำแหน่งเรื่องความรัก เป็นต้น บางครั้งตัวเหยื่ออาจไม่เคยพบกับผู้กระทำ (Attacker) เลยก็ได้ บางคนไม่รู้เลยว่ามีคนประเภทนี้อยู่ด้วย ผู้กระทำจะทำร้ายเหยื่อ เมื่อตัวเขาารู้สึกว่าจะแพ้แก่ตัวเหยื่ออีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อย กลุ่มเหยื่อถูกจัดให้อยู่ในพวกหรือกลุ่มๆ หนึ่ง ที่ทำให้ผู้กระทำรู้สึกกลัวไม่ปลอดภัย ทำลายชื่อเสียง เกียรติยศ สถานะ รวมถึงเศรษฐกิจความเป็นอยู่ต่างๆ ที่เรียกว่า อาชญากรรมแห่งความเกลียด (Hate Crime) กรณีผู้อพยพลี้ภัยที่ย้ายมาอยู่ในชุมชน ในประเทศอเมริกา ทำให้อเมริกันชนรู้สึกถูกแข่งขัน ในเรื่องของการแย่งงาน ความมั่นคงในชีวิต ความเป็นอยู่เดิมๆ เปลี่ยนไปทำให้เกิดความเกลียดกลัว กลุ่มผู้ลี้ภัยเลยเป็นเป้าหรือเหยื่อให้ถูกกระทำต่างๆ นานา เช่น กรณีกลุ่มคนขาวใส่ถุงคลุมศีรษะเข้าร้านขายของชำ ของคนจีน โดยไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ได้ทำลายของในร้านเสียหาย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปในทฤษฎีไม่ว่าจะ Active หรือ Passive Precipitation ในบางกรณีไม่ใช่อาชญากรรมทั้งหมด การกระทำหรือการแสดงออกของเหยื่อมีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น

2) ทฤษฎี Live Style (รูปแบบของวิถีชีวิต) นักอาชญาวิทยา Gary Sensen, and David Brownfield เชื่อว่า รูปแบบของวิถีชีวิตของคนทำให้ตนเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ จากข้อมูลสถิติปรากฏว่า สาเหตุการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกิดจากการอยู่เป็น โสด การคบค้ากับชายหนุ่มไปเที่ยวตามสวนสาธารณะยามวิกาล และอาศัยอยู่แถบชานเมือง อาจกล่าวได้ว่าการลดความเสี่ยงของการตกเป็นเหยื่ออาจทำได้โดยการอยู่บ้านยามค่ำคืน ย้ายมาอาศัยในตัวเมือง ไม่ไปเที่ยวตามที่สาธารณะ หากเงินให้มากขึ้นและการมีคู่ครอง จะเห็นได้ว่าการตกเป็นเหยื่อเกิดจากวิถีของการใช้ชีวิตของคนแต่ละคนวิถีชีวิตที่มีความเสี่ยงสูง (High Risk) เช่น เด็กหนุ่มวัยรุ่นจะมีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งถ้าพิจารณาจากวิถีชีวิตแล้ว ตั้งแต่เด็กหนุ่มออกเดินทางจากประตูบ้านไปถึงโรงเรียน จนไปถึงการคบค้ากับเพื่อน เป็นต้น

3) Routine Activities นักทฤษฎี Lawrence Cohen, and Marcus Felson ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของคน ทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ จากแนวความคิดที่ว่าทุกวันนี้ คืบหลายหลากหลายฝ่าฝืนกฎหมายเพื่อแก้แค้น ความโลภ และแรงจูงใจอื่นๆ อาชญากรรมล่าเหยื่อ (Predatory Crime) คือ ประเภทอาชญากรรมที่รุนแรงต่อบุคคล หรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินซึ่งเกิดจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของแต่ละบุคคล ทำให้เกิด

- (1) เป้าหมายที่เหมาะสม เช่น บ้านที่มีทรัพย์สินอยู่พร้อม
- (2) การขาดการดูแลของผู้เฝ้า เช่น ปราศจากคนเฝ้าบ้าน ตำรวจสายตรวจเจ้าของบ้าน เพื่อนบ้าน เพื่อน ญาติ
- (3) มีกลุ่มของวัยรุ่นที่ไม่มีงานทำอยู่ร่วมกัน

3. หลักทั่วไปเกี่ยวกับคำตอบแทน

3.1 ความหมายของ “เหยื่อ” “ผู้เสียหาย” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” ในคดีอาญา

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคำตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เหยื่อ” “ผู้เสียหาย” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” ดังต่อไปนี้

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ²¹ ได้ให้ความหมายอาชญากรรมของ “เหยื่อ” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม” หมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด ซึ่งมีได้หมายถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่อเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง ผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการเสียหายด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525²² ได้อธิบายความหมายของคำว่า เหยื่อ หมายถึง อาหารสัตว์, เครื่องล่อ, ตัวรับเคราะห์

ปกรณ์ มณีปกรณ์²³ กล่าวว่า เหยื่ออาชญากรรม หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด หรืออาชญากร โดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้น ผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางร่างกาย ได้แก่ การถูกประทุษร้ายแก่ร่างกาย และได้รับความเสียหาย

²¹ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ, อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม : ปัญหาอุปสรรคและแนวทางควบคุม, กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ, 2531

²² ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525/ราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2538

²³ ปกรณ์ มณีปกรณ์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพรส, 2553, หน้า 43-46

ทางทรัพย์สิน ได้แก่ การถูกปล้น ژی โจรกรรม เป็นต้น ในความเป็นจริงผู้เสียหายในการก่ออาชญากรรม มิได้หมายถึงเฉพาะตัวผู้ถูกทำร้ายเท่านั้น ژیหมายความว่ารวมถึงผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดของผู้ถูกทำร้าย อีกด้วย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็จะพลอยได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ร้ายนั้นด้วย ได้แก่ ครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง สามี ภรรยา และบุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบอุปการะของผู้ถูกทำร้าย เป็นต้น

วุฒิสกต์ เอมะสุวรรณ²⁴ ได้สรุปความหมายเหยื่ออาชญากรรม หมายถึง ผู้เสียหาย ประเภทหนึ่ง แต่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเป็นเหยื่ออาชญากรรมเสมอไป

ยุพิน เคนอรันต์²⁵ กล่าวว่า “เหยื่อ” ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงผู้ได้รับความเสียหายจากทั้งการกระทำความผิดอาญาที่เรียกว่า “เหยื่ออาชญากรรม” และบุคคลผู้ต้องตกเป็นเหยื่อจากการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้ต้องหา หรือจำเลยผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญา ซึ่งการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และจำเลยในคดีอาญาที่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime) นานาชาติประเทศถือเป็นหลักการสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนประการหนึ่ง

ศรันย์ ทองห้วง²⁶ ได้ให้ความหมายผู้เสียหาย หมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาดังนั้น หากผู้เสียหายไม่ยอมฟ้องคดีด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องผู้กระทำผิดอาญาต่อตนแทนได้ โดยการไปแจ้งความร้องทุกข์ยังสถานีตำรวจที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตรับผิดชอบซึ่งพนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ก็จะทำการสอบสวนแล้วจับตัวผู้กระทำผิดนั้นเป็นผู้ต้องหา เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วหากเห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดตามข้อกล่าวหาที่จะส่งสำนวนพร้อมผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการพิจารณา หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าจากพยานหลักฐานและพฤติการณ์แห่งคดีเชื่อได้ว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด พนักงานอัยการก็จะฟ้องผู้ต้องหาเป็นคดีต่อศาล ซึ่งเมื่อพนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีนั้นๆ ได้

²⁴ วุฒิสกต์ เอมะสุวรรณ, *คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา: ศึกษาการช่วยเหลือผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555

²⁵ ยุพิน เคนอรันต์, *บูรณาการความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา*, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558

²⁶ ศรันย์ ทองห้วง, “อ้าวแล้ว”

3.2 ประเภทของเหยื่ออาชญากรรม

ปกรณัม มณีปกรณัม²⁷ กล่าวว่าแฮน โวน เฮนติง (Han Von Hentig) นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียง ได้เขียนหนังสือชื่อ “อาชญากรและเหยื่อ” (The Criminal and His Victim) ในหนังสือของเขานี้เขาได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ถูกทำร้าย และยังแยกอาชญากรออกเป็นประเภทของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ถูกทำร้าย และยังแยกอาชญากรออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ของอาชญากรและเหยื่ออาชญากรรมซึ่งให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างผู้เสียหายโดยกำเนิด (Born Victims) กับผู้เสียหายโดยสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Society Made Victims) ได้แบ่งเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายออกเป็น 13 ประเภท ดังนี้

1) ผู้เยาว์ (The Young) เป็นผู้เสียหายที่ควรให้การสังเกตรมาก เพราะผู้เยาว์ขาดประสบการณ์และเป็นผู้อ่อนแอ นอกจากนี้ Hentig ยังมีความเห็นว่าเนื่องจากเด็กส่วนมากยังไม่ได้เป็นเจ้าของในทรัพย์สิน ฉะนั้นจึงเท่ากับว่าเขาได้รับยกเว้นจากการเป็นผู้เสียหายของอาชญากรรมประเภทผลประโยชน์ ผู้เยาว์ส่วนใหญ่มักจะตกเป็นเหยื่อ โดยถูกหลอกลวง หรือลักพาตัวไปเพื่อเรียกค่าไถ่

2) ผู้หญิง (The Female) โดยเฉพาะกรณีผู้เยาว์ที่เป็นผู้หญิงก็มักจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยทั่วไปแล้วผู้หญิงจัดเป็นบุคคลที่อ่อนแออีกแบบหนึ่ง หญิงวัยรุ่นนอกจากจะตกเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราแล้ว บางครั้งก็ถูกฆาตกรรมอีกด้วย หญิงที่มีอายุสูงขึ้นมามากก็ตกเป็นเหยื่อผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ถ้ามีฐานะดี เนื่องจากอาชญากรรมส่วนมากเป็นเพศชายกำลังทางกายในการต่อสู้ขัดขวางจึงผิดกัน

3) บุคคลสูงอายุ (The Old) ผู้ที่มีฐานะดีมักตกเป็นผู้เสียหายในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน บุคคลสูงอายุอ่อนแอทั้งกำลังกายและกำลังใจ ความมั่งคั่งและความอ่อนแอเมื่อรวมกันเข้าจึงทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในอันตราย

4) ผู้มีจิตบกพร่อง (The Mentally Defective and Other Mentally Deranged) บุคคลประเภทนี้ต้องตกเป็นผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นธรรมดาที่บุคคลวิกลจริตก็ดี ผู้เป็นโรคจิตหรือจิตบกพร่องอย่างอื่นก็ดี บุคคลผู้ติดยาเสพติดก็ดี เป็นเรื่องของการเสียเปรียบอาชญากรทั้งสิ้นและง่ายต่อการถูกหลอกให้กระทำผิด ตามความเห็นของ Hentig ผู้ติดยาเสพติดจัดเป็นประเภทพิเศษ คือเป็นผู้เสียหายเองและก็เป็นผู้กระทำผิดเอง

5) คนต่างด้าว (The Immigrants) บุคคลประเภทนี้มีจุดอ่อนอยู่ที่ความขัดแย้งในเรื่องวัฒนธรรมการย้ายถิ่นที่อยู่จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งคนต่างด้าวมักจะพบกับอุปสรรคต่างๆ เช่น ความลำบากด้านภาษาพูด ความขัดแย้งในเรื่องวัฒนธรรม และความยากจน

²⁷ ปกรณัม มณีปกรณัม, “อ้อแล้ว”

เพราะถูกปฏิเสธหรือไม่ยอมรับโดยคนของประเทศนั้น ดังนั้นคนต่างด้าวและคนพื้นเมืองจึงมักแสดงออกซึ่งความเป็นปักษ์ต่อกัน คนต่างด้าวจะปรับตัวได้ก็ต้องเรียนรู้เทคนิคต่างๆ และใช้เวลานานทีเดียว

6) คนกลุ่มน้อย (The Minorities) บุคคลประเภทนี้จัดเข้าประเภทเดียวกันกับคนต่างด้าว

7) พวกโง่ทึ่ม (The Dull Normals) บุคคลประเภทนี้ Hentig เรียกว่า “ผู้เสียหายโดยกำเนิด” (Born Victims) จัดอยู่ในลักษณะใกล้เคียงกับคนต่างด้าวและคนกลุ่มน้อย

8) พวกที่มีแนวโน้มไปในทางต่ำ (The Depressed) ผู้เสียหายประเภทนี้มักมีความบกพร่องทางกายและทางจิตอยู่ก่อนแล้วมาประสบกับความผิดหวังหรือขาดในสิ่งที่ตนเองปรารถนาจึงเกิดบุคลิกภาพแบบใหม่ที่มีแนวโน้มในทางต่ำ ทำให้อาชญากรเห็นช่องทางที่จะประกอบอาชญากรรมต่อบุคคลประเภทนี้

9) พวกโลภมาก (The Acquisitive) Hentig เรียกว่า “ผู้เสียหายชั้น 1” คือ มีทั้งความปรารถนาที่จะประกอบอาชญากรรมด้วยและปรารถนาที่จะเป็นผู้เสียหายเองด้วย เช่น นักการพนัน นักต้มตุ๋น ทั้งนี้เพราะตัวเขาเองเป็นผู้วางแผนอาชญากรรมเองจึงทำตามแผน โดยยอมตกเป็นผู้เสียหายบ้าง

10) พวกเสเพล (The Wanton) เป็นผู้มีชีวิตอันมีดมนภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบของสังคม ชีวิตไร้ค่า จึงง่ายที่จะตกเป็นผู้เสียหาย

11) พวกเปล่าเปลี่ยวและอกหัก (The Lonesome and the Heartbroken) พวกนี้มีความบกพร่องทางจิตอยู่แล้ว จึงมีแนวโน้มที่จะตกเป็นผู้เสียหายได้ง่าย ลักษณะทั่วไปบุคคลประเภทนี้คล้ายกับพวกโลภมากอยากได้ ผิดกันแต่ว่าบุคคลประเภทนี้อยากได้เพื่อนอยากได้ความสุขแทนการอยากได้เงินทอง

12) ผู้อยู่ในฐานะถูกทรมาน (The Tormentor) ในครอบครัวที่น่าเศร้า สมาชิกของครอบครัวซึ่งอาจเป็นบิดา หรือมารดา หรือใครคนใดคนหนึ่งต้องตกเป็นโรคจิตบกพร่องหรือ พิษสุราเรื้อรังจึงต้องตกเป็นภาระของคนอื่นๆ ในครอบครัวที่จะต้องคอยปรนนิบัติ ในที่สุดผู้ปรนนิบัติทรมานไม่ไหวจึงต้องฆ่าผู้นั้นเสีย

13) พวกถูกตัดโอกาส ถูกละเลย พวกต่อสู้ขัดขวาง (The Blocked Exempted and Fighting) Hentig หมายถึงบุคคลที่ถูกกรรโชกทรัพย์หรือริดเอาทรัพย์และบุคคลดังกล่าวนี้ต่อสู้ขัดขวาง นอกจากนี้ก็มีพวกที่สูญเสียโอกาสหรือเสียสถานภาพของตนทำให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง อาจจะถูกใส่ร้ายป้ายสี จึงต้องหาทางต่อสู้เพื่อตนเอง คนพวกนี้จัดเป็นพวกที่ยากที่จะตกเป็นเหยื่อ และตนเองก็อาจจะประกอบอาชญากรรมเสียเองก็ได้ จัดว่าผู้เสียหายประเภทที่ยากที่สุด

3.3 สาเหตุของการตกเป็นผู้เสียหายหรืออาชญากรรม

วุฒิสกต์ เอมะสุวรรณ²⁸ กล่าวว่า หากนำประเภทของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม มาประกอบการพิจารณากับพฤติกรรม บุคลิกภาพ ลักษณะทางชีวภาพของตัวผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งสถานที่ เวลา กับการเกิดอาชญากรรม สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม จะทำให้ทราบถึงสาเหตุของการตกเป็นผู้เสียหายหรืออาชญากรรม ดังนี้

- 1) ความยากจนและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม
- 2) ความเป็นอยู่ที่ขาดระเบียบวินัยและขาดคุณธรรม
- 3) ความเป็นอยู่ที่ขาดความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
- 4) กระบวนการยุติธรรมที่บังคับใช้กฎหมายขาดความจริงจังในการปฏิบัติงาน
- 5) ขาดความมั่นคงในชีวิต
- 6) ขาดผู้นำที่มีความสามารถ

3.4 สาเหตุของการตกเป็นผู้เสียหายหรืออาชญากรรม

วุฒิสกต์ เอมะสุวรรณ²⁹ กล่าวว่า ในการพิจารณาให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมอาจวิเคราะห์ได้จากประเภทผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม ประกอบกับสาเหตุของการตกเป็นผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขรวมถึงป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งอาจจำแนกได้ 4 ลักษณะดังนี้

- 1) ป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยตัวเอง

การระมัดระวังไม่ให้ตัวเองไปอยู่ในสถานการณ์ ต่อการเป็นเหยื่อรู้จักหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะทำให้ตัวเองตกเป็นเหยื่อ ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับ การขัดเกลาทางสังคมต่อปัญหาแต่ละเรื่อง
- 2) การป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยเพื่อนบ้านหรือชุมชน

คือ การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการอุดหนุนเกื้อกูลกัน และกันช่วยเหลือกันเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้น
- 3) การการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน กล่าวคือ
  - (1) ด้านหน่วยงาน กล่าวคือ หน่วยงานของตำรวจมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปราม หากป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้ ก็จะสามารถป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้เช่นกัน ถ้าไม่มีอาชญากรรม ก็ไม่มีเหยื่ออาชญากรรม

²⁸ วุฒิสกต์ เอมะสุวรรณ, คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา: ศึกษาการช่วยเหลือผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม ในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555

²⁹ “เรื่องเดียวกัน”

(2) ด้านตัวอาชญากร โดยมุ่งให้หน่วยงานราชการได้มีโครงการปรับปรุง และแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้สามารถกลับตัวเป็นคนดี รวมทั้งอยู่ในสังคม โดยปฏิบัติ ตามกฎหมายซึ่งเป็นผลโดยตรงต่อตัวผู้เสียหายหรืออาชญากรรม

(3) ด้านตัวผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม รัฐต้องจัดหาบริการ เพื่อตัวผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ในการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ให้สามารถมีชีวิตในสังคม และเรียนรู้สภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อมิให้ตกเป็นเหยื่อในอนาคต

4) การป้องกันจากการตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในลักษณะผสมผสาน (สุดสวงน สุธีสอน)³⁰

การนำแนวทางที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด โดยนำมาผสมผสานเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ในการพิจารณาให้ความคุ้มครองผู้เสียหายหรืออาชญากรรมตลอดจนมีมาตรการในการเยียวยา และเป็นแนวทางในการป้องกันเหตุร้าย ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม เพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

3.5 ระบบการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงระบบการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่อ อาชญากรรมดังต่อไปนี้

Stephen Schafer³¹ กล่าวว่า การทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อ อาชญากรรมโดยรัฐ มีระบบทดแทนอยู่ 2 ระบบ คือ

1) ระบบการทดแทนที่มีลักษณะเป็นสิทธิทางแพ่งและดำเนินคดีในศาลอาญา มีแหล่งเงินสนับสนุนโดยรัฐ เป็นการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่แก้ไขความบกพร่องที่ไม่อาจป้องกันผู้เสียหาย จากอาชญากรรม เช่น ประเทศคิวบามีการจัดตั้งกองทุนขึ้น มีแหล่งรายได้จากหลายทางโดยเฉพาะ จากค่าปรับ เมื่อรัฐจ่ายเงินทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้วก็สามารถเรียกเงินคืนจากผู้กระทำผิดเพื่อนำเงิน กลับเข้ากองทุน

2) ระบบการทดแทนที่มีลักษณะเป็นกลาง โดยมีกระบวนการในการพิจารณา คำร้องเป็นพิเศษการทดแทน โดยรัฐที่ช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีความจำเป็น เนื่องจากผู้กระทำผิด ไม่สามารถจะชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายให้เป็นที่เพียงพอโดยมีคณะกรรมการทดแทน ความเสียหายพิจารณาคำร้องของผู้เสียหาย ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ เริ่มในปี ค.ศ. 1963 ประเทศอังกฤษ เริ่มในปี ค.ศ. 1964 เป็นต้น

³⁰ “เรื่องเดียวกัน”

³¹ Stephen, S. Victimology : The Victim and His Criminal. Virginia: Reston Publishing Company, Inc., 1977

อัญชติ นายสุวรรณ³² กล่าวว่า Stephen Schafer ได้แบ่งระบบการชดใช้ค่าเสียหาย ด้วยการพยายามแยกโดยปรัชญากฎหมายและวิธีการดำเนินการเป็นเกณฑ์และสรุประบบการชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหายเป็น 3 ระบบ คือ

1) ระบบ Damages เป็นการดำเนินคดีที่ถือว่าเป็นสิทธิทางแพ่ง กฎหมายอาญาไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องค่าเสียหายของผู้เสียหายเลย เป็นการแยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด อาชญากรรมถือว่าเป็นความผิดต่อรัฐ ได้แก่ อินเดียน ปากีสถาน โดยคำร้องขอค่าทดแทนจะแยกจากระบบทางอาญา ผู้เสียหายจะสามารถเยียวยาความบาดเจ็บได้จากศาลแพ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2) ระบบ Restitution แม้จะดำเนินการด้วยคดีของศาลอาญา แต่ก็ถือว่าเป็นสิทธิทางแพ่ง และเป็นระบบที่พบมากที่สุด แต่ยากในการปรับใช้ในการปฏิบัติงานของศาล เพราะจะต้องเข้าใจความแตกต่างของความผิดทางแพ่ง และอาญา และศาลมักปฏิเสธที่จะบังคับคำขอ คำร้องนี้ไม่เหมือนคำร้องในคดีแพ่งทั่วไป และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ในเยอรมันรู้จักกันในนาม Adhariansprozess และฝรั่งเศสรู้จักกันในชื่อ L'action civil ถือว่าผู้เสียหายเป็นคู่ความทางแพ่งเท่านั้น ในอังกีความเสียหายก็สามารถยื่นในการพิจารณาคดีอาญา ความจริงแล้วระบบนี้เน้นที่คุณสมบัติของคำร้อง ของผู้เสียหายในทางแพ่ง ระบบนี้จะดำเนินคดีคำร้องตามบทบัญญัติของคดีแพ่งเป็นระบบที่คำร้องมักถูกหาว่าเป็นอุปสรรค ศาลอาญามักให้ไปพิจารณาในศาลแพ่ง เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องทางแพ่งศาลจะได้ไม่ถูกหันเหไปจากการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งได้แก่ โดมินิกัน ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ อังการี อิสราเอล นอร์เวย์ สวีเดน ในบางระบบเช่น อังกฤษอังการี อิสราเอล ได้กำหนดจำนวนเงินที่ศาลจะส่งจ่ายชดเชยให้ได้ เพื่อเป็นการป้องกันการหักเหความสนใจของศาลจากคดีอาญา ระบบนี้จึงเพียงให้ความสะดวกในการฟ้องต่อศาลที่ดำเนินคดีอาญาเท่านั้น

3) ระบบ Restitution มีลักษณะผสมระหว่างสิทธิทางแพ่งและทางอาญา การดำเนินคดีทำในศาลอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีในศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ การชดใช้มีลักษณะเป็นการลงโทษอยู่ด้วย การชดใช้ในระบบนี้แบ่งเป็น 3 แบบ

(1) The Fine-Like Restitution or Compensation fine เป็นการปรับเพื่อการชดใช้ มีลักษณะคล้ายสินไหมในกฎหมายโบราณของไทย รูปแบบนี้เป็นที่รู้จักในสวิสที่เรียกว่า Busse เยอรมัน นอกจากนี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก มีลักษณะเป็นหนี้ทางการเงินที่กำหนดให้ผู้กระทำผิดใช้เป็นเสมือนค่าทำขวัญแก่ผู้เสียหายและเป็นการเพิ่มโทษของศาลอาญา

³² อัญชติ นายสุวรรณ, การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

(2) เป็นระบบที่คล้ายกับระบบแรก แต่ศาลไม่ถูกจำกัดในการให้ชดใช้ค่าเสียหายต่อผู้เสียหาย และอาจให้ผู้กระทำผิดจ่ายเงินมากกว่าความเสียหายที่แท้จริง เช่น สองหรือสามเท่าของความบาดเจ็บจริง ซึ่งพบในกฎหมายบางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น ฮาวาย ซึ่งเป็นการลงโทษที่เกินความเสียหายที่แท้จริง ถ้าผู้กระทำผิดชำระเงินครบก็จะปล่อยโดยปราศจากการลงโทษ การให้ชดใช้แทนการ

(3) เป็นการให้การชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นเงื่อนไขในการยุติการดำเนินคดีอาญา ผู้กระทำผิดมีหนี้ต้องชดใช้ผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาจะยุติชั่วคราว และผู้กระทำผิดจะได้รับการปล่อยโดยไม่ลงโทษ มีลักษณะคล้ายกับเงื่อนไขคุมประพฤติ มีบางรัฐในสหรัฐอเมริกาเป็นต้น

สิริพันธ์ พลรบ³³ ยังได้กล่าวถึง ระบบการเยียวยาแก่ผู้เสียหายมีรายละเอียดดังนี้

1) การชดใช้โดยผู้กระทำผิด (restitution) เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญา และมีบุคคลได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น ผู้ที่ควรจะต้องเป็นผู้ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงย่อมได้แก่ ผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ดังนั้นผู้เสียหายจึงสามารถฟ้องคดีแพ่ง (civil litigation หรือ civil suits) เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน (damages) เอาจากผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนโดยตรง หรือชดเชยแก่ผู้เสียหายด้วยวิธีอื่น เช่น การขอขมา หรือการสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันต่อไปในสังคมได้อย่างสงบสุข

2) การจ่ายค่าชดเชยค่าเสียหายโดยรัฐ (compensation) แม้ว่าโดยหลักแล้วผู้กระทำความผิดสมควรเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการกระทำความผิดของตน อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของรัฐเองก็มีความบกพร่องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดีอาญา บางประเทศจึงมีกฎหมายเพื่อจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย (compensation) ให้แก่ผู้เสียหายด้วย ส่วนจะจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด หรือจ่ายในกรณีใดบ้าง ขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ

3) รูปแบบของการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอาจจะกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย (victims compensation) หรือการเยียวยาโดยการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ (victims assistance) ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในเรื่องอื่นที่จำเป็นเร่งด่วนในขณะดำเนินคดี หรือเพื่อให้

³³สิริพันธ์ พลรบ, “แนวคิดและวิวัฒนาการในการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม”, ใน *แนวทศวรรษการศึกษาอาชญาวิทยาและอาชญาวิทยาขั้นสูง*, เล่ม 2, หน่วยที่ 13, นนทบุรี: สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 8

ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถกลับสู่วิถีชีวิตปกติต่อมาภายหลังเหตุการณ์อันเลวร้าย หรือเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การดำเนินคดี ตามความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ตลอดจนการดำรงชีพในระหว่างที่ยังมีความเดือดร้อน หรือต้องดำเนินคดีความอยู่แล้ว สำหรับวิธีการให้ความช่วยเหลืออาจแตกต่างกันออกไป บางประเทศ อาจเป็นการให้เงินช่วยเหลือเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวบางประเทศอาจจัดให้มีบริการช่วยเหลือ จากหน่วยงานหรืออาสาสมัคร หรือบางประเทศอาจให้ความช่วยเหลือโดยผ่านโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือ

สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช³⁴ (2553, น. 11-12) กล่าวถึง ระบบการเยียวยาแก่ผู้เสียหาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การชดเชยโดยผู้กระทำผิด (restitution) เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญา และมีบุคคลได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น ผู้ที่ควรจะต้องเป็นผู้ชดเชย ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงย่อมได้แก่ ผู้กระทำความผิดอาญา ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ดังนั้นผู้เสียหายจึงสามารถฟ้องคดีแพ่ง (civil litigation หรือ civil suits) เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน (damages) เอาจากผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ตนโดยตรง หรือชดเชยแก่ผู้เสียหายด้วยวิธีอื่น เช่น การขอขมา หรือการสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันต่อไปในสังคมได้อย่างสงบสุข

2) การจ่ายค่าชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (compensation) แม้ว่าโดยหลักแล้ว ผู้กระทำความผิดสมควรเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการกระทำความผิดของตน อย่างไรก็ตาม ได้มีแนวความคิดที่ว่าในบางกรณีรัฐเองก็มีความบกพร่องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในคดีอาญา บางประเทศจึงมีกฎหมายเพื่อจ่ายค่าชดเชย ความเสียหาย (compensation) ให้แก่ผู้เสียหายด้วย ส่วนจะจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด หรือจ่ายในกรณี ไດบ้าง ขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ

สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช³⁵ (2553, น. 11 - 12) ได้สรุป รูปแบบของการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

³⁴ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, รายงานการศึกษาลบับสมบูรณัโครงการศึกษา แนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหาย : กรณีรัฐจ่าย ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา, เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2553

³⁵ “เรื่องเดียวกัน”

การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอาจกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย (victims compensation) หรือการเยียวยาโดยการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ (victims assistance) ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในเรื่องอื่นที่จำเป็นเร่งด่วนในขณะที่ดำเนินคดี หรือเพื่อให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถกลับสู่วิถีชีวิตปกติต่อมภายหลังเหตุการณ์อันเลวร้าย หรือเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การดำเนินคดีความ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ตลอดจนการดำรงชีพในระหว่างที่ยังมีความเดือดร้อนหรือต้องดำเนินคดีความอยู่ สำหรับวิธีการให้ความช่วยเหลืออาจแตกต่างกันออกไป บางประเทศอาจเป็นการให้เงินช่วยเหลือเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว บางประเทศอาจจัดให้มีบริการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรืออาสาสมัคร หรือบางประเทศอาจให้ความช่วยเหลือโดยผ่านโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือ

3.6 รูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงรูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมดังต่อไปนี้

Stephen Schafer³⁶ มีความเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้เสียหายและผู้กระทำผิดในกระบวนการชดเชยที่น่าสนใจในอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนี้

1) การชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจ (Spiritual Restitution) Stephen Schafer มีความเห็นว่าการชดเชยค่าเสียหายจากอาชญากรรม อย่างน้อยที่สุดก็ช่วยบรรเทาทางจิตใจของผู้เสียหาย โดยการให้ผู้เสียหายพบปะสนทนากับอาชญากร เพื่อให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสระบายความรู้สึกและความสูญเสียที่ได้รับจากอาชญากรรม นอกจากนี้จะเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้อาชญากรรู้สึกตระหนักในความผิดแล้ว การรับสารภาพผิดของอาชญากร ก็ยังมีผลช่วยลดภาวะความตึงเครียดทางจิตใจของผู้เสียหายได้อีกประการหนึ่ง แต่แนวคิดนี้เป็นที่คัดค้านของนักอาชญาวิทยาทั่วไป ในประเด็นว่า ให้ผู้เสียหายได้ระบายความรู้สึกแก่อาชญากรย่อมมีทั้งผลดีและผลเสียผู้เสียหายมักแสดงอารมณ์ของความโกรธแค้นก้าวร้าวหรือไม่อาจจะยับยั้งความรุนแรงทางอารมณ์ได้ จึงได้แสดงพฤติกรรมโต้ตอบต่ออาชญากรอย่างรุนแรงเกินขอบเขต ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำผิดมีจิตใจแข็งกร้าวหรือกระด้างขึ้นจนเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขให้กลับความประพฤติก็เป็นได้

2) การชดเชยค่าเสียหายแบบสร้างสรรค์ความรับผิดชอบ (Creative Restitution) เป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้ายเพื่อเป็นการทดแทนหรือบรรเทาโทษจำคุก เนื่องจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เป็นการประทุษร้าย

³⁶ “เรื่องเดิม”

กับผู้เสียหายโดยตรง จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ถ้าสามารถให้การชดใช้ค่าเสียหายทดแทนการลงโทษจำคุกได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว นอกจากเป็นการทำให้ผู้กระทำตระหนักถึงความเสียหายของอาชญากรรมที่มีต่อผู้อื่น ยังมีผลดีต่อการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากรด้วย ทั้งยังเป็นผลดีในการลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำความผิดไว้ในเรือนจำได้โดยตรง อย่างไรก็ตามสำหรับผู้บังคับยอมเป็นมาตรการที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงหลักคุณภาพแห่งการป้องปรามแก้ไขยับยั้งอาชญากรกับหลักความเหมาะสมในการชดใช้ค่าเสียหายประกอบกันเสมอ

3) การชดใช้ค่าเสียหายโดยสมัครใจของผู้กระทำผิด (Spontaneous Restitution) เป็นรูปแบบของการชดใช้ค่าเสียหายจากความสมัครใจหรือความรู้สึกตระหนักในความผิดของอาชญากรโดยตรง การชดใช้ค่าเสียหายในประเด็นนี้จะมีผลในทางสมานความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างอาชญากรกับผู้เสียหายมากกว่าการชดใช้ในรูปแบบอื่น กล่าวคือเมื่อผู้กระทำยินยอมชดใช้ความเสียหายด้วยความเต็มใจแล้ว ย่อมเป็นผลให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและพร้อมที่จะให้อภัยแก่ผู้กระทำผิดหรือหายโกรธเคืองขุ่นแค้น เสียสละจนถึงขั้นที่จะไม่คิดใจเรียกร้องค่าเสียหาย หรือไม่คำนึงถึงจำนวนและมูลค่าแห่งการชดใช้ค่าเสียหายนั้น จากผู้กระทำผิดเลยก็เป็นได้

รัฐธรรมนูญใหม่กับกระบวนการยุติธรรม³⁷⁾ ได้มีการเสนอแนะในการจัดรูปแบบให้มีการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ผู้บริสุทธิ์ขึ้นในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การเยียวยาแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาจากกรณีต่างๆ ดังนี้

- 1) การชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่ผู้เสียหาย
- 2) การชดใช้ค่าเสียหายโดยการให้บริการต่างๆ แก่ผู้เสียหาย
- 3) การชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่ชุมชนหรือรัฐ
- 4) การชดใช้ค่าเสียหายโดยการให้บริการต่างๆ แก่ชุมชนหรือรัฐ

อมรรัตน์ กริยาผล³⁸⁾ กล่าวถึง รูปแบบการชดใช้ค่าเสียหายของผู้กระทำ ความผิด มี 3 รูปแบบ คือ

1) การชดใช้ด้วยเงิน ผู้กระทำผิดถูกศาลสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายผู้กระทำผิด อาจได้รับการปล่อยภายใต้การคุมประพฤติ หรือพักการลงโทษ โดยศาลกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติ

³⁷⁾ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540, หน้า 31-32

³⁸⁾ อมรรัตน์ กริยาผล, “การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา”, *วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม*,

หรือพักการลงโทษให้จ่ายเงินเป็นการชดใช้ค่าเสียหายหรือโดยการหักรายได้ของนักโทษที่มีคดีระหว่างอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น

2) การชดใช้ด้วยการบริหารชุมชน เป็นการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ชุมชน อาจโดยการทำงานสาธารณะต่างๆ ในวันหยุด เช่น ดูแลเด็ก ทำความสะอาด ทำงานในองค์กรกุศลของรัฐ โดยโรงพยาบาลหรืองานอื่นเหมาะสมกับคุณลักษณะความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด

3) การชดใช้ด้วยการบริการ โดยตรงแก่ผู้เสียหาย เป็นการทํางานส่วนตัวให้แก่ผู้เสียหายเป็นการชดใช้ เช่น ทำสวนให้ผู้เสียหาย ขอมมาต่อผู้เสียหาย เป็นต้น การชดใช้เหล่านี้อาจเหมาะกับเด็ก กระทำมากกว่าผู้ใหญ่

ประเสริฐ เมฆมณี³⁹ กล่าวว่า รูปแบบของการชดใช้ค่าเสียหายที่แสดงให้เห็นความรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิดในกระบวนการชดใช้ที่น่าสนใจมี 3 ประเภทคือ

1) การชดใช้ค่าเสียหายทางด้านจิตใจ (Spiritual Restitution) Schafer มีความเห็นว่าการชดใช้ค่าเสียหายจากอาชญากรรม อย่างน้อยที่สุดก็ช่วยบรรเทาทางจิตใจของผู้เสียหาย โดยการให้ผู้เสียหายพบปะสนทนากับอาชญากร เพื่อให้ผู้เสียหายได้ระบายความรู้สึกของผู้เสียหาย และได้รับรู้ถึงความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำของอาชญากร นอกจากนี้ยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้อาชญากรรู้สึกสำนึกตระหนักในความผิดของตน การที่อาชญากรรับสารภาพต่อหน้าผู้เสียหาย ก็มีผลต่อจิตใจของผู้เสียหายช่วยลดความตึงเครียดได้อีกประการหนึ่ง แต่แนวคิดนี้ย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย เพราะการที่ผู้เสียหายปะทะกับอาชญากรและระบายความรู้สึกแก่อาชญากร ผู้เสียหายมักแสดงอารมณ์ของความโกรธความแค้น และอาจแสดงความก้าวร้าวออกมาและไม่อาจยับยั้งควบคุมอารมณ์ได้ อาจแสดงพฤติกรรมโต้ตอบอย่างรุนแรงเกินขอบเขต ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีจิตใจอาจมาตพยาบาท และอาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดมีจิตใจที่แข็งกร้าวหรือกระด้างยิ่งขึ้น จนเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขให้กับความประพฤติก็เป็นได้

2) การชดใช้ค่าเสียหายแบบสร้างสรรค์ความรับผิดชอบต่อ (Creative Restitution) เป็นแนวความคิดร่วมระหว่างศาสตราจารย์ Albert Eglssh กับ Emest Papanet ซึ่งสนับสนุนให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้าย เพื่อเป็นการทดแทนหรือบรรเทาโทษจำคุกเนื่องจากอาชญากรรมที่ได้ทำขึ้นเป็นการประทุษร้ายต่อผู้เสียหายโดยตรง จึงถือเป็นความรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหาย ถ้าสามารถชดใช้ค่าเสียหายแทนการลงโทษจำคุกได้อย่างสมเหตุสมผลแล้วนอกจากเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดตระหนักถึงความเสียหาย

³⁹ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทฤษฎีอาชญากรรม, กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2525

ของอาชญากรรมที่มีต่อผู้อื่น และยังมีผลดีต่อการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากรอีกด้วย ทั้งยังเป็นผลดีเกี่ยวกับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำได้โดยตรง

3) การชดใช้ค่าเสียหายโดยสมัครใจของผู้กระทำผิด (Spontaneous Restitution) เป็นรูปแบบของการชดใช้ค่าเสียหายจากความสมัครใจหรือความรู้สึกในความผิดของอาชญากรโดยตรง การชดใช้ค่าเสียหายในประเด็นนี้จะมีผลในทางประสานความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจของผู้เสียหายและอาชญากรมากกว่าการชดใช้ในรูปแบบของการลงโทษแบบอื่นกล่าวคือเมื่อผู้กระทำผิดความผิดยอมชดใช้ค่าเสียหายด้วยความเต็มใจแล้ว ย่อมเป็นผลให้ผู้เสียหายเห็นอกเห็นใจและพร้อมที่จะให้อภัยแก่ผู้กระทำผิด หรือลดความโกรธเคือง ขุ่นเคือง หรืออาจทำให้ไม่คิดใจเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าชดเชยจากผู้กระทำผิดเลยก็ได้ นอกจากนั้นคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายแห่งแคนาดา ค.ศ. 1976 ได้เสนอแนวทางปฏิบัติว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหาย มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ก. การชดใช้ค่าเสียหาย หมายถึง การที่ผู้กระทำผิดได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งได้รับความสูญเสียเท่าที่ผู้กระทำผิดจะสามารถชดใช้ได้

ข. การชดใช้ค่าเสียหายแห่งอาชญากรรม มิได้หมายถึงการชดใช้ที่เป็นตัวเงินเสมอไป อาจเป็นการชดใช้รูปแบบอื่นที่เหมาะสมกับกรณีความผิดนั้นๆ ก็เป็นได้ เช่น การขอขมาลาโทษแก่ผู้เสียหาย หรือการทำงานให้ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนชดใช้ในความผิดนั้นๆ เป็นต้น

ค. การชดใช้ค่าเสียหายแห่งอาชญากรรม นอกจากจะต้องคำนึงถึงหลักความสามารถแห่งการชดใช้ค่าเสียหายของผู้กระทำผิด หรือการชดใช้ค่าเสียหายอื่นๆ ประกอบแล้วยังจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความยินยอมเห็นพ้องผู้เสียหายโดยตรงอีกด้วย

ง. การชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน ควรจะได้กำหนดจำนวนเงินและหลักการเงื่อนไขปฏิบัติ ไว้อย่างแจ่มแจ้ง

จ. ในกรณีที่ผู้กระทำผิดตั้งใจปฏิเสธ ไม่ชดใช้ค่าเสียหายตามคำสั่งของศาล ศาลอาจใช้โทษจำคุกหรือมาตรการบังคับอื่นๆ ลงโทษให้เหมาะสมกับฐานความผิดก็ได้ รายงานเสวนาทางวิชาการเรื่อง

3.7 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่ดังต่อไปนี้

ณรงค์ ใจหาญ⁴⁰ ผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด หรือจำเลยในคดีอาญาที่ต้องถูกคุมขังระหว่างสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาล แต่ต่อมาภายหลังศาลยกฟ้องเพราะจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ทั้งสองกรณีนี้ กฎหมายให้รัฐจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และจำเลยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหาย ในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา และในบางกรณีไม่อาจจับผู้กระทำความผิดมาลงโทษหรือบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายให้ได้

ในขณะเดียวกัน การดำเนินคดีแก่จำเลยในคดีอาญา ซึ่งจำเป็นต้องควบคุมหรือคุมขัง ระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุด แต่ต่อมาภายหลังพนักงานอัยการมีการถอนฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษา ถึงที่สุดให้ยกฟ้อง เพราะจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด จำเลย ดังกล่าวย่อมได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายที่ว่านี้คือ พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งตราขึ้น เพื่อกำหนดอัตราการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ความผิดฐาน ทำให้แท้งลูกและความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก ส่วนจำเลยจะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในกรณี ที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือปรากฏว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด และได้ถอนฟ้องคดีไป

อย่างไรก็ดี ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากที่บังคับใช้กฎหมายมาเป็นระยะเวลาถึงสิบกว่าปี พบว่ามีผู้เสียหายหรือทายาทของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายจำนวนกว่าร้อยละแปดสิบไม่ได้ยื่นขอ ค่าตอบแทนภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด ส่วนจำเลย ต้องยื่นภายในเวลาเดียวกันนับแต่วันที่ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิด จึงทำให้ไม่อาจขอรับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนได้

สาเหตุหลักของผู้เสียหายที่ไม่ได้ยื่นเพราะไม่รู้ถึงสิทธิดังกล่าว นอกจากนี้ การยื่น คำขอนั้น ทางคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญาตามกฎหมายดังกล่าวซึ่งเป็นคณะกรรมการที่อยู่ส่วนกลาง และเป็นกรรมการชุดเดียว ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะอนุมัติจึงทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณา และมีผลกระทบต่อ การจ่ายค่าตอบแทนในช่วงเวลาที่ผ่านมามีเกิดความล่าช้า จึงไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ได้ทันต่อความจำเป็นของผู้ยื่นขอ ส่วนในประเด็นที่สาม คือ กรณีของจำเลยนั้น หากการยกฟ้องนั้น ศาลไม่ได้มีคำพิพากษาชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่เป็นกรณียกประ โยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยก็เป็นปัญหาต่อไปว่า คณะกรรมการจะต้องพิจารณาและตีความว่าคำพิพากษา

⁴⁰ “เรื่องเดิม”

ดังกล่าวเป็นการยกฟ้องว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือไม่ จึงเกิดความล่าช้าในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนในกรณีนี้ ประการสุดท้าย การกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ หรือหน่วงเหนี่ยวกักขัง เป็นการกระทำโดยการทำร้ายเช่นเดียวกัน แต่มีการประทุษร้ายต่อทรัพย์ด้วย จะครอบคลุมถึงความผิดต่อร่างกายที่จะขอค่าทดแทนได้หรือไม่

กรณีเหล่านี้ จึงเป็นที่มาของการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว โดยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่สอง พ.ศ. 2559 เรียกว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 133 ตอนที่ 74 ก ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2559 โดยจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป ซึ่งในการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการขอค่าทดแทนและค่าตอบแทนนี้ มีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณาโดยให้เป็นอำนาจของอนุกรรมการฯ ที่จะพิจารณาได้ และปรับปรุงเกี่ยวกับความผิดท้ายกฎหมายที่จะให้ผู้เสียหายขอค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น

ข้อที่ปรับปรุงเพิ่มเติมในสาระสำคัญมีดังนี้

1) กำหนดให้มีการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหายว่ามีสิทธิร้องขอค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหายหรือทนายทนายเมื่อมีการร้องทุกข์ ส่วนกรณีจำเลย ที่ได้รับการถอนฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ให้เจ้าพนักงานผู้ปล่อยตัวจำเลยเป็นผู้แจ้งสิทธิในจำเลยทราบ และทั้งสองกรณีต้องมีการทำบันทึกไว้ (มาตรา 6/1) ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้ถึงสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนและค่าทดแทน

2) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอทำได้ทั้งต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา หรือต่อคณะอนุกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการฯ ได้ หรือยื่นต่อหน่วยงานอื่นที่คณะกรรมการฯ ประกาศกำหนดได้ ตามมาตรา 22 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งการกระจายให้ยื่นคำร้องได้ทำให้เกิดความสะดวกในการยื่นคำร้องได้แก่ผู้เสียหายและจำเลยทั่วประเทศ นอกจากนี้ การมีคณะอนุกรรมการฯ ทำให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็วขึ้น ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

3) ผู้ร้องขอมีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการฯ ได้ ต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด แต่ถ้าเป็นคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ สามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง เพื่อให้ศาลอุทธรณ์ที่คำวินิจฉัยชี้ขาดอุทธรณ์ของคณะกรรมการ โดยยื่นต่อสำนักงาน หรือต่อศาลชั้นต้นที่ตนมีภูมิลำเนา เพื่อส่งไปให้ศาลอุทธรณ์ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด (มาตรา 25)

4) เพิ่มเติมความผิดท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวให้มีฐานความผิดมากขึ้น โดยให้ความผิดเกี่ยวกับอันตรายแก่ประชาชน มาตรา 224 มาตรา 238 ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 309 มาตรา 310 มาตรา 311 มาตรา 312 ทวิ มาตรา 313 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มาตรา 336 มาตรา 339 มาตรา 339 ทวิ มาตรา 340 มาตรา 340 ทวิ และความผิดฐานบุกรุก มาตรา 365 ส่วนความผิดที่มีอยู่เดิมคือ ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย มาตรา 288-294 มาตรา 295-300 มาตรา 301-305 และมาตรา 306-308 ยังคงเรียกค่าตอบแทนได้เช่นเดิม

การแก้ไขเพิ่มเติมในสี่ประการหลักนี้ เป็นความก้าวหน้าของการแก้ไขปัญหา เพื่อให้มีการร้องขอมากขึ้นและมีกระบวนการพิจารณาคำขอรวดเร็วขึ้น แต่ยังคงมีปัญหากรณีผู้ต้องหาถูกจับผิดตัว และได้รับการปล่อยก่อนที่จะส่งฟ้อง และกรณีที่ยังคลุมเครือกรณีที่จำเลยถูกยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่ชัดเจนจึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยว่าจะวินิจฉัยให้ได้รับค่าทดแทนอย่างไร

ทั้งนี้ทางแก้ไขในปัจจุบันทางกระทรวงยุติธรรมได้เยียวยาสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาดังกล่าวจากกองทุนยุติธรรม แต่การแก้ไขปัญหานี้ยังคงต้องมีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยให้ครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าวด้วยซึ่งอาจต้องแก้ไขชื่อกฎหมายให้ครอบคลุมถึงผู้ต้องหาด้วยอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ดี การแก้ไขปัญหตามพระราชบัญญัติฉบับที่สองนี้นับว่าเป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการเยียวยาผู้เสียหายและการจ่ายค่าทดแทนแก่จำเลยที่ได้มาตรฐานสากลต่อไป

3.8 เจ็อนไขยึนคำขอรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงเจ็อนไขยึนคำขอรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาดังต่อไปนี้

ศรีลา ทองกลาง⁴¹ กล่าวไว้ใน บทความร่างพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่า ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ถูกเสนอเข้าสู่วาระการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543 และสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2543 และขณะนี้อยู่ระหว่างการเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

⁴¹ ศรีลา ทองกลาง, บทความร่างพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา. บริษัท ดิลลิกี้แอนด์กิบบิ้นส์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด www.lawonline.co.th. ค้นเมื่อ 27 มกราคม 2563 จาก <http://www.openbase.in.th/http%3A/%252Fwww.panyathai.or.th/wiki/index.php>

ที่มาของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็เพื่อให้มีกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 245 และมาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือได้รับผลแห่งความเสียหายนั้นโดยทางอื่นใด และเพื่อเป็นการรับรองสิทธิในการที่จะได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งหากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้น โดยข้อเท็จจริงฟังได้เป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

บุคคลผู้ซึ่งมีสิทธิจะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย ตามบทบัญญัติร่างพระราชบัญญัตินี้ จึงได้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แต่ทั้งนี้หากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาดังกล่าวถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแล้ว แต่กรณี ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้นก็จะเป็นผู้ได้รับสิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด นอกจากนี้หากผู้เสียหาย จำเลยหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายข้างต้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ในกรณีนี้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล, บุพการี, ผู้สืบสันดาน, สามีหรือภรรยาของบุคคลนั้น หรือผู้ดูแลรักษาบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณีแทนได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ผู้เสียหายในคดีอาญาที่อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทนได้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

1) ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายนั้นเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

*หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294

*หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300

*หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305

*หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก, คนป่วยเจ็บหรือ คนชรา มาตรา 306

ถึงมาตรา 308

2) ผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตหรือได้รับอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ

สำหรับจำเลยในคดีอาญาที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนหรือค่าเสียหายตามร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณาดังนี้

- (1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- (2) ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี และ
- (3) ปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในการคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติขึ้นมาเพื่อรับรองสิทธิในการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ดังนั้นการดำเนินการพิจารณาช่วยเหลือหรือจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณีภายใต้ร่างพระราชบัญญัตินี้ ผู้ที่พิจารณาและดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ คณะกรรมการที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งขึ้น

ดังนั้นจึงมีข้อสังเกตในส่วนกรณีของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายนั้นต้องเป็นกรณีเฉพาะจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการเท่านั้นหรือไม่ และถ้าเป็นจำเลยในคดีอาญาที่เอกชนเป็นผู้ดำเนินคดีแล้ว อย่างนี้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าวด้วยหรือไม่ ทั้งนี้เพราะจำเลยในคดีอาญานั้นไม่ว่าจะถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการหรือเอกชนนั้น ผลที่จำเลยได้รับนั้นย่อมไม่แตกต่างกัน

ประเด็นนี้เมื่อจำเลยถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการแล้ว เมื่อคดีถึงที่สุดโดยคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแล้ว รัฐเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่จำเลยนั้น เช่นนี้จึงมีปัญหาย่อยว่าหากจำเลยถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดีโดยเอกชนแล้วเกิดเป็นอย่างไรกรณีดังกล่าวข้างต้น ผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยนั้น เพราะกฎหมายระบุให้จำเลยที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเฉพาะจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ ส่วนจำเลยที่ถูกผู้เสียหายฟ้องร้องก็ควรต้องไปเรียกร้องเอาจากผู้เสียหายเอง

อนึ่ง มีปัญหาว่าตามคำพิพากษามีได้วินิจฉัยชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำไม่เป็นความผิด แต่วินิจฉัยว่ากรณีเป็นที่น่าสงสัยให้ยกประโยชน์แก่จำเลยแล้ว ยกฟ้องกรณีเช่นนี้จำเลยไม่น่าจะร้องขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายได้

การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย หรือบุคคลตามมาตรา 24 แห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถที่จะยื่นคำขอดังกล่าวได้ต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา โดยสำนักงานที่ว่านี้จะจัดตั้งขึ้นในกระทรวง ยุติธรรม โดยมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตลอดจนเก็บรวบรวม

และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย แล้วทำความเข้าใจแล้วทำความเข้าใจ
ต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
ต่อไป

อนึ่ง การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้น ผู้เสียหาย
จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย จะยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นคำขอนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตก็ได้
ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ถือว่าการยื่นคำขอต่อสำนักงานดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน

กำหนดเวลาในการยื่น ผู้เสียหาย จำเลย หรือ ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่ประสงค์
จะขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามร่างพระราชบัญญัตินี้ จะต้องยื่นคำขอตามแบบ
ที่สำนักงานกำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษา
จนถึงที่สุดในคดีนั้นว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแล้ว
แต่กรณี

หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามร่างพระราชบัญญัติ
ฉบับนี้จะกำหนดไว้ในมาตรา 19 และมาตรา 22 คณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาค่าตอบแทน
ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาเพียงใด หรือ ไม่ได้โดยคำนึงถึง
พฤติการณ์, ความร้ายแรงของการกระทำความผิด, สภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับหรือโดย
คำนึงถึงความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและ โอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายทางอื่นด้วย

อนึ่ง ในกรณีที่มีคำขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้น
คือ การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นนั้นได้
คณะกรรมการก็จะพิจารณาค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร

การอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำ
วินิจฉัยของคณะกรรมการ ผู้ยื่นคำขอก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวัน (30 วัน)
นับแต่วันที่ผู้ยื่นคำขอมิสิทธิได้รับแจ้งคำวินิจฉัย การยื่นอุทธรณ์ข้างต้น ผู้อุทธรณ์สามารถที่จะยื่น
ต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นคำขอนั้นมี ภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้

อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายตามร่างพระราชบัญญัตินี้ถึงแม้จะเป็นการให้คุณต่อ
ผู้เสียหายหรือจำเลยหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนในการกระทำความผิด หรือ ถูก
ดำเนินคดีทางอาญาก็ตาม บทบัญญัติแห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็สามารถที่จะเป็นโทษต่อบุคคล
ดังกล่าวได้เช่นกัน เพราะตามร่างพระราชบัญญัตินี้ฉบับนี้ก็ได้มีการบัญญัติบทกำหนดโทษไว้
ในหมวดที่ 8 ว่าด้วยบทกำหนดโทษไว้ด้วย เช่น การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือ ค่าใช้จ่าย
โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือให้ถ้อยคำหรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับ
ค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการหรืออนุกรรมการ

หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะต้องได้รับโทษตามมาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งร่าง พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังในกรณีที่หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ ผู้เสียหายอาศัย เป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำ เช่นว่านั้น คณะกรรมการก็มีอำนาจที่จะมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไป พร้อมทั้งเบี้ยปรับ ในอัตราร้อยละสิบสองต่อปีแก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ ได้รับแจ้งด้วย

หลังจากกฎหมายฉบับนี้ได้ผ่านการพิจารณาในขั้นตอนต่างๆ จนได้ลงประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้แล้ว บุคคลผู้เสียหาย จำเลยในคดีอาญา หรือทนายซึ่งได้รับความเสียหาย ซึ่งความเสียหาย ความเดือดร้อน หรือโอกาสที่จะได้รับการชดเชยของพวกเขา เหล่านี้ ก็จะได้รับเยียวยาหรือได้รับการบรรเทาความเสียหายหรือความเดือดร้อนนั้นลงได้ ซึ่งในอดีต บุคคลดังกล่าวและครอบครัวของบุคคลดังกล่าวเหล่านั้นจำนวนมากต้องประสบกับเคราะห์กรรม ที่ตนเองมิได้เป็นผู้ก่อ แต่ต้องมารับเอาความทุกข์ ความเดือดร้อนอย่างมากมาจนบางคน ถึงกับต้องเสียชีวิตไปโดยปราศจากความรับผิดชอบของบุคคลใด หรือแม้แต่หน่วยงานหรือองค์กร ของรัฐ แต่กฎหมายฉบับนี้คงเป็นภาระของรัฐมิใช่น้อยที่จะต้องหาเงินมาจ่ายให้แก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา และอาจมีการร้องเท็จเพื่อขอรับเงินค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย เข้ามามีใช่น้อยเช่นกัน

บทที่ 3

หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

จากการทบทวนแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีนักวิชาการและผู้ศึกษาได้กล่าวถึงค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และหลักกฎหมายในต่างประเทศ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ของประเทศไทย

คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม⁴² กล่าวว่า ระบบการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศไทย เริ่มนำมาใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1981 โดยกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่าสังคมควรให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกของสังคม ซึ่งมีความเดือดร้อนอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเฉพาะภายใต้ระบบนี้รัฐบาลจะจ่ายเงินช่วยเหลือแก่ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรม โดยการสู้มทำร้าย และการก่ออาชญากรรม อันที่เกิดจากความมั่งร้าย และให้แก่เหยื่ออาชญากรรมที่ต้องพิการทุพพลภาพ การให้เงินทดแทนนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ร้อนทางจิตใจ และทางการเงิน ซึ่งเหยื่ออาชญากรรม และผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรมต้องได้รับจากอาชญากรรมร้ายแรง

---

⁴² คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, รายงานการศึกษาวินัยกฎหมายจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, กรุงเทพมหานคร, 2550, หน้า 68

ที่มาของกฎหมายนี้ สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์วางระเบิดของกลุ่มฝ่ายซ้ายที่อาคารโรงงาน มิตรบุษิณี เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1974 ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 8 คน และบาดเจ็บ 380 คน เหตุการณ์นี้ นำไปสู่การอภิปรายในสภา และการเรียกร้องให้มีระบบเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม จากเหตุการณ์ทำนองนี้ ต่อมาได้มีการวางระบบนี้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 และบังคับกฎหมาย ว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1981

ประชาชนเริ่มรับรู้เหตุการณ์อันน่าสะเทือนใจจากการปล่อยแก๊สพิษซารินในรถไฟใต้ดิน ของโตเกียว เมื่อปี 1995 ซึ่งสังคมให้ความสนใจและเรียกร้องให้มีการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ให้มากขึ้น จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยขยายกลุ่มบุคคลที่จะได้รับความช่วยเหลือ และวงเงินช่วยเหลือมากขึ้น และนับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2001 ได้มีการตรากฎหมายว่า ด้วยสิทธิประโยชน์ทางการเงินและมาตรการช่วยเหลืออื่นแก่เหยื่ออาชญากรรม (Law Concerning Financial Benefit and Other Assistance Measures for Crime Victims) ขึ้นใช้บังคับ

หลักเกณฑ์การจ่ายเงินทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรม หรือผู้ต้องพึ่งพาเหยื่ออาชญากรรม

1) ขอบเขตเบื้องต้นของการมีสิทธิ

ในประเทศญี่ปุ่นผู้เสียหายอาจได้รับสิทธิประโยชน์ทางการเงินของรัฐ ตามกฎหมายอื่น ประมาณ 20 ประเภท เช่น ค่าทดแทนทางแรงงานสิทธิประโยชน์ของทางราชการ หรือค่าชดเชย ความเสียหายในกรณีอื่นๆ (แต่ไม่รวมกรณีเงินที่ได้รับจากบริษัทประกัน) ซึ่งหากผู้เสียหายมีสิทธิ ได้รับประโยชน์ทดแทนจากทางอื่นเหล่านั้นแล้ว หรือหากศาลมีคำพิพากษาให้ได้รับค่าสินไหมทดแทน จากการกระทำความผิดแบบเต็มจำนวนแล้ว ก็จะไม่มีความจำเป็นต้องได้รับประโยชน์ทดแทนให้แก่เหยื่อ อาชญากรรมตามกฎหมายนี้ แต่หากได้รับไม่เต็มจำนวน ผู้เสียหายอาจจะมีสิทธิได้รับในส่วนที่เหลือ การยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 2 ปี

2) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ

(1) เป็นผู้มีสัญชาติหรือมีถิ่นอยู่ในประเทศญี่ปุ่น

(2) กรณีคนต่างชาติดังกล่าวมีสิทธิได้รับ หากอยู่อาศัยในประเทศญี่ปุ่นขณะเกิดการ กระทำความผิด

(3) ในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ได้แก่ คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคล ผู้อยู่ในฐานะเดียวกันตามกฎหมายจารีตประเพณี ในกรณีที่ไม่มีคู่สมรส ให้สิทธิในการได้รับประโยชน์ ทดแทนตกแก่ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูตามลำดับ ได้แก่ บุตร บิดามารดา หลาน พี่น้องร่วมสายเลือด เดียวกัน หากไม่มีบุคคลดังกล่าวซึ่งต้องอุปการะเลี้ยงดู ให้สิทธิแก่บุคคลกลุ่มเดียวกัน (บุตร บิดา มารดา หลาน พี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน) ซึ่งมีได้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูตามลำดับ เช่นกัน

3) ประเภทของประโยชน์ทดแทน

(1) กรณีเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือเป็นโรคร้ายแรงจะได้รับเงินทดแทน กรณีได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเป็นโรคร้ายแรงเมื่อเหยื่ออาชญากรรมต้องได้รับการรักษาพยาบาลนานเกินกว่า 1 เดือนและต้องอยู่ในโรงพยาบาลเกินกว่า 14 วัน จำนวนเงินที่ได้รับเท่ากับค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้ง เป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน และจ่ายให้แก่ตัวเหยื่ออาชญากรรม

(2) กรณีเหยื่ออาชญากรรมผู้ต้องพิการหรือทุพพลภาพจะได้รับเงินทดแทนกรณีพิการหรือทุพพลภาพตามลำดับความพิการหรือทุพพลภาพ ตั้งแต่ระดับ 1 ถึงระดับ 14 (จำนวนสูงสุด 18,492,000 เยน และจำนวนต่ำสุด 180,000 เยน) และจ่ายให้แก่ตัวเหยื่ออาชญากรรม

(3) กรณีเหยื่ออาชญากรรมเสียชีวิต จะได้รับเงินทดแทนกรณีผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูจำนวนสูงสุด 15,730,000 เยน และจำนวนต่ำสุด 3,200,000 เยน และหากเหยื่ออาชญากรรมจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลก่อนการเสียชีวิต จะได้รับค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้งด้วย และจ่ายให้ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรม

ขั้นตอนการยื่นขอรับเงินทดแทน ในการเริ่มต้นเรียกร้องผู้เสียหายต้องไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสอบถามข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าผู้มาแจ้งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง และผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำร้องขอเรียกค่าทดแทนผ่านทางสถานีตำรวจหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Prefectural Police Department) โดยคำร้องนี้จะได้รับการส่งต่อไปให้คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (Public Safety Commission) ทำการพิจารณาต่อไปในการพิจารณาจะใช้เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้นจะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ในการดำเนินการให้แก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย⁴³

บุคคลผู้มีอำนาจพิจารณา ผู้มีอำนาจพิจารณานั้น จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการที่มีชื่อว่า “คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 12-2 ของกฎหมายเพื่อความปลอดภัย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับเหยื่ออาชญากรรม (Law No 36, May 1, 1980) ตาม Supplementary Provision ข้อ 2

หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหาย หรือทายาทได้ในเวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือคณะกรรมการไม่สามารถหามติร่วมกันในการจ่ายค่าทดแทนได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็นการช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้เป็นจำนวนตามสมควร⁴⁴

⁴³ Office of Justice Programs (n.d.) Retrieved December 28, 2019, From <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁴⁴ Ibid.

1.1 ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน

ตามกฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าทดแทนฯ กำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังอยู่ก่อนศาลมีคำพิพากษา และผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ถูกลงโทษจำคุกหรือถูกประหารชีวิตไปแล้ว มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้ หากปรากฏว่าภายหลังการพิจารณาคดี หรือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของศาล พบว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเหล่านั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือภายใต้สภาพแวดล้อมบางประการศาลได้มีคำสั่งให้ปล่อยตัวเนื่องจากเหตุผลด้านกระบวนการพิจารณาหรือมีคำสั่งยุติคดีโดยหลักการแล้ว สิทธิในการร้องขอค่าทดแทนตามกฎหมายนี้ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเท่านั้น ไม่อาจโอนสิทธิหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นเรียกหรือแทนได้ แต่อย่างไรก็ตามสิทธิดังกล่าวก็ไม่สูญเสียไปเพราะการสืบมรดก กล่าวคือกฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าทดแทนฯ นี้ยกเว้นให้ทายาทของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนได้ในกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญานั้นถึงแก่ความตาย โดยทายาทจะต้องใช้สิทธิในการร้องขอภายในกำหนดสามปีนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์

สิ่งที่ยังเป็นปัญหาอยู่สำหรับกฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าทดแทนฯ ของญี่ปุ่นนี้คือการไม่มีสิทธิเรียกหรือค่าทดแทนในกรณีผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับการปล่อยตัวเนื่องจากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ซึ่งได้มีความพยายามที่จะแก้ไขหลักเกณฑ์ข้อนี้อยู่ ขณะเดียวกันเพื่อเป็นการผ่อนปรนปัญหาดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมของญี่ปุ่นได้มีการอนุโลมให้มีการชดใช้ค่าทดแทนแก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีได้ในบางกรณีตามระเบียบในการชดใช้ค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ในปี ค.ศ. 1957 (The Regulation for Compensation of Suspects of 1957) ซึ่งกำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นมีสิทธิได้รับค่าทดแทนหากพิสูจน์ได้ว่าตนเองมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

จำนวนที่จะมีสิทธิเรียกหรือค่าทดแทนจากรัฐได้มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) บุคคลที่ถูกจับ หรือคุมขังระหว่างการดำเนินคดีอาญา และต่อมาได้รับการยกฟ้องโดยคำพิพากษาคดีของศาล การพิจารณาคดีใหม่ หรือการอุทธรณ์ในกรณีพิเศษตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2) บุคคลที่ศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิด แต่ได้รับโทษทางอาญาตามคำพิพากษาของศาลไปแล้ว หรือถูกจำคุกตามมาตรา 11 วรรคสอง ตามประมวลกฎหมายอาญา

3) บุคคลที่ถูกจับกุมโดยหมายจับ (Arrest under a writ of commitment) ตามมาตรา 484 ถึง 486 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁵

⁴⁵ The Criminal Compensation Law, Art 1

เงื่อนไขในการร้องขอค่าทดแทนในคดีอาญา ตามกฎหมายค่าทดแทนในคดีอาญา มี 2 ประเภทหลัก คือ

1) ผู้ถูกคุมขังตัวหรือกักขังก่อนศาลมีคำวินิจฉัยคดี

ตามกฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าทดแทนฯ กำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ที่ถูกควบคุมตัว หรือถูกคุมขังอยู่ระหว่างที่ศาลมีการดำเนินคดีอาญา โดยเริ่มนับตั้งแต่เริ่มมีการจับกุม และภายหลังบุคคลดังกล่าวได้รับการวินิจฉัยตามกระบวนการพิจารณาปกติ หรือมีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ หรือมีการยื่นฎีกาในกรณีพิเศษว่ามีได้มีการกระทำความผิด⁴⁶

2) ในกรณีการบังคับโทษทางอาญา⁴⁷ กับบุคคลใดๆ ซึ่งไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด และต่อมาศาลได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทน⁴⁸

สิทธิในการร้องขอรับค่าทดแทนถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล เฉพาะผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเท่านั้น ไม่สามารถโอนสิทธิดังกล่าวไปให้บุคคลอื่นเรียกร้องแทนได้ อย่างไรก็ตามสิทธิดังกล่าวยังคงสืบมรดกได้เป็นข้อยกเว้นของกฎหมาย ที่ให้สิทธิทายาทของผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ร้องขอค่าทดแทนในกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้ถึงแก่ความตาย⁴⁹ ทายาทต้องใช้สิทธิร้องขอค่าทดแทนภายในระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญา เป็นผู้บริสุทธิ์⁵⁰ อีกทั้งยังสามารถมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นเป็นตัวแทนในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ด้วย⁵¹ และผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ถูกลงโทษจำคุกหรือถูกประหารชีวิตไปแล้ว มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้ หากปรากฏภายหลังว่าการพิจารณาคดี หรือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของศาล พบว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเหล่านั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือภายใต้สภาพแวดล้อมบางประการศาลได้มีคำสั่งให้ปล่อยตัวเนื่องจากเหตุผลด้านกระบวนการ หรือมีคำสั่งยุติคดี

⁴⁶ The Criminal Compensation Law, Art 25

⁴⁷ โทษทางอาญาของกฎหมายประเศญีุ่่นแบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ 1) ประหารชีวิต 2) จำคุกและให้ทำงานหนัก 3) จำคุก 4) ปรับตั้งแต่ 10,000 เยนขึ้นไป 5) กักขัง 6) ปรับตั้งแต่ 1,000 เยน แต่ไม่น้อยกว่า 10,000 เยน 7) ริบทรัพย์สิน

⁴⁸ กฎหมายค่าทดแทนในคดีอาญามาตรา 1 วรรค 2

⁴⁹ The Criminal Compensation Law, Art 2

⁵⁰ The Criminal Compensation Law, Art 7

⁵¹ The Criminal Compensation Law, Art 9

สิ่งที่ยังเป็นปัญหาอยู่สำหรับกฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าทดแทนฯ ของญี่ปุ่นนี้ คือ การไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนในกรณีผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ซึ่งได้มีความพยายามที่จะแก้ไขหลักเกณฑ์ข้อนี้อยู่เพื่อเป็นการผ่อนปรน ปัญหาดังกล่าวกระทรวงยุติธรรมของญี่ปุ่นได้มีการอนุโลมให้มีการชดใช้ค่าทดแทนแก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีในบางกรณี ตามระเบียบในการชดใช้ค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาในปี ค.ศ. 1957 (The Regulation for Compensation of Suspects of 1957) ซึ่งกำหนดให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นมีสิทธิได้รับค่าทดแทนฯ หากพิสูจน์ได้ว่าตนเองมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

1.2 องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและกระบวนการพิจารณา

ตามกฎหมายนี้กำหนดให้ศาลที่ตัดสินคดีหรือมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ ทำหน้าที่พิจารณาคดีร้องขอค่าทดแทน ดังนั้น ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ประสงค์จะร้องขอค่าทดแทน จะต้องยื่นคำร้องขอไปยังศาลดังกล่าวเพื่อพิจารณา และในกรณีที่ทายาทเป็นผู้ร้องขอ จะต้องแนบหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงสถานะหรือความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ถึงแก่ความตาย ซึ่งคำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นภายในกำหนดสามปี นับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน หรือปฏิเสธคำร้องขอกรณีที่มีความจำเป็นศาลอาจดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำพิพากษานั้นให้แก่พนักงานอัยการและผู้ร้องขอด้วย

ในกรณีที่คำร้องขอค่าทดแทนมิได้ทำตามกฎหมายกำหนดไว้ หรือ คำร้องขอนั้นมีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือที่ผู้ร้องขอไม่แก้ไขตามที่ศาลมีคำสั่งรวมทั้ง กรณีไม่ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะต้องสั่ง ยกคำร้องขอเหล่านั้น

แต่ในกรณีที่ศาลตรวจสอบคำร้องขอแล้ว เห็นว่าถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคำร้องขอนั้น ว่าสมควรจะได้รับชดใช้ค่าทดแทนหรือไม่ หากศาลมีคำสั่งยกคำร้องขอนั้น เพราะเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะได้รับค่าทดแทน ให้ผู้ร้องขออุทธรณ์คำสั่งนั้น ได้ทันที

เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วให้ชดใช้ค่าทดแทนแล้ว ผู้ร้องขอมีสิทธิขอรับค่าทดแทนจำนวนดังกล่าวต่อศาลที่มีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน และห้ามมิให้มีการโต้แย้งหรืออุทธรณ์คดีนั้น ด้วยประการใด ๆ

เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน หรือปฏิเสธคำร้องขอ ศาลต้องสอบถามและรับฟังความเห็นของพนักงานอัยการ และผู้ร้องขอค่าทดแทนก่อน โดยพนักงานอัยการทำความเห็นมาเป็นลายลักษณ์อักษร และศาลพิจารณาปัจจัยหรือพฤติการณ์อื่น ๆ

ประกอบด้วย กระบวนพิจารณาคดีโดยหลักไม่มีการสืบพยาน แต่พนักงานอัยการจะเป็นผู้ค้นหาพยานหลักฐานที่ยังไม่ปรากฏในสำนวนมาเพิ่มเติมแล้วนำมายื่นต่อศาล ศาลจะพิจารณาจากความเห็นของพนักงานอัยการ หากเงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนดก็จ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลย บางคดีที่ศาลต้องการความรวดเร็ว ศาลก็สามารถพิจารณาคำหนดค่าทดแทนความเสียหายได้ โดยไม่ต้องพิจารณาความเห็นของพนักงานอัยการ บางกรณีที่ศาลมีความเห็นต่างไปจากความเห็นของพนักงานอัยการ เช่น พนักงานอัยการเห็นว่าไม่ควรจ่ายเนื่องจากเป็นกรณีที่เข้าข้อยกเว้น ไม่ต้องจ่าย แต่ศาลอาจเห็นแย้งว่าไม่เข้าข้อยกเว้นให้พิจารณาสั่งจ่ายได้ คุณพินิจในการสั่งจ่ายยังอยู่ที่ศาล การพิจารณาความเห็นของพนักงานอัยการจึงเป็นเพียงส่วนประกอบพิจารณาเท่านั้น⁵²

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำพิพากษานั้นให้แก่พนักงานอัยการและผู้ร้องขอ⁵³ ในกรณีที่คำร้องขอค่าทดแทนมิได้ทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือคำร้องขอนั้นมีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือที่ผู้ร้องขอไม่แก้ไขตามที่ศาลมีคำสั่ง รวมทั้งกรณีไม่ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะต้องสั่งยกคำร้องขอเหล่านั้น⁵⁴

แต่ในกรณีที่ศาลตรวจสอบคำร้องขอแล้วเห็นว่าถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคำร้องขอนั้นว่าสมควรจะได้รับค่าทดแทนหรือไม่ หากคำร้องขอไม่มีเหตุผลสมควรที่จะได้รับค่าทดแทน ศาลจะมีคำสั่งยกคำร้อง⁵⁵ เพราะเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะได้รับค่าทดแทนให้ผู้ร้องขออุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ทันที⁵⁶

เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วให้ชดใช้ค่าทดแทนแล้ว ผู้ร้องขอมีสิทธิขอรับค่าทดแทนจำนวนดังกล่าวต่อศาลที่มีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน⁵⁷ และห้ามมิให้มีการโต้แย้งหรืออุทธรณ์คดีนั้นด้วยประการใดๆ⁵⁸

ศาลกำหนดค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา โดยพิจารณาจากโทษที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับมาก่อน ดังต่อไปนี้⁵⁹

⁵² สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา, “การชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น” วารสารสิทธิมนุษยชน, 1, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555), หน้า 16

⁵³ The Criminal Compensation Law, Art.14

⁵⁴ The Criminal Compensation Law, Art.15

⁵⁵ The Criminal Compensation Law, Art.16

⁵⁶ The Criminal Compensation Law, Art.19, 23

⁵⁷ The Criminal Compensation Law, Art.20

⁵⁸ The Criminal Compensation Law, Art.22

⁵⁹ The Criminal Compensation Law, Art.4

1) กรณีโทษจำคุกหรือโทษที่เป็นการให้ทำงาน ส่วนที่เกี่ยวกับค่าเสียหายในการถูกจับกุมหรือถูกคุมขังจำนวนค่าเสียหายถูกกำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 1000 เยน แต่ไม่เกิน 9,400 เยน ต่อวัน โดยคำนึงถึงจำนวนวันที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับโทษมา การกำหนดค่าเสียหาย ศาลพิจารณาจากประเภท หรือลักษณะของการถูกคุมขัง และระยะเวลาความสูญเสียทางทรัพย์สิน และประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นรวมทั้งค่าเสียหายทางด้านจิตใจ และร่างกาย ตลอดจนพฤติการณ์การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล ที่กระทำต่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญา

2) โทษประหารชีวิต ศาลจะกำหนดค่าเสียหายได้ไม่เกิน 25,000,000 เยน ตามสมควรแก่กรณี หากพิสูจน์ได้ว่าความตายของผู้ถูกประหารชีวิต ทำให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ค่าเสียหายที่ชดเชยให้อาจเพิ่มขึ้นอีก 3,000,000 เยน จากจำนวนค่าเสียหายที่กล่าวมาข้างต้น การกำหนดค่าเสียหายกรณีนี้ ศาลจะพิจารณาจากความสูญเสียทางทรัพย์สิน และประโยชน์ในด้านอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น อายุ สุขภาพ ความสามารถในการหารายได้ รวมทั้งพฤติการณ์อื่นที่เกี่ยวข้อง⁶⁰

3) โทษปรับ ศาลจะสั่งจ่ายให้เท่าที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาถูกปรับ บวกดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี นับแต่วันที่ปรับจนถึงวันที่ศาลมีคำตัดสินให้จ่ายค่าทดแทน

4) โทษริบทรัพย์สิน หากริบทรัพย์สินศาลคืนทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าไม่ใช่ทรัพย์สินที่จะสามารถส่งมอบคืนได้ ศาลจะสั่งจ่ายค่าเสียหายให้เท่ากับราคาทรัพย์สินตามราคาท้องตลาด ทั้งสองกรณีต้องรวมดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี นับแต่วันที่มีการยึดทรัพย์สิน จนถึงวันที่ศาลตัดสินให้จ่ายค่าเสียหาย

กฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทน ไม่ตัดสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่จะฟ้องเรียกค่าทดแทน ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ (State Redress Law) หรือใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายอื่น หากผู้ถูกดำเนินคดีอาญาใช้สิทธิเช่นนั้น และได้รับค่าทดแทนมาเป็นจำนวนเท่ากับหรือมากกว่าค่าทดแทนที่พึงได้รับตามกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนนี้แล้ว ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาย่อมหมดสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนอีก ในทางกลับกัน หากค่าทดแทนที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ หรือตามกฎหมายอื่นเป็นจำนวนน้อยกว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญามีสิทธิที่จะได้รับเพิ่มเติมจนครบถ้วนตามจำนวนที่พึงได้รับตามกฎหมาย

⁶⁰ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย), เสนอสำนักงานสภานิติบัญญัติและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 52-54

ว่าด้วยค่าทดแทนนี้⁶¹ เมื่อรัฐได้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนแล้ว รัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบียดจากตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดต่อไปได้⁶²

ประเทศญี่ปุ่นได้ขยายการคุ้มครองไปถึงผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยมีระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองผู้ต้องหาในคดีอาญา (The Regulations For Suspec's Compensation) เป็นกฎหมายที่คุ้มครองผู้ต้องหา ก่อนเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาในศาล คือ กรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขังต่อศาล หากปรากฏชัดเจนต่อพนักงานอัยการว่าผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกกักขังไม่มีความผิด พนักงานอัยการต้องชดใช้ค่าเสียหายเพื่อทดแทนการควบคุมตัวหรือถูกกักขัง⁶³

ทั้งยังทำการจำแนกค่าทดแทนแก่เยาวชน โดยมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายค่าทดแทนแก่เยาวชน (Act on Compensation in Relation to Juvenile Protection Case) การดำเนินคดีอาญาแก่เยาวชนจะมีความแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาของบุคคลทั่วไป โดยที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการทุกอย่าง ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาสั่งชดใช้ค่าเสียหาย ศาลจะมีดุลพินิจในการสั่ง โดยที่ศาลจะนำคดีขึ้นพิจารณาเองโดยไม่ต้องรอ เนื่องจากเยาวชนอายุยังน้อยอาจจะไม่ทราบหรือรับรู้ถึงสิทธิของตนตามกฎหมายนี้ หากเยาวชนกระทำความผิดจริง จะถูกส่งไปคุมประพฤติและให้การศึกษา แต่ถ้ามีการสั่งผิดพลาดก็ควรมีการจ่ายค่าทดแทนให้แก่เยาวชนด้วย แต่สิทธิตามกฎหมายนี้ ไม่ใช่สิทธิตามรัฐธรรมนูญ เจกเช่นเดียวกับระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองผู้ต้องหาในคดีอาญา แต่การชดใช้ให้กับเยาวชนตามกฎหมายฉบับนี้ กระทำโดยผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว และดุลพินิจในการสั่งจ่ายค่าทดแทนให้ และเมื่อศาลมีคำสั่งเช่นใดถือเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ได้⁶⁴

เมื่อศึกษากฎหมายญี่ปุ่นแล้ว พบว่า มีการตรากฎหมายหลายฉบับเพื่อเยียวยาจำเลย โดยมีการแบ่งแยกผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่เป็นเยาวชน กับบุคคลผู้ถูกดำเนินคดีอาญา และมีการเยียวยาครอบคลุมไปถึงผู้ต้องหา การตราระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองผู้ต้องหา และยังคงให้สิทธิที่จะเรียกร้องค่าทดแทนจากรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ (State Redres Art)

⁶¹ The Criminal Compensation Law, Art.5

⁶² The Consitution of japan Art.17. และ State Redress Law และ Law Concerning State Liability for Compensation Art.1.

⁶³ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, “การชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น”, *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 1, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555) หน้า 16

⁶⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 17

เพื่อเยียวยาความเสียหายอย่างกว้างขวาง และไม่เป็นการทับซ้อน โดยการกำหนดค่าทดแทนในแต่ละกรณีจะขึ้นกับอัตราโทษที่ถูกลงโทษตามกฎหมาย ผู้ร้องขอค่าทดแทนต้องยื่นคำร้องต่อศาล โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าทดแทน โดยพิจารณาประกอบกับความเห็นของพนักงานอัยการ ซึ่งพนักงานอัยการจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ปรากฏในสำนวนมาเพิ่มเติมและยื่นต่อศาล ศาลจะพิจารณาความเห็นของพนักงานอัยการ ศาลมีความเห็นต่างกับความเห็นของพนักงานอัยการได้ และดุลพินิจในการสั่งจ่ายยังคงอยู่ที่ศาล⁶⁵

1.3 เงื่อนไขในการพิจารณา

ถึงแม้จะปรากฏกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาสามารถมีสิทธิร้องขอค่าทดแทนได้ตามกฎหมายนี้แต่ในบางกรณีรัฐก็สามารถจะปฏิเสธการจ่ายค่าทดแทนได้ เมื่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้กระทำการดังต่อไปนี้

1) ยอมรับสารภาพว่าได้กระทำความผิด หรือเป็นผู้เสริมแต่งหรือสร้างพยานหลักฐานอันเป็นเท็จจนนำไปสู่ความผิดพลาดในการสอบสวนหรือการตัดสินคดี หรือ

2) ในกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาถูกดำเนินคดีอาญาหลายคดีพร้อมๆ กันและศาลมีคำพิพากษายกฟ้องและให้ปล่อยตัวในคดีหนึ่งแต่ในคดีที่เหลือนั้น พิพากษาให้ลงโทษ เช่นนี้กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจในการปฏิเสธการจ่ายค่าทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนได้อย่างไรก็ตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าทดแทนนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่จะฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐบาล (The Governmental Liability Law) หรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งตามกฎหมายอื่นหากผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้ใช้สิทธิเช่นนั้น ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาย่อมหมดสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนอีก ในทางตรงกันข้ามหากค่าทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐบาลหรือตามกฎหมายอื่นที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับนั้นเป็นจำนวนน้อยกว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับเพิ่มเติมจนครบถ้วนตามจำนวนที่พึงจะได้รับตามกฎหมายนี้

สำหรับจำนวนเงินค่าทดแทนที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาจะได้รับจากการถูกคุมขังก่อนศาลมีคำพิพากษานั้น กฎหมายใช้คิดคำนวณเป็นวัน โดยให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดว่าจะชดเชยในอัตราวันละเท่าใด แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 200 เยนและไม่เกิน 400 เยน โดยพิจารณาจากประเภทหรือลักษณะของการถูกคุมขังและระยะเวลา ความสูญเสียในทางทรัพย์สินประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้น รวมทั้ง ความเสียหายทางด้านจิตใจและร่างกายที่ได้รับตลอดจนพฤติกรรมและการกระทำของเจ้าพนักงานตรวจ พนักงานอัยการ และศาลที่มีต่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญา

⁶⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 16-17

1.4 เงื่อนไขที่จะได้รับการชดเชยและการกำหนดค่าทดแทน

ถึงแม้จะปรากฏกรณีที่ถูกดำเนินคดีอาญาสามารถมีสิทธิร้องขอค่าทดแทนฯ ได้ตามกฎหมายนี้ แต่ในบางกรณีรัฐก็สามารถจะปฏิเสธการจ่ายค่าทดแทนฯ หรืออาจใช้ดุลพินิจในการจ่ายค่าทดแทนหรือไม่ก็ได้ เมื่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้หากพบกระทำการ ดังต่อไปนี้

1) ผู้ถูกดำเนินคดีอาญายอมรับสารภาพว่าได้กระทำความผิด หรือเป็นผู้เสริมแต่งหรือสร้างพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ จนนำไปสู่ความผิดพลาดในการสอบสวนของพนักงานอัยการหรือคำวินิจฉัยของศาลผิดพลาดผู้ถูกดำเนินคดีอาญา หรือทายาทอาจเสียสิทธิในการได้รับค่าทดแทน

2) ในกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาถูกฟ้องว่าได้กระทำความผิดหลายฐาน และมีคำวินิจฉัยว่าได้กระทำความผิดเพียงฐานใดฐานหนึ่ง และให้ปล่อยตัวในคดีหนึ่ง แต่ในกรณีที่เหลือนั้นพิพากษาให้ลงโทษ เช่นนี้ กฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจในการปฏิเสธการจ่ายค่าทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนได้⁶⁶

กฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าทดแทนนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่จะฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐบาล (The Governmental Liability) หรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งตามกฎหมายอื่น หากผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้ใช้สิทธิเช่นนั้น ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาข่อมหมติสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนอีก ในทางตรงกันข้ามหากค่าทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐบาล หรือตามกฎหมายอื่นที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับนั้นเป็นจำนวนน้อยกว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาข่อมมีสิทธิได้รับเพิ่มเติมจนครบถ้วนตามจำนวนที่พึงจะได้รับตามกฎหมายนี้

1.5 หลักเกณฑ์การเยียวยา

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์⁶⁷ กล่าวว่า ผู้มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายคือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ครอบครัวของผู้ตายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา (bereaved family) เป็นผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ ในกรณีครอบครัว ของผู้เสียหาย หมายถึง

- (1) คู่สมรส
- (2) บุตร
- (3) บิดามารดา

⁶⁶ The Criminal Compensation Law, Art 3

⁶⁷ “เรื่องเดิม”

- (4) หลาน
- (5) ปู่ย่า ตายาย
- (6) พี่น้องร่วมสายโลหิต (sibling)

หากสมาชิกในครอบครัวตาม (2) – (4) เป็นบุคคลที่ดำรงชีพอยู่ได้โดยอาศัยรายได้ของผู้เสียหายจะได้รับการพิจารณาก่อนผู้ที่ไม่ได้อาศัยรายได้ของผู้เสียหาย และการพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือจะเรียงตามลำดับชั้น ในกรณีบิดามารดานั้น ถือว่าบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่ในลำดับก่อนบิดามารดาโดยสายโลหิต

2) ผู้เสียหายซึ่งถูกประทุษร้ายจนทำให้ทุพพลภาพ (Serious Incapacity) ในกรณี que ผู้เสียหายทั้งในกรณีที่เป็นตัวผู้เสียหายเองหรือบุคคลในครอบครัวได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดอาญาที่ทำให้เกิดความเสียหายดังกล่าว จะทำให้ผู้นั้นขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้เสียหาย ที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กัน ในทางญาติไม่ว่าจะโดยทางสายโลหิตหรือ โดยการสมรสก็ตาม ผู้เสียหายก็จะไม่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเช่นเดียวกัน

1.6 ฐานความผิดและระดับความเสียหาย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์⁶⁸ กล่าวว่า การกระทำ ความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองนั้นจะต้องเป็นความผิดอาญาที่กระทำต่อชีวิต และร่างกาย กล่าวคือ ก่อให้เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด (Criminal Damages) อันได้แก่ความตายหรือการได้รับบาดเจ็บจนถึงขั้นทุพพลภาพ (Serious Incapacity) โดยผู้เสียหาย หรือทายาทต้องยื่นคำร้องภายในสองปีนับแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งการกระทำความผิด แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินกว่าเจ็ดปีนับแต่การกระทำความผิดเกิด

ระดับความเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้นั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยมติ คณะรัฐมนตรี ซึ่งได้กำหนดให้ความช่วยเหลือเฉพาะความเสียหายทางร่างกาย แบ่งเป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับจะกำหนดจากความรุนแรงของความเสียหายที่ได้รับและเป็นเงื่อนไขให้คณะกรรมการ ความปลอดภัยแห่งชาติพิจารณาว่าจะจ่ายเงินช่วยเหลือเป็นจำนวนเท่าใด โดยจะพิจารณาสภาพ ความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้เสียหายประกอบด้วย

ในการเริ่มต้นเรียกร้อง ผู้เสียหายต้องไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ จะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าผู้มาแจ้งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงและผู้เสียหายสามารถ ยื่นคำร้องขอเรียกค่าผ่านทางสถานีตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Prefectural Police Department) โดยคำร้องนี้จะได้รับการส่งต่อไปให้ คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (Public Safety Commission)

⁶⁸ “เรื่องเดิม”

ทำการพิจารณาต่อไป ในการพิจารณาจะใช้เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้นจะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ในการดำเนินการให้ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย

1.7 ประเภทของค่าเสียหายและวงเงินที่จะได้รับ

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์⁶⁹ กล่าวว่า ค่าเสียหายนั้นอาจแบ่งได้เป็นสองประเภทคือ เงินช่วยเหลือครอบครัวแก่ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อในกรณีและผู้เสียหายถึงแก่ความตาย และเงินช่วยเหลือผู้เสียหายซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือทุพพลภาพจนไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ โดยวงเงินที่จะจ่ายให้ นั้นจะพิจารณาตามระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นและอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการได้รับค่าทดแทนตามกฎหมายดังต่อไปนี้

- 1) ในกรณีถึงแก่ความตายทายาทอาจได้รับค่าทดแทนได้สูงสุดไม่เกิน 15,730,000 เยน
- 2) ในกรณีทุพพลภาพ ผู้เสียหายหรือทายาทจะได้รับค่าชดเชยไม่เกิน 18,492,000 เยน
- 3) ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นทำให้เยาวชนหรือเด็กที่ต้องพึ่งพาอาศัย

ผู้เสียหายขาดโอกาสในการศึกษาคณะกรรมการที่มีอำนาจจ่ายเงินจากกองทุนบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่อในคดีอาญา (Crime Victims' Relief Fund) ให้เป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้นั้นได้ตามสมควร

1.8 รูปแบบการเยียวยา

Crime victims Benefit Payment law⁷⁰ กล่าวว่า ผู้มีอำนาจพิจารณานั้นจะอยู่ในรูปของคณะกรรมการที่มีชื่อว่า “คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12-2 ของกฎหมายเพื่อความปลอดภัยซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับเหยื่ออาชญากรรม (Law No.36 May 1, 1980) ตาม Supplementary Provision ข้อ 2

หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้ในเวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือคณะกรรมการไม่สามารถหาสมัครร่วมกันในการจ่ายค่าทดแทนได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็นการช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้เป็นจำนวนตามสมควร

การไล่เบี่ยเมื่อผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือแล้ว รัฐจะเข้าสวมสิทธิ (Subrogate) ของผู้เสียหายในอันที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาในจำนวนเงินเท่ากับที่ได้ชดใช้ไป

⁶⁹ “เรื่องเดิม”

⁷⁰ Crime victims Benefit Payment law, Articles 8. Law No.36 May 1, Jan, 1950.

2. กฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส

⁷¹การจ่ายค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศสได้มีกฎหมาย Act of 6 July 1990 กำหนดระบบการให้ความช่วยเหลือตามหลักการร่วมทุกข์สุขของคนในชาติ โดยมีการจัดตั้ง Commission for Victims of Crime (คณะกรรมการเหยื่ออาชญากรรม) (CIVI) ในศาลชั้นต้นเพื่อรับพิจารณาค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม

สำหรับประเภทอาชญากรรมที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้นั้น ผู้เสียหายสามารถเรียกได้จากการกระทำความผิดทั้งโดยเจตนา และไม่เจตนา แต่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง (ส่วนความผิดกรณีผู้ก่อการร้าย คดีจราจร อุบัติเหตุ ฯลฯ สามารถเรียกได้ตามระบบอื่น หรือความผิดที่เบาลงไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายบางส่วน)

นอกจากในกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ น้อ โกง หรือยักยอก ไม่ได้ได้รับการเยียวยา หรือได้รับการชดเชยค่าเสียหาย ไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดดังกล่าว จนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

“ผู้เสียหาย” ได้แก่ ผู้เสียหายจริงและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู โดยหลักต้องเป็นคนชาติฝรั่งเศส แต่คนสัญชาติอื่นที่เป็นสมาชิก EU หรือต่างชาติอาจมีสิทธิได้ในบางกรณี เช่น การกระทำความผิดเกิดในประเทศฝรั่งเศส

การยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่เกิดอาชญากรรม หรือภายใน 1 ปี นับแต่ศาลมีคำพิพากษาครั้งสุดท้าย หรือภายใน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุก่อการร้ายแต่ต้องได้รับการรับรองจากองค์กรคณะผู้พิพากษา

องค์กรเอกชน (NGO) เช่น S.O.S.Attentats จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในการยื่นคำขอ กรณีความผิดพลาดต่อส่วนตัวผู้เสียหาย สามารถยื่นฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยแนบคำร้องทางแพ่งไปในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งสามารถกระทำได้ทุกขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดี

---

⁷¹ Ibid.p.70

ค่าเสียหายจะจำกัดเฉพาะกรณีที่มีความเสียหายที่เกิดเนื่องจากการกระทำความผิด จำนวนสูงสุดสำหรับความเสียหายแก่สินค้า คือ EUR 3,811 และจำนวนสูงสุดสำหรับความเสียหายจากการกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน คือ EUR 3,656 ปกติค่าเสียหายจะครอบคลุมถึง

- 1) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลทางกาย และจิต (รวมถึงค่าทันตกรรม)
- 2) ค่าขาดรายได้ (หากหยุดงานเกิน 1 เดือน)
- 3) ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู
- 4) ค่าปลงศพ
- 5) ค่าชดเชยกรณีทุกขเวทนา
- 6) ค่าชดเชยความพิการเสียโฉม
- 7) ค่าขาดเสื้อผ้า แวนดา และอื่นๆ
- 8) ค่ากายภาพบำบัด
- 9) ค่าฟื้นฟูทางวิชาชีพ
- 10) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ
- 11) ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู
- 12) บริการ การทำงานบ้านซึ่งเหี่ยวอาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ
- 13) ค่าเดินทางไปกลับประเทศฝรั่งเศสเพื่อดำเนินกระบวนการทางกฎหมาย

ในประเทศฝรั่งเศสผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นอย่างน้อย 2 วัน ถึง 1 เดือน ลักษณะการเรียกร้องค่าเสียหาย ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายทั้งหลาย อันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย⁷² ส่วนวงเงินที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น คณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงเงินช่วยเหลือที่ผู้เสียหายจะได้รับจากหน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนประกอบด้วย⁷³

สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชอบใช้ในทางแพ่ง และศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล⁷⁴ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดบางประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธทั้งหมดหรือบางส่วนได้

⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-9

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-8

คณะกรรมการ⁷⁵ กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินใจในทุกชั้นศาล โดยคณะกรรมการนั้นจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คน คนที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีก 1 คน นอกจากนี้ยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คน และบุคคลภายนอกอีก 1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งดำเนินการพิจารณาในด้านพยานหลักฐาน เช่น ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ส่งเอกสารหลักฐานใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายซึ่งเอกสารหลักฐานที่ได้มานี้จะนำไปใช้ในการอื่นไม่ได้

ผู้เสียหายที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยของ CIVI มีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal)

2.1 ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทาลัยธรรมศาสตร์⁷⁶ กล่าวว่า การชดเชยค่าทดแทนโดยรัฐเนื่องจากการคุมขังก่อนศาลมีคำพิพากษาในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส Sous – section 3 ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1970 โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ ดังนี้

ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน ก็คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกคุมขังในระหว่างการสอบสวนคดีและต่อมาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าคดีไม่มีมูล (NON - LIEU) หรือปล่อยตัวหรือวินิจฉัยว่าไม่มีโทษ แต่ไม่รวมถึงกรณีศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะเอาผิดแก่จำเลยได้ หรือในกรณีที่ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยหรือในกรณีคดีโจทก์ขาดอายุความหรือโจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายที่แท้จริง ซึ่งกรณีเหล่านี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนได้ เพราะศาลมิได้มีคำพิพากษาชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดีว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือไม่มีโทษแต่อย่างใด

⁷⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย), 2550, หน้า 33

⁷⁶ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาปรับปรุงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม กันยายน 2548

2.2 องค์การที่ทำหน้าที่พิจารณา

องค์การที่ทำหน้าที่พิจารณาและออกคำวินิจฉัยการชดใช้ค่าทดแทนนี้จะไม่ใช่ศาลที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีในครั้งแรก หากแต่ตามกฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีองค์การพิเศษเรียกว่า “คณะกรรมการ” (Commission) ขึ้นมาทำหน้าที่โดยตรง ซึ่งการพิจารณานั้น ให้ทำโดยวาจา และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สุด

คณะกรรมการนี้ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลสูง 3 นาย ซึ่งได้แก่ประธานศาลสูงหรือตัวแทนทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการ และผู้พิพากษาอีก 2 นาย ซึ่งอยู่ในระดับหัวหน้าศาลฎีกา และประกอบด้วยผู้พิพากษาอื่นๆ อีก ซึ่งจะมีการแต่งตั้ง เป็นรายปี นอกจากผู้พิพากษา 2 นายนี้แล้วให้มีผู้พิพากษาสำรองอีก 3 นาย

องค์การที่ทำหน้าที่พิจารณาและออกคำวินิจฉัยการชดใช้ค่าทดแทน ได้แก่ ประธานศาลอุทธรณ์ (The First President of The Court of Appeal) โดยคดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าคดีไม่มีมูล หรือศาลมีคำสั่งยกฟ้อง หรือมีคำวินิจฉัยว่าไม่มีโทษอยู่ในเขตอำนาจศาล 27 จะไม่ใช่สารที่ทำหน้าที่ตัดสินในครั้งแรก โดยผู้ร้องขอต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในหกเดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าคดีไม่มีมูล หรือยกฟ้อง หรือวินิจฉัยว่าไม่มีโทษ โดยจะมีการพิจารณาคำร้องขอในศาล โดยเปิดเผย เว้นแต่ผู้ยื่นคำร้องขอจะขอให้ศาลพิจารณาโดยไม่เปิดเผย ซึ่งศาลก็จะทำการพิจารณาโดยจำกัดบุคคลผู้เข้าฟังการพิจารณาเฉพาะผู้ยื่นคำร้อง ทนทายความของผู้ยื่นคำร้องเท่านั้น⁷⁷

เมื่อมีคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์และผู้ใช้สิทธิและชดใช้คำวินิจฉัยต่อคณะกรรมการแห่งชาติ (National Commission) ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ซึ่งคณะกรรมการแห่งชาติมีอำนาจตัดสินคดีทั้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการแห่งชาติให้ถือเป็นที่สุด

กฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีองค์การพิเศษเรียกว่า “คณะกรรมการแห่งชาติ” (National Commission) ขึ้นมาทำหน้าที่ในการพิจารณาและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สุด คณะกรรมการนี้ ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลสูง 3 นาย ซึ่งได้แก่ ประธานศาลสูง หรือตัวแทนทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการ และผู้พิพากษาอีก 2 นาย ซึ่งอยู่ในระดับหัวหน้าศาลฎีกา และประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลอื่นๆ อีกซึ่งมีการแต่งตั้งเป็นรายปี นอกจากผู้พิพากษา 2 นายนี้แล้วให้มีผู้พิพากษาสำรองอีก 3 นาย อีกทั้งกำหนดให้อัยการทำความเข้าใจต่อคณะกรรมการดังกล่าว เช่นเดียวกับคดีทั่วไป⁷⁸

⁷⁷ The French Code of Criminal Procedure, Art.149-2

⁷⁸ The French Code of Criminal Procedure, Art.149-3

2.3 เจื่อนใจในการพิจารณา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐเป็นผู้รับภาระในการชดใช้ค่าทดแทนนี้โดยตรงเว้นแต่รัฐได้ดำเนินคดีต่อผู้ที่ให้การเป็นพยานเท็จ หรือร้องทุกข์โดนเจตนาจะให้ผู้อื่นถูกคดีอาญา ซึ่งเป็นเหตุให้มีการคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หรือขยายระยะเวลาออกไป และให้บุคคลนั้น เป็นผู้ชำระค่าทดแทนเสมือนหนึ่ง เป็นค่าธรรมเนียมศาล

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการชดใช้ในทุกกรณีไม่ ทั้งนี้ เพราะมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส นอกจากจะกำหนดไว้ว่า การชดใช้ค่าทดแทนนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดีว่าจำเลย เป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่มีโทษแล้ว ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อีกด้วยว่า การคุมขังนั้น จะต้องมิลักษณะ 2 ประการ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงจะมีสิทธิร้องขอให้ชดใช้ค่าทดแทนได้ คือ

- 1) การคุมขังนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง และ
- 2) ความเสียหายนั้น เป็นความเสียหายซึ่งผิดปกติ

ความเสียหายอย่างร้ายแรงนั้น หมายความว่า ความเสียหายอย่างร้ายแรงที่เกิดขึ้น จากความผิดพลาดของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมในกรณีปกติธรรมดา ซึ่งไม่ใช่เป็นการจงใจ หรือคลื่นแคล้งให้เกิดความเสียหายขึ้นส่วนที่ ความเสียหายนั้น ต้องเป็นความเสียหายซึ่งผิดปกตินั้น ศาลสูงของประเทศฝรั่งเศสได้เคยตัดสินไว้ว่า ในกรณีที่ระยะเวลาจำคุกตามคำพิพากษาของศาล มากกว่าระยะเวลาที่จำเลยถูกคุมขังอยู่ก่อนศาลพิพากษาแล้วไม่ถือว่าเป็นความเสียหายที่ผิดปกติ

สำหรับค่าทดแทนที่ได้รับนั้น โดยหลักมิใช่เป็นการชดเชยความเสียหายทั้งหมด หรือความเสียหายตามความเป็นจริง หากแต่ถือว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบของรัฐที่จะเยียวยา ความเสียหายให้กับผู้ถูกดำเนินคดีอาญา แต่ถึงกระนั้น ก็ตามในการพิจารณาคำหนดค่าทดแทน ดังกล่าวตามกฎหมายฝรั่งเศสนี้ จะมิถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะความเสียหายในทางการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเสียหายที่มีมิใช่เป็นตัวเงินอีกด้วย และเหตุนี้เองจึงทำให้การชดใช้ค่าทดแทน ของฝรั่งเศสไม่มีการจำกัดจำนวนเงินที่จะชดใช้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเอาไว้ และในบางกรณี คณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ปิดประกาศหรือโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญานั้น มีภูมิลานาอยู่เพื่อให้สาธารณชนรับทราบถึงความเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้นั้น

2.4 เจื่อนใจที่จะได้รับค่าทดแทน

ผู้ที่มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน ต้องเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาชี้ขาดในเนื้อหา แห่งคดีว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือไม่มีโทษแล้ว ต้องอยู่ในเจื่อนใจเกี่ยวกับลักษณะของการคุมขัง ที่ว่าการคุมขังนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเกินปกติอย่างเห็นได้ชัด และร้ายแรงเป็นพิเศษด้วย โดยรัฐ จะไม่จ่ายค่าทดแทนในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) กรณีที่ผู้ร้องขอค่าทดแทนนั้น ได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 122-1
- 2) ในกรณีที่ผู้ร้องขอค่าทดแทนนั้น ได้รับการภายหลังจากการถูกควบคุมตัว
- 3) กรณีที่คดีขาดอายุความภายหลังจากผู้ร้องขอค่าทดแทน ได้รับการปล่อยตัว
- 4) กรณีที่ผู้ร้องขอค่าทดแทนนั้น ได้สมัครใจกล่าวหาตนเอง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกฟ้องคดี⁷⁹
- 5) กรณีที่รัฐดำเนินคดีต่อผู้ที่ให้การเป็นพยานเท็จ หรือร้องทุกข์ โดยเจตนาจะให้ผู้อื่นถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งทำให้ถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หรือขยายระยะเวลาออกไป ทั้งนี้บุคคลซึ่งให้การเป็นพยานเท็จ หรือร้องทุกข์โดยเจตนาจะให้ผู้อื่นถูกดำเนินคดีอาญานั้น เป็นผู้ชำระค่าทดแทนเสมือนว่าเป็นค่าธรรมเนียมศาล⁸⁰

2.5 วิธีการในการร้องขอและการพิจารณาคดี

ผู้ร้องขอต้องยื่นคำร้องและลงนามไปยังคณะกรรมการดังกล่าวภายในกำหนดหกเดือนนับแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุด คำร้องนั้น นอกจากจะประกอบด้วยเอกสารทั้งหลายเพื่อพิสูจน์ถึงความเสียหายแล้วยังต้องมีข้อความแสดงถึงข้อเท็จจริงทั้งปวง ดังต่อไปนี้คือ

- 1) วันและลักษณะของคำสั่งให้มีการคุมขังชั่วคราว รวมทั้ง สถานที่คุมขัง
- 2) ศาลซึ่งวินิจฉัยว่าคดีไม่มีมูล หรือปล่อยตัว รวมทั้ง วันที่ออกคำวินิจฉัยนั้น
- 3) ลักษณะและจำนวนเงินที่เรียกร้องให้ชดเชย
- 4) ที่อยู่ของผู้ร้องขอ

ก่อนที่คณะกรรมการจะทำการพิจารณานั้น คณะกรรมการจะต้องส่งสำเนาคำร้องของผู้ร้องขอไปยังนิติกรของกระทรวงการคลัง (TRESOR) และอธิบดีอัยการศาลสูง เพื่อสรุปความเห็นเกี่ยวกับการร้องขอเงินค่าทดแทน และส่งความเห็นนั้น กลับไปยังเลขานุการคณะกรรมการเป็นผู้รวบรวมไว้โดยเลขานุการคณะกรรมการ จะต้องแจ้งความเห็นนี้ไปยังผู้ร้องขอภายในกำหนดสิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่ได้รับความเห็น เมื่อผู้ร้องขอได้รับความเห็นแล้วผู้ร้องขออาจทำความเห็นที่มีต่อความเห็นของนิติกรของกระทรวงการคลัง และของอธิบดีอัยการสูงสุดส่งไปยังบุคคลทั้งสองดังกล่าวไว้ด้วย หลังจากได้รับสำนวนความเห็นของทุกฝ่ายแล้ว ประธานคณะกรรมการจะมอบให้กรรมการคนหนึ่งเพื่อทำความเห็น ซึ่งคณะกรรมการคนดังกล่าวไม่มีสิทธิออกเสียง ในการพิจารณาคดีนั้น ให้ประธานคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดวันของการพิจารณาตามที่อธิบดีอัยการสูงสุดเป็นผู้เสนอ โดยจะต้องแจ้งกำหนดวันดังกล่าวไปยังผู้ร้องขอ และนิติกรของกระทรวงการคลังด้วย

⁷⁹ <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁸⁰ The French Code of Criminal Procedure, Art.150

นอกจากนี้ กฎหมายยังให้สิทธิบางประการแก่ผู้ร้องขอ เช่น มีสิทธิที่จะเข้าฟัง การพิจารณา มีสิทธิให้ถ้อยคำหรืออธิบายเพิ่มเติม มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือด้านทนายความ ตามรูปแบบและเงื่อนไขในวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้ง ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่คำร้องขอ นั้น จะถูกยก ซึ่ง ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการอาจยกเว้นค่าธรรมเนียมให้เพียงบางส่วน หรือทั้งหมดก็ได้

2.6 หลักเกณฑ์การเยียวยา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (มาตรา 706-3)⁸¹ กล่าวว่า กฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดเงื่อนไขของการที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาว่าต้องเป็นกรณีที่ผู้ นั้น ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม หากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายต้องเสียชีวิต ไรสมรรถภาพถาวร หรือ ไรสมรรถภาพ อย่างสิ้นเชิงในการที่จะประกอบกรงานเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน

คำว่า “การกระทำความผิดทางอาญา” นั้นมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ความผิด ที่มีโทษระดับสูง (Crime) จนถึงความผิดที่มีโทษระดับกลาง (delit) และแม้ว่าความผิดนั้นจะเป็น ความผิดที่นิรโทษกรรมได้หรือไม่ก็ตามก็อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดทางอาญานี้ และไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกติดตามจับกุมตัวมาได้หรือไม่ก็ตาม

นอกจากในกรณีดังกล่าวข้างต้น การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย จากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ น้อ โกง หรือยักยอก ไม่ได้ได้รับการเยียวยาหรือได้รับ การชดใช้ค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดดังกล่าวจนถึงขนาด ที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสถานะภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

2.7 ลักษณะความเสียหายที่ได้รับชดใช้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (มาตรา 706-3)⁸² กล่าวว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาพึงได้รับชดใช้นั้นครอบคลุมถึงความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เช่น การไร้ความสามารถชั่วคราวหรือถาวร ไม่ว่าจะเป็นอย่างบางส่วน หรือ ไรสมรรถภาพโดยสิ้นเชิง การเสียไปซึ่งความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่ ต่อผู้ใกล้ชิด ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับความเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าเครื่องมือ

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (Book IV-SOME SPECIFIC PROCEEDINGS, TITLE XIV-COMPENSATION PROCEEDINGS OPEN TO CERTAIN VICTIMS OF DAMAGES CAUSED BY OFFENCES) ตั้งแต่มาตรา 703-3 ถึงมาตรา 706-15

⁸² “เรื่องเดียวกัน”

และค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัย การขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามและในกรณี
ที่ผู้เสียหายเสียชีวิตยังหมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพและค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงิน
ไม่ได้ด้วย

การเยียวยายังครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ความเจ็บปวด
ทางร่างกายและจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิด ความเสียหายจากการเสียโฉม ความเสียหาย
ต่อสมรรถภาพทางเพศ และความเสียหายที่เกิดจากการขาดไร้อุปการะในกรณีของผู้เสียหายถึงแก่
ความตายด้วย

2.8 ลักษณะความเสียหายที่ได้รับชดเชย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (มาตรา 706-9)⁸³ กล่าวว่า เงิน
ที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นคณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงเงินช่วยเหลือที่ผู้เสียหายจะได้รับจากหน่วยงาน
หรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนประกอบด้วย

สำหรับในกรณีของผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชดเชยในทางแพ่งและศาลได้มีคำพิพากษา
ให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการ
เพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ไว้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี
นับแต่มีคำพิพากษาของศาล อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดบางประการ
ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธทั้งหมดหรือบางส่วนได้

2.9 การไต่เบี่ย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (มาตรา 706-10) กล่าวว่า
เมื่อกองทุนเพื่อประกันความเสียหายจากการก่อวินาศกรรมและการกระทำความผิดอื่นทางอาญา
ซึ่งมีหน้าที่จ่ายเงินตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการที่มีอำนาจวินิจฉัยให้ชดเชยค่าเสียหาย ได้จ่าย
ค่าเสียหายไปแล้ว ถ้าต่อมาภายหลังผู้เสียหายนั้นได้รับเงินช่วยเหลือหรือค่าเสียหายจากหน่วยงาน
หรือองค์กรอื่นในความเสียหายเดียวกันนั้น กองทุนดังกล่าวมีสิทธิขอให้คณะกรรมการสั่งให้คืน
ค่าเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนได้ ซึ่งกองทุนสามารถใช้สิทธินี้โดยวิธีใดก็ได้ที่เป็นไปได้ รวมทั้ง
การเข้าสืบสิทธิของผู้เสียหายที่มีกับผู้รับผิดในความเสียหาย ซึ่งการใช้สิทธิเรียกเงินคืนนี้ไม่มี
เพดานจำกัด ทั้งนี้ภายในวงเงินที่กองทุนต้องรับภาระอยู่ (ประมวลกฎหมายประกันภัยฝรั่งเศส
มาตรา L.422-10.3.)⁸⁴

⁸³“เรื่องเดียวกัน”

⁸⁴“เรื่องเดียวกัน”

2.10 รูปแบบการเยียวยา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (มาตรา 706-10)⁸⁵ กล่าวว่ากฎหมายกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินในทุกชั้นศาลโดยคณะกรรมการนั้นจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คนที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีก 1 คน นอกจากนั้นยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คน และบุคคลภายนอกอีก 1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งดำเนินการพิจารณาในด้านพยานหลักฐาน เช่น ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ส่งหลักฐานเอกสารใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายซึ่งเอกสารหลักฐานที่ได้มานี้จะนำไปใช้ในการอื่นไม่ได้

3. กฎหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามกฎหมายไทย

3.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังต่อไปนี้

วุฒิพงษ์ วิบูลย์วงศ์⁸⁶ กล่าวว่า สาระสำคัญในการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้คือ

1) ต้องได้ความว่า ผู้เสียหายคือบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

2) บุคคลนั้นมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว

3) ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนได้ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด

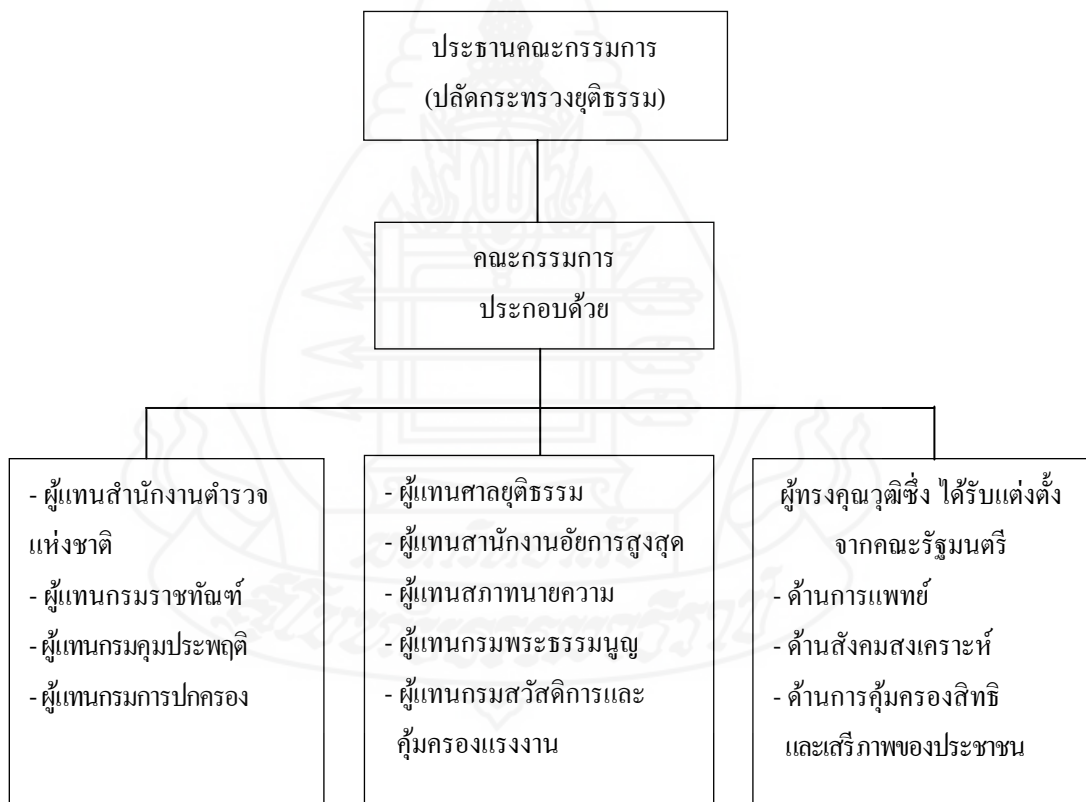
ตามประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ในความผิด

⁸⁵ “เรื่องเดียวกัน”

⁸⁶ วุฒิพงษ์ วิบูลย์วงศ์, หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา (The Rule of Law and Injuries Compensation toward Criminal Victims) เอกสารวิชาการส่วนบุคคลเรื่องการฝึกอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1, วิทยาลัยรัฐธรรมนุญสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2556

- (1) ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287
- (2) ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
- หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294
- หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300
- หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305
- หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา 306 ถึงมาตรา 308

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงรูปแบบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังต่อไปนี้

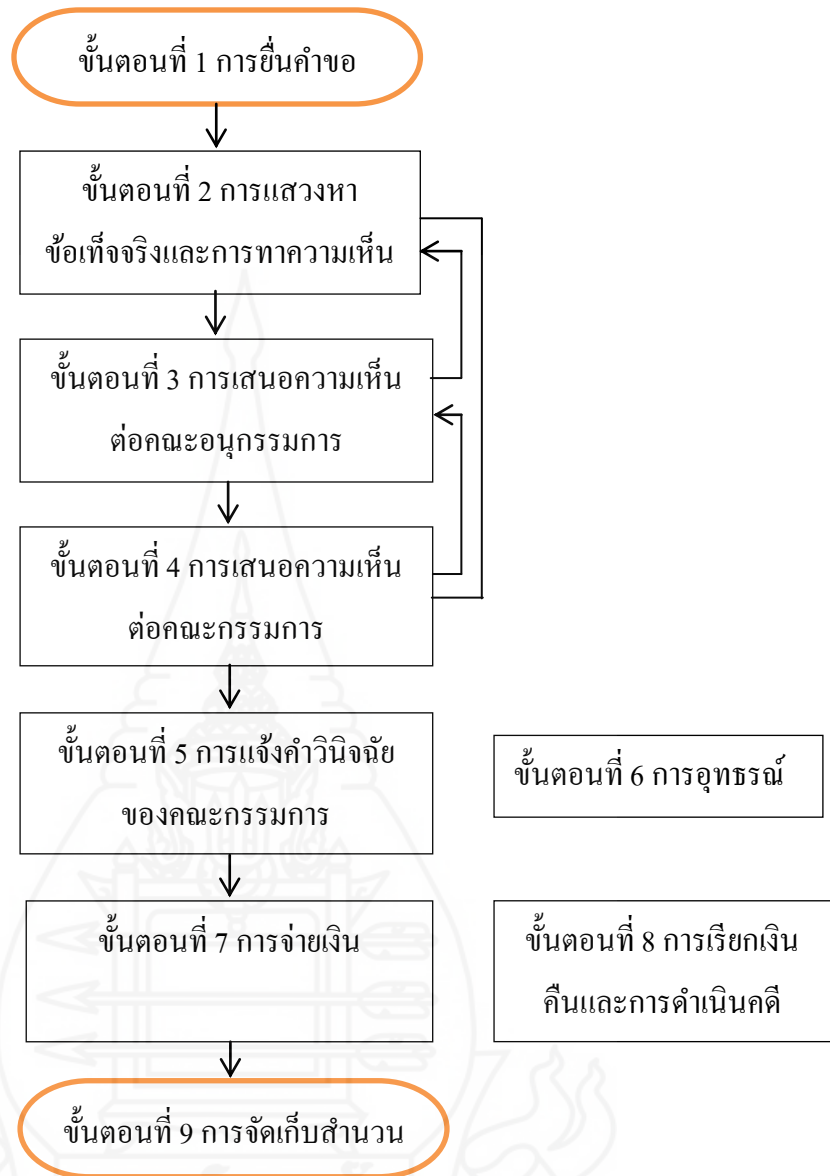
ภาพที่ 3.1 รูปแบบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ที่มา : สุกกิจ เจริญเวช (2553: 40)

ศุภกิจ เจริญเวช⁸⁷ กล่าวว่า ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทยนั้น มีรูปแบบการให้การช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาดังกล่าวด้วยวิธีการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา โดยมีคณะกรรมการที่เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” ซึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิภาพและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพทนายความและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคนเป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ทั้งนี้คณะกรรมการจะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย และมีกรบัญญัติว่า ให้สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยตรง ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนค่าใช้จ่ายในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งมีรูปแบบในการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนี้

⁸⁷ ศุภกิจ เจริญเวช, การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553

ภาพที่ 3.2 กระบวนการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ที่มา: สุภกิจ เจริญเวช (2553: 42)

ศุภกิจ เจริญเวช⁸⁸ กล่าวว่า จากแผนภูมิข้างต้นสามารถสรุปถึงกระบวนการหรือขั้นตอนของการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยื่นคำขอ ในการยื่นคำขอ ผู้มีสิทธิยื่นคำขอสามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาข้อเท็จจริงและการทำความเข้าใจ พนักงานเจ้าหน้าที่ จะทำการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่นำมายื่นและบันทึกถ้อยคำของผู้ยื่นคำขอ และทำความเข้าใจเสนอผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ เมื่อผู้อำนวยการเสนอความเห็น และคณะกรรมการพิจารณารายงานการสอบสวนและความเห็นแล้ว ถ้าหากรายงานการสอบสวนและความเห็นครบถ้วน คณะกรรมการก็พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการได้ แต่หากคณะกรรมการพิจารณารายงานการสอบสวนและความเห็นแล้วเห็นว่าเอกสารไม่ครบถ้วนคณะกรรมการอาจส่งเรื่องให้สำนักงานแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือหาความเห็นใหม่หรือส่งคืนสำนักงานดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 หรือแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเองและเมื่อคณะกรรมการมีข้อมูลครบถ้วนให้เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การเสนอต่อคณะกรรมการ ในการเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ เมื่อผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการเสนอความเห็นพร้อมเหตุผลให้คณะกรรมการพิจารณา หากคณะกรรมการพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าความเห็นที่ผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการเสนอ มีข้อเท็จจริงครบถ้วนและสามารถมีคำวินิจฉัยได้ ให้คณะกรรมการดำเนินการ มีคำวินิจฉัย แต่ถ้าหากคณะกรรมการพิจารณาความเห็นของผู้อำนวยการและคณะกรรมการแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วนและไม่สามารถออกคำวินิจฉัยได้ คณะกรรมการอาจส่งเรื่องให้ทางสำนักงานแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือทำความเข้าใจใหม่ หรือส่งคืนสำนักงานดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 หรือส่งเรื่องให้คณะกรรมการทำความเข้าใจเพิ่มเติมหรือทำความเข้าใจใหม่ หรือคณะกรรมการอาจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเองก็ได้ เมื่อมีข้อเท็จจริงครบถ้วนและสามารถลงมติวินิจฉัยได้ก็ให้เจ้าหน้าที่ตามคณะกรรมการจัดทำคำวินิจฉัยให้ประธาน คณะกรรมการยื่นยันและลงนามในคำวินิจฉัยต่อไปและแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบ

⁸⁸ “เรื่องเดียวกัน”

ขั้นตอนที่ 5 การแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ในการแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัย พนักงานเจ้าของสำนวนจะมีหนังสือแจ้งผู้ยื่นคำขอว่าสามารถจ่ายเงินหรือไม่จ่ายเงิน ในกรณีที่มิมีคำวินิจฉัยว่าไม่จ่ายเงินพนักงานเจ้าหน้าที่จะเก็บสำนวนไว้ 30 วัน เพื่อรอการอุทธรณ์

ขั้นตอนที่ 6 การอุทธรณ์ ในการดำเนินการในกรณีมีการอุทธรณ์ ผู้ยื่นคำขอสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์โดยยื่นต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อส่งต่อศาลอุทธรณ์ หรือยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้อุทธรณ์มีภูมิลำเนา หลังจากนั้นศาลอุทธรณ์จะพิจารณาคำขออุทธรณ์และมีคำวินิจฉัย

ขั้นตอนที่ 7 การจ่ายเงิน ในการจ่ายเงิน มีการจ่ายเงินใน 2 กรณีคือ การจ่ายเงินในกรณีผู้เสียหายหรือจำเลยยื่นแบบคำขอรับเงิน และการจ่ายเงินในกรณีผู้เสียหายหรือจำเลยยื่นคำขออุทธรณ์ขอรับเงินเพิ่ม

ขั้นตอนที่ 8 การเรียกเงินคืนและดำเนินคดี ในการเรียกเงินคืนและการดำเนินคดีในกรณีที่พบภายหลังว่าผู้เสียหายเป็นผู้ไม่มีสิทธิรับเงิน นิติกรจะมีหนังสือแจ้งให้คืนเงิน หากผู้เสียหายไม่คืนเงิน ก็จะมีการดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ 9 การจัดเก็บสำนวน ในการจัดเก็บสำนวน เมื่อมีการดำเนินการครบตามขั้นตอนแล้ว หรือการดำเนินการยุติลงไม่ว่ากรณีใดๆ เจ้าหน้าที่จะจัดเก็บสำนวนเรื่องตามลำดับเลขเสร็จสำนวน

ศุภกิจ เจริญเวช⁸⁹ กล่าวถึง ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา แบ่งเป็น 2 กรณี

(1) กรณีเสียชีวิต

ก. ค่าตอบแทนตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท

ข. ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท

ค. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ไม่เกิน 30,000 บาท

ง. ค่าเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 30,000 บาท

(2) กรณีทั่วไป

ก. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท

ข. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 20,000 บาท

⁸⁹ “เรื่องเดียวกัน”

ค. ค่าขาดประโยชน์ที่นำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติจ่ายในอัตราวันละไม่เกิน 200 บาท เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ

ง. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 30,000 บาท

2) การยื่นคำขอตามแบบและเอกสาร ภายในกำหนดเวลา ดังนี้

(1) ในกรณีผู้เสียหาย ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด

(2) ในกรณีจำเลย ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคาพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือ การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

กรณีผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหายหรือจำเลย สามารถยื่นคำขอแทนได้

หากบุคคลใดยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความหรือพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3) ความผิดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ต้องอยู่ในประเภทความผิดดังต่อไปนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับเพศ

(2) ความผิดต่อชีวิต

(3) ความผิดต่อร่างกาย

(4) ความผิดฐานทำให้แท้งลูก

(5) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก

4) วิธีการยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย

ให้ยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือที่ สำนักงานบังคับคดีประจำจังหวัด

5) เอกสารจำเป็นที่ผู้เสียหายต้องยื่นต่อเจ้าหน้าที่ในกรณีขอรับค่าตอบแทน

(1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน/บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ)

- (2) สำเนาทะเบียนบ้าน (ของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ)
  - (3) สำเนาทะเบียนสมรส
  - (4) สำเนาสูติบัตร
  - (5) สำเนาใบเปลี่ยนชื่อ/สกุล
  - (6) หนังสือมอบอำนาจ
  - (7) หนังสือให้ความยินยอมของทายาทอื่นในการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายกรณีมีทายาทผู้มีสิทธิยื่นคำขอในกรณีเดียวกันหลายคน
  - (8) ใบเสร็จค่ารักษาพยาบาล
  - (9) สำเนาใบรับรองแพทย์
  - (10) รายงานการสอบสวนของสถานีตำรวจ และบันทึกประจำวันการแจ้งความ
  - (11) สำเนาใบมรณะบัตร (กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย)
  - (12) สำเนาใบชันสูตรแพทย์ หรือ ใบชันสูตรพลิกศพ
  - (13) หลักฐานการมีรายได้ในกรณีประกอบอาชีพ
  - (14) หลักฐานการได้รับชดใช้ค่าเสียหายจากหน่วยงานอื่น
- 6) เอกสารจำเป็นที่จำเลยต้องยื่นต่อเจ้าหน้าที่ในกรณีขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
- (1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน/บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ)
  - (2) สำเนาทะเบียนบ้าน (ของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ)
  - (3) สำเนาทะเบียนสมรส
  - (4) สำเนาสูติบัตร
  - (5) สำเนาใบเปลี่ยนชื่อ/สกุล
  - (6) หนังสือมอบอำนาจ
  - (7) หนังสือให้ความยินยอมของทายาทอื่นในการยื่นคำขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญากรณีมีทายาทผู้มีสิทธิยื่นคำขอในกรณีเดียวกันหลายคน
  - (8) ใบเสร็จค่ารักษาพยาบาลและอื่นๆ ถ้ามี
  - (9) สำเนาใบรับรองแพทย์
  - (10) คำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี
  - (11) หมายจับและหมายปล่อย

- (12) หนังสือรับรองคำพิพากษาถึงที่สุด
- (13) สัญญาจ้างว่าความหรือหนังสือรับรองว่าจ้างว่าความ
- (14) สำเนาใบแต่งตั้งนาย (รับรองโดยเจ้าหน้าที่ศาล)
- (15) สำเนาใบมรณะบัตร (กรณีจำเลยถึงแก่ความตาย)
- (16) สำเนาใบชันสูตรแพทย์
- (17) หลักฐานการมีรายได้
- (18) หลักฐานการได้รับชดใช้ค่าเสียหายจากทางอื่น

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม⁹⁰ กล่าวถึง ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 ไว้ดังนี้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 23 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีนว่าการกระทรวงยุติธรรมออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาค่าขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120/ตอนพิเศษ 30 ง/หน้า 18/12 มีนาคม 2546)

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

คำขอ หมายความว่า คำขอรับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแล้ว แต่กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอหมายความว่า ผู้เสียหายจำเลยหรือทายาทแล้วแต่กรณี

คณะอนุกรรมการ หมายความว่า คณะอนุกรรมการพิจารณา กลั่นกรองการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

⁹⁰ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, ใน เอกสารประกอบการซักซ้อมความเข้าใจแนวทาง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และคณะอนุกรรมการฯ ประจำปีภูมิภาค (ใหม่) ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2554

สำนักงาน หมายความว่า สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาและให้ความหมายรวมถึงส่วนราชการอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้

ผู้อำนวยการ หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาและให้หมายความรวมถึงผู้อำนวยการสำนักงานอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้

เจ้าหน้าที่ หมายความว่า ข้าราชการหรือลูกจ้างในสังกัดสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาหรือส่วนราชการอื่นที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า ข้าราชการหรือลูกจ้างซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสังกัดสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือส่วนราชการอื่นซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 4

หมวด 1

วิธีการยื่นคำขอ

ข้อ 4 ให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอต้องยื่นคำขอด้วยตนเองโดยแนบเอกสารและหลักฐานตามที่กำหนดในระเบียบนี้มาพร้อมกับคำขอ

ข้อ 5 บุคคลอื่นจะยื่นคำขอแทนได้เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้เยาว์
 (2) ผู้อนุญาตกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้ไร้ความสามารถ
 (3) ผู้บุพการีผู้สืบสันดานสามีหรือภรรยาหรือบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือ กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอมิเหตุจำเป็น ในกรณีดังต่อไปนี้

(ก) เจ็บป่วยจนไม่สามารถมายื่นคำขอด้วยตนเองได้

(ข) เป็นคนสูงอายุหรือบุคคลทุพพลภาพไม่สะดวกในการเดินทาง

(ค) เดินทางไปต่างประเทศโดยมีกิจธุระจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

และไม่อ่านมายื่นคำขอได้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 22

(ง) เหตุจำเป็นอย่างอื่นที่คณะกรรมการเห็นชอบกำหนดเป็นรายการนี้

ข้อ 6 คำขอต้องเป็นไปตามแบบที่สำนักงานกำหนดโดยมีเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้แนบมาพร้อมคำขอด้วย

(1) ในกรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้เสียหาย

(ก) บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบัตรหรือหลักฐานแสดงตัวของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้พร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(ข) สูติบัตร หรือหนังสือรับรองการเกิดที่ทางราชการออกให้พร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุดกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์

(ค) ใบเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุลพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุดกรณีมีการเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุล

(ง) สำเนาบันทึกประจำวันของสถานีตำรวจที่ได้มีการร้องทุกข์

(2) ในกรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นจำเลย

(ก) บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่รัฐบัตรหรือหลักฐานแสดงตัวของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้พร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(ข) สูติบัตร หรือหนังสือรับรองการเกิดที่ทางราชการออกให้พร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุดกรณีจำเลยเป็นผู้เยาว์

(ค) ใบเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุลพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุดกรณีมีการเปลี่ยนชื่อหรือนามสกุล

(ง) สำเนาคำสั่งให้ถอนฟ้องหรือสำเนาคำพิพากษาอันถึงที่สุด

(จ) สำเนาหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด

ข้อ 7 ในกรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นทายาทโดยชอบธรรมของผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ให้ยื่นคำขอและเอกสารเกี่ยวกับผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามข้อ 6 พร้อมยื่นเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้ไปด้วย

(1) บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่รัฐบัตรหรือหลักฐานแสดงตัวของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ของผู้มีสิทธิยื่นคำขอพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(2) สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เสียหายหรือจำเลยและสำเนาทะเบียนบ้านของผู้มีสิทธิยื่นคำขอพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(3) ทะเบียนสมรสพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุดกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นสามีหรือภรรยา

(4) ใบมรณะบัตรของผู้เสียหายหรือจำเลยซึ่งถึงแก่ความตายพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(5) สำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเกี่ยวกับการจัดการมรดก (ถ้ามี)

ข้อ 8 ในการยื่นคำขอแทนตามข้อ 5 ผู้ยื่นคำขอต้องยื่นเอกสารและหลักฐานของผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอตามข้อ 6 หรือข้อ 7 แล้วแต่กรณี และต้องแนบเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ในการยื่นคำขอแทนโดยผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล

(ก) บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่รัฐบัตรหรือหลักฐานแสดงตัวของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ของผู้ยื่นคำขอแทน พร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(ข) เอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับการมีอำนาจปกครองผู้เยาว์ พร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุดกรณีผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอเป็นผู้เยาว์ (ถ้ามี)

(ค) สำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลที่ให้ผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอเป็นผู้ไร้ความสามารถและแต่งตั้งผู้ยื่นคำขอแทนเป็นผู้อนุบาล (ถ้ามี)

(2) ในการยื่นคำขอแทนโดยผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภรรยาตามข้อ 5 (3)

(ก) บัตรประจำตัวประชาชนบัตร ประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐบัตรหรือหลักฐานแสดงตัวของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ของผู้ยื่นคำขอแทนพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(ข) สำเนาทะเบียนสมรสกรณีผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอเป็นสามีหรือภรรยา

(ค) สำเนาทะเบียนบ้านของผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอและผู้ยื่นคำขอแทน

(ง) สำเนาเอกสาร การรับรองบุตร (ถ้ามี)

(จ) เอกสารแสดงเหตุจำเป็นที่ทำให้ผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอไม่สามารถมายื่นคำขอด้วยตนเอง

(3) ในการยื่นคำขอแทนโดยผู้ได้รับการแต่งตั้งโดยหนังสือ

(ก) บัตรประจำตัวประชาชนบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐบัตรหรือหลักฐานแสดงตัวของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ของผู้ยื่นคำขอแทนพร้อมสำเนาจำนวน 1 ชุด

(ข) เอกสารหรือหลักฐานแสดงเหตุจำเป็นที่ทำให้ผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอไม่สามารถมายื่นคำขอด้วยตนเอง

(ค) หนังสือมอบอำนาจหรือหนังสือแต่งตั้งให้เป็นผู้ยื่นคำขอแทน

ข้อ 9 คำขอที่ได้ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ของสำนักงานให้ถือว่าได้มีการยื่นคำขอต่อคณะกรรมการแล้ว

เมื่อสำนักงานได้รับคำขอแล้วให้เจ้าหน้าที่ออกใบรับคำขอให้แก่ผู้ยื่นคำขอไว้เป็นหลักฐาน

ใบรับคำขอจะต้องมีข้อความแสดงวันเดือนปีเลขที่รับคำขอชื่อและตำแหน่ง
ของเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอ

ข้อ 10 คำขอที่สำนักงานได้รับไว้แล้วให้ผู้อำนวยการจัดการมีการบันทึกการรับคำขอ
ไว้ในสมุดบันทึกการรับคำขอ

สมุดบันทึกการรับคำขออย่างน้อยต้องระบุวันเดือนปี เลขที่รับคำขอชื่อและที่อยู่
ของผู้ยื่นคำขอรวมทั้งชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้บันทึก

ข้อ 11 ก่อนมีการออกใบรับคำขอและบันทึกการรับคำขอไว้ในสมุดบันทึกการ
รับคำขอให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบรายการตามคำขอให้ครบถ้วนและถูกต้องตามแบบที่สำนักงาน
กำหนดและมีเอกสารหลักฐานตามที่กำหนดในระเบียบนี้

คำขอใดที่มีรายการไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องตามแบบที่สำนักงานกำหนดหรือมี
เอกสารไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการแก้ไข
ให้ถูกต้องเสียก่อนมีการออกใบรับคำขอและบันทึกในสมุดบันทึกการรับคำขอ

ในกรณีที่มีข้อขัดข้องเพียงเล็กน้อยให้เจ้าหน้าที่รับคำขอนั้นไว้ดำเนินการตามระเบียบนี้
ก่อนก็ได้แต่ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในเวลาที่เจ้าหน้าที่กำหนดแต่ต้อง
ไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่รับคำขอในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ยื่นคำขอขยายระยะเวลาต่อผู้อำนวยการ
เพื่อพิจารณาอนุญาตเป็นครั้งคราวไปครั้งละไม่เกิน 7 วันแต่ไม่เกิน 3 ครั้งการดำเนินการตามวรรคสาม
ให้มีการบันทึกในสมุดบันทึกการรับคำขอ

ข้อ 12 ให้สำนักงานจัดให้มีระบบการควบคุม ตรวจสอบการรับคำขอและพิจารณา
คำขอในการนี้ผู้อำนวยการจะออกระเบียบเกี่ยวกับสารบบของเรื่องเพื่อเป็นหลักเกณฑ์และแนวทาง
ในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานก็ได้

ระเบียบตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับได้เมื่อคณะกรรมการให้ความเห็นชอบ

หมวด 2

การตรวจสอบและการสอบสวนคำขอในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 13 เมื่อสำนักงานได้รับคำขอใดแล้วให้ผู้อำนวยการมอบหมายให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งตรวจสอบคำขอและสอบสวนข้อเท็จจริงในการพิจารณากำหนดค่าตอบแทน
ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายโดยเร็วแล้วให้เสนอผู้อำนวยการเพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อ 14 เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการสอบสวนข้อเท็จจริงให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่ดำเนินการในการแสวงหาข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

- (1) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- (2) รับฟังพยานหลักฐานคำชี้แจงหรือความคิดเห็นของผู้มีสิทธิยื่นคำขอ หรือของพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีสิทธิยื่นคำขอกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่า เป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นฟังเพื่อยหรือเพื่อประวิงเวลา
- (3) ข้อเท็จจริงหรือความเห็น จากผู้มีสิทธิยื่นคำขอ พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

(4) ออกไปตรวจสถานที่

ข้อ 15 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบปากคำของผู้มีสิทธิยื่นคำขอหรือบุคคลใดที่ทราบถึงข้อเท็จจริงโดยเร็ว

ในการสอบปากคำ ผู้มีสิทธิยื่นคำขอหรือพยาน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการบันทึกถ้อยคำไว้เมื่อได้บันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้และให้ผู้ให้ถ้อยคำ ผู้บันทึกถ้อยคำและพนักงานเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อรับรองไว้เป็นหลักฐานถ้าบันทึกถ้อยคำนั้นมีหลายหน้าให้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า

ข้อ 16 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้วให้ทำรายงานการตรวจสอบและสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการ โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความคิดเห็นของตนประกอบรายงานการตรวจสอบและสอบสวน

เมื่อผู้อำนวยการได้รับรายงานการตรวจสอบและสอบสวนตามวรรคหนึ่งให้ทำความเห็น หรือข้อสังเกตให้เสร็จโดยเร็ว แล้วเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่มีเหตุอันควรผู้อำนวยการอาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ตรวจสอบหรือสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

หมวด 3

วิธีพิจารณาคำขอ

ส่วนที่ 1

บททั่วไป

ข้อ 17 การพิจารณาของคณะกรรมการและคณะกรรมการ อาจเรียกให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอมาให้ปากคำเพิ่มเติมหรือให้มีการสอบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญหรือตรวจสอบข้อมูลเอกสารวัตถุหรือสถานที่ก็ได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนแล้วรายงานให้ทราบก็ได้

ข้อ 18 เรื่องใดที่คณะกรรมการหรือผู้อำนวยการเห็นว่ามีความสำคัญหรือมีความจำเป็นเร่งด่วนอาจให้เสนอเรื่องต่อคณะกรรมการโดยไม่ต้องเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาก็ได้

ส่วนที่ 2

คณะกรรมการพิจารณากลับกรองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ข้อ 19 ให้มีคณะกรรมการเรียกว่า คณะกรรมการพิจารณากลับกรองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาทำหน้าที่พิจารณากลับกรองคำขอและให้ความเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายต่อคณะกรรมการ

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งประกอบด้วยประธานอนุ กรรมการและอนุกรรมการอื่นซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านแพทยศาสตร์พยาบาลศาสตร์สหเวชศาสตร์นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์การสืบสวนสอบสวนหรือการเงินการคลังโดยให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คนแต่ไม่เกิน 7 คน และอาจมีหลายคณะก็ได้

ให้ผู้อำนวยการแต่งตั้งข้าราชการหรือลูกจ้างซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสังกัดสำนักงานคนหนึ่งเป็นเลขานุการและจะให้มีผู้ช่วยเลขานุการคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เลขานุการมีหน้าที่เสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะกรรมการ

ข้อ 20 ประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ข้อ 21 นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระข้อ 20 ประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะกรรมการให้ออกเพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่หรือมีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับ

ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 22 ในกรณีที่อนุกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระคณะกรรมการอาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ 19 เป็นอนุกรรมการแทนได้และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ 23 การประชุมของคณะอนุกรรมการต้องมีอนุกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใดถ้าประธานอนุกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจมาปฏิบัติหน้าที่ได้ให้อนุกรรมการที่มาประชุมเลือกอนุกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของผู้เข้าร่วมประชุมอนุกรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ส่วนที่ 3

การพิจารณาของคณะอนุกรรมการ

ข้อ 24 เมื่อได้รับรายงานการตรวจสอบและสอบสวนจากผู้อำนวยการแล้ว คณะอนุกรรมการอาจกำหนดวันให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอมาให้ถ้อยคำชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐานหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการเห็นควรให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอมาให้ถ้อยคำ ให้สำนักงานแจ้งให้ผู้ยื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน เว้นแต่จะมีกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนจะแจ้งกำหนดวันให้ทราบล่วงหน้าน้อยกว่า 7 วันก็ได้

ข้อ 25 เมื่อการพิจารณารายงานการตรวจสอบและสอบสวนเสร็จสิ้นให้คณะอนุกรรมการทำความเข้าใจและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการพร้อมด้วยเหตุผลเสนอเพื่อพิจารณาโดยเร็ว

ถ้าอนุกรรมการคนใดมีความเห็นแย้งให้มีสิทธิทำความเข้าใจของตนรวมไว้ในความเห็นและข้อเสนอแนะตามวรรคหนึ่งได้

ส่วนที่ 4

การพิจารณาและการวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทบทวนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ข้อ 26 เมื่อคณะกรรมการได้รับความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการแล้วให้คณะกรรมการพิจารณามีคำวินิจฉัยโดยเร็ว

ข้อ 27 ให้ผู้อำนวยการแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้แก่ผู้ยื่นคำขอทราบโดยเร็ว ในกรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอไม่พอใจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการผู้มีสิทธิยื่นคำขอใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยตามมาตรา 25

ส่วนที่ 5

การเรียกเงินคืน

ข้อ 28 กรณีที่ปรากฏในภายหลังต่อเจ้าหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้อำนวยการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะกรรมการว่าการกระทำที่ผู้เสียหายที่ได้รับค่าตอบแทนนั้น ไม่เป็น ความผิดอาญาหรือไม่มีการกระทำเช่นนั้นซึ่งคณะกรรมการจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทน ให้แก่กระทรวงยุติธรรมภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ให้นำความในหมวด 2 การตรวจสอบและการสอบสวนในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ และส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ของหมวด 3 วิธีพิจารณาคำขอมาใช้บังคับแก่การตรวจสอบ การสอบสวนการพิจารณาและการวินิจฉัยในส่วนนี้โดยอนุโลม

ข้อ 29 หากปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 19 คณะกรรมการอาจมีมติให้กระทรวง แต่งตั้งให้ข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้ดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีมาตรา 16 ก็ได้

บทเฉพาะกาล

ข้อ 30 บรรดาคำขอซึ่งได้ยื่นต่อสำนักงานภายในระยะเวลาตามมาตรา 22 ก่อนวันที่ ระเบียบนี้ใช้บังคับหากคำขอนั้น ไม่ได้ เป็นไปตามวิธีการยื่นคำขอหรือมิได้ยื่นเอกสารหลักฐาน ตามที่กำหนดไว้ในหมวด 1 วิธีการยื่นคำขอของระเบียบนี้เมื่อผู้มีสิทธิยื่นคำขอได้แก้ไขให้ถูกต้อง ตามระเบียบนี้แล้วให้ถือว่าคำขอนั้น ได้ยื่นภายในระยะเวลาตามมาตรา 22

3.2 ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา มีผู้กล่าวถึงระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม⁹¹ กล่าวถึง ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 ไว้ดังนี้

⁹¹ “เรื่องเดียวกัน”

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทน คำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 23 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติ คำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 คณะกรรมการ พิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา โดยความเห็นชอบ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่าระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทน คำทดแทนและค่าใช้จ่าย(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544

ข้อที่ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อที่ 3 ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า คำขอ ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545

ข้อ 4 ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า คณะอนุกรรมการในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการ พิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

คณะอนุกรรมการหมายความว่าคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญามอบหมาย ให้พิจารณา หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข้อ 5 ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า เจ้าหน้าที่ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการ พิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

เจ้าหน้าที่หมายความว่าข้าราชการพนักงานราชการหรือบุคคลใดที่ได้รับมอบหมาย จากสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้

ข้อ 6 ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการ พิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545

ข้อ 7 ให้ยกเลิกความในข้อ 9 ข้อ 10 และข้อ 11 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณา คำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอและวิธี พิจารณาคำขอคำตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ข้อ 9 คำขอที่ได้ยื่นต่อเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถือว่า ได้มีการยื่นคำขอ ต่อคณะกรรมการแล้วเมื่อสำนักงานได้รับคำขอแล้วให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบรับคำขอ ให้แก่ผู้ยื่นคำขอไว้เป็นหลักฐานใบรับคำขอจะต้องมีข้อความแสดง วัน เดือน ปี เลขที่รับคำขอ ชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอ

ข้อ 10 คำขอที่สำนักงานได้รับไว้แล้วให้ผู้อำนวยความสะดวกให้มีการบันทึกการรับคำขอ ไว้ในสมุดบันทึกหรือระบบคอมพิวเตอร์การรับคำขอสมุดบันทึกหรือระบบคอมพิวเตอร์การรับคำขอ อย่างน้อยต้องระบุ วัน เดือน ปี เลขที่รับคำขอ ชื่อและที่อยู่ของผู้ยื่นคำขอ รวมทั้งชื่อและตำแหน่ง ของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บันทึก

ข้อ 11 ก่อนมีการออกใบรับคำขอและบันทึกการรับคำขอไว้ในสมุดบันทึก หรือระบบคอมพิวเตอร์การรับคำขอ ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบรายการตามคำขอ ให้ครบถ้วนและถูกต้องตามแบบที่สำนักงานกำหนดและมีเอกสารหลักฐานตามที่กำหนดในระเบียบนี้ คำขอใดที่มีรายการไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ตามแบบที่สำนักงานกำหนดหรือมีเอกสารไม่ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการแก้ไข ให้ถูกต้องเสียก่อนมีการออกใบรับคำขอและบันทึกในสมุดบันทึกหรือระบบคอมพิวเตอร์การรับคำขอ

ในกรณีที่มีข้อขัดแย้งเพียงเล็กน้อยให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่รับคำขอนั้น ไว้ดำเนินการตามระเบียบนี้ก่อนก็ได้แต่ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในเวลา ที่เจ้าหน้าที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดแต่ต้องไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่รับคำขอในกรณีที่มีเหตุ จำเป็นให้ยื่นคำขอขยายระยะเวลาต่อผู้อำนวยการเพื่อพิจารณาอนุญาตเป็นครั้งครั้งไปครั้งละไม่เกิน 7 วัน แต่ไม่เกิน 3 ครั้ง

การดำเนินการตามวรรคสามให้มีการบันทึกในสมุดบันทึกหรือระบบคอมพิวเตอร์ การรับคำขอ

ข้อ 8 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งข้อ 12 แห่งระเบียบ คณะกรรมการพิจารณา คำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอและวิธี พิจารณาคำขอคำตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทนให้ สำนักงานจัดให้มีระบบการควบคุมตรวจสอบการรับคำขอและพิจารณาคำขอ ในการนี้ผู้อำนวยการ จะออกระเบียบเกี่ยวกับสารบบของเรื่อง เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงานก็ได้

ข้อ 9 ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 19 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทนให้มีคณะกรรมการในกรุงเทพมหานคร ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือคณะกรรมการอื่น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือคณะกรรมการเห็นสมควร มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาให้เห็นการจ่ายคำตอบแทน คำทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ

(2) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ปฏิบัติกรอื่นใดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายไว้ในพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งประกอบด้วยประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการอื่นซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์กรหรือสถาบันต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่บริหารงานยุติธรรม หรือกระบวนการยุติธรรม การแพทย์ สังคมศาสตร์ สิทธิมนุษยชน หรือการเงินการคลัง โดยให้มีจำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกิน 9 คน

ให้ผู้อำนวยการแต่งตั้งข้าราชการ พนักงานราชการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในสังกัดสำนักงานหรือกระทรวงยุติธรรมคนหนึ่งเป็นเลขานุการ และจะให้มีผู้ช่วยเลขานุการคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เลขานุการมีหน้าที่เสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะกรรมการ

ข้อ 10 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (7) ในข้อ 21 แห่งระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทน คำทดแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545

(7) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือคณะกรรมการเห็นควรปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการ หรือมีเหตุผลอื่นอันสมควร

3.3 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544

3.3.1 ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน

จำเลย⁹² หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าทดแทนจำเลย ถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับเงินค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญาในกรณีที่จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามรถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้ง เป็นหนังสือจากผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหาย แล้วแต่กรณีอาจยื่นคำขอรับ ค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ทายาทผู้ได้รับความเสียหาย ทายาทที่อาจมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย ก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนโดยค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณีจะต้องเป็นทายาทซึ่งได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการตายของผู้เสียหายหรือจำเลยตามพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น⁹³ ทายาท ของจำเลยที่มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญาแทนจำเลย ได้แก่ บุคคลดังต่อไปนี้

- (ก) ผู้สืบสันดาน
- (ข) ผู้บุพการี
- (ค) คู่สมรส
- (ง) บุคคลใดๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของจำเลย ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้ง เป็นหนังสือจากจำเลย⁹⁴

ผู้ยื่นคำขอ ยื่นคำขอรับค่าตอบแทนและค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้

กำหนดให้ผู้มีสิทธิที่ต้องยื่นคำขอด้วยตนเอง แต่ในบางกรณีอาจมีผู้มีสิทธิ ยื่นคำขอบางรายไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ จึงมีข้อกำหนดเพื่อยกเว้นในการให้ผู้ยื่นคำขอ แทนได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้แทนโดยชอบธรรมกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้เยาว์
- 2) ผู้อนุบาล กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้ไร้ความสามารถ

⁹² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3
บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้...“จำเลย” หมายความว่า “บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา”

⁹³ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 6

⁹⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

3) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภรรยา หรือบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอมีเหตุจำเป็น

เหตุจำเป็น คือ กรณีดังนี้

- ก) เจ็บป่วยจนไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้
- ข) เป็นผู้สูงอายุ หรือบุคคลทุพพลภาพไม่สะดวกต่อการเดินทาง
- ค) ต้องเดินทางไปต่างประเทศ ด้วยเหตุมีกิจธุระจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และไม่สามารถยื่นคำขอได้ภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี

ง) เหตุจำเป็นอย่างอื่นที่คณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเห็นชอบกำหนดเป็นรายการ⁹⁵

3.3.2 เงื่อนไขในการรับคำทดแทน

จำเลยที่มีสิทธิได้รับคำทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา และต้องเข้าองค์ประกอบตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังนี้

- 1) ต้องเป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- 2) ต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทน และค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ข้อ 3 การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา
- 3) ต่อมาปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

⁹⁵ ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย และคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอคำตอบแทนคำทดแทน และค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ข้อ 3

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดีจำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้นมีสิทธิ์ได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้⁹⁶

จากมาตรา 20 วรรคสอง จึงสรุปได้ว่าผู้มีสิทธิ์ร้องขอค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย จำเลยจึงเป็นผู้มีสิทธิ์เป็นหลัก แต่ถ้าจำเลยถึงแก่ความตายไปก่อนได้รับเงินค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายในคดีอาญา ทายาทของจำเลยจึงจะมีสิทธิ์ยื่นคำขอรับเงินค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายในคดีอาญาได้⁹⁷ และต้องเป็นทายาทที่ได้รับความเสียหายด้วย⁹⁸

3.3.3 องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและกระบวนพิจารณา

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้กำหนดให้คณะกรรมการและคณะกรรมการพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาโดยเรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา”

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา⁹⁹

ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระชนรมณู ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสหภาพนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคนเป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการคุ้มครองและเสรีภาพของประชาชน เป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน¹⁰⁰ คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาจึงมีจำนวนถึง 16 คน

1) คณะรัฐมนตรีให้ออกโดยคำแนะนำของรัฐมนตรี เพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

⁹⁶ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 20

⁹⁷ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 17

⁹⁸ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 22

⁹⁹ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 7

- 2) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 3) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 4) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาให้ถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ

สำหรับความรับผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ¹⁰¹

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้¹⁰²

- 1) ปฏิบัติธุรกรรมของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้
- 2) รับคำขอรับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ
- 3) ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริง หรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
- 4) เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย

5) กระทำกิจกรรมที่รัฐมนตรีคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย เมื่อผู้ใช้สิทธิยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงานแล้ว กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา จะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับเรื่องจนกระทั่งแจ้งสิทธิแก่ผู้ใช้สิทธิทราบ โดยจะมีขั้นตอนในการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน ใช้ระยะเวลาโดยประมาณ 180 วันประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 รับคำขอ ตรวจสอบหลักฐานประกอบด้วย สำเนาบัตรประชาชน คำพิพากษา หมายจับ หมายปล่อย หนังสือรับรองคดีถึงที่สุด ใบแต่งตั้งนายความกรณีที่มีการว่าจ้างนายความเพื่อทำการต่อสู้คดี สัญญาจ้างว่าความเอกสารต่างๆ เหล่านี้ ผู้ขอใช้สิทธิต้องเป็นผู้จัดหา มาประกอบคำขอ

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมพยานหลักฐานหลังจากตรวจสอบเอกสารแล้ว หากมีเอกสารรายการใดไม่ครบเจ้าหน้าที่จะทำการแจ้งให้ผู้ใช้สิทธิทราบ เพื่อให้รวบรวมเอกสารให้ครบถ้วน หรือบางกรณีที่เจ้าหน้าที่จะทำหนังสือขอเอกสารจากศาล โดยพิจารณาเป็นรายกรณีไป

¹⁰¹ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 10

¹⁰² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 15

ขั้นตอนที่ 3 เจ้าหน้าที่จะทำความเห็น สรุปสำนวนว่าผู้ใช้สิทธิมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ ควรจะได้รับค่าทดแทนหรือไม่ และควรได้เป็นจำนวนเท่าไร แล้วทำการเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา

ขั้นตอนที่ 4 ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ทำความเห็นส่งต่ออนุกรรมการ ซึ่งองค์คณะอนุกรรมการมีทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วย อธิบดีอัยการภาคเป็นประธาน ผู้แทนตำรวจ เจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาสังคม และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี แต่ไม่รวมผู้พิพากษาศาล ปัจจุบันมี 9 ภาค และ 10 คณะ

ขั้นตอนที่ 5 อนุกรรมการทำการตรวจสอบสำนวน แล้วทำความเห็นเสนอ คณะกรรมการเพื่อประกอบการพิจารณาว่าผู้ใช้สิทธิสมควรได้รับค่าทดแทนหรือไม่

ขั้นตอนที่ 6 คณะกรรมการพิจารณาสำนวนแล้ววินิจฉัย โดยจะมีคำสั่งอนุมัติจ่ายเป็นจำนวนเท่าใด หรือมีคำสั่งปฏิเสธการจ่ายเพราะเหตุใด

ขั้นตอนที่ 7 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยสำนักช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แจ้งผลการพิจารณาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนให้ผู้ใช้สิทธิทราบ

พนักงานเจ้าหน้าที่ คือ ข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้¹⁰³ และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (1) สอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ตามคำขอ
- (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็น มาเพื่อประกอบการพิจารณา¹⁰⁴
- (3) ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา¹⁰⁵

¹⁰³ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 26

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 27

3.3.4 วิธีการยื่นคำขอและระยะเวลาแห่งการใช้สิทธิ

จำเลย หรือทายาทผู้ได้รับความเสียหาย ต้องยื่นคำขอด้วยตนเอง ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับคำขอแทน

ระยะเวลาในการยื่นคำขอ ต้องยื่นคำขอภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องเพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำสั่งพิพากษาอันถึงที่สุดนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแล้วแต่กรณี¹⁰⁶

3.3.5 การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา¹⁰⁷ บุคคลที่อาจได้รับการทดแทนจากรัฐ ต้องเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการเท่านั้น และจะต้องเป็นจำเลยที่ถูกคุมขังในระหว่างการดำเนินคดี และต่อมาปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ค่าทดแทนที่จำเลยอาจได้รับตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง¹⁰⁸ เมื่อผ่านเงื่อนไขที่กล่าวมา คณะกรรมการจึงจะพิจารณาว่าควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญาเป็นจำนวนเท่าไร โดยมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้จำเลยในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี
  - 2) ถ้าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี
- ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตาม (1) และ (2) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกิน หกร้อยบาท¹⁰⁹

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 22

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21

¹⁰⁹ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 6

3) ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกิน สองร้อยบาท นับตั้งแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ¹¹⁰

4) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

ค่าทนายความให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินอัตราที่กำหนดไว้ดังนี้¹¹¹

คดีประเภทที่ 1 คดีที่มีโทษประหารชีวิต อัตราขั้นต่ำเรื่องละ สี่พันบาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ หนึ่งแสนบาท

คดีประเภทที่ 2 คดีที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป แต่ไม่ถึงประหารชีวิต รวมถึงคดีอาญาที่มีความผิดหลายกรรมหลายกระทง ซึ่งแต่ละกระทงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี แต่เมื่อรวมโทษทุกกระทงรวมกันแล้วเกินกว่าสิบปีขึ้นไป อัตราขั้นต่ำเรื่องละสามพันบาท อัตราขั้นสูงเรื่องละเจ็ดหมื่นห้าพันบาท

คดีประเภทที่ 3 คดีอื่นๆ นอกเหนือจากประเภทที่ 1 กับประเภทที่ 2 อัตราขั้นต่ำเรื่องละสองบาท อัตราขั้นสูงเรื่องละห้าหมื่นบาท

(ก) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการดำเนินคดี ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

5) ค่าทดแทนจากการถูกคุมขัง โดยคำนวณจากวันที่ถูกคุมขังจนถึงวันที่ได้รับการปล่อยตัว ในอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา¹¹² ซึ่งกำหนดไว้วันละสองร้อยบาท

¹¹⁰ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 3 (3)

¹¹¹ ตารางท้ายกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546

¹¹² ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่ง ปี เว้นแต่ในกรณีศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสอง ปีก็ได้”

6) ค่าทดแทนในกรณีที่มีจำเลยในคดีอาญาถึงแก่ความตาย อันเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้น ดังต่อไปนี้

- (1) ค่าทดแทน ให้จ่ายเป็นเงิน จำนวนเงินหนึ่งแสนบาท
- (2) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงิน จำนวนสองหมื่นบาท
- (3) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงิน จำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท
- (4) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงิน จำนวนตามที่

คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท¹¹³

เมื่อคณะกรรมการอนุมัติให้จ่ายเงินค่าตอบแทนผู้เสียหาย หรือเงินทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ให้ผู้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทนหรือเงินค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแล้ว กรณียื่นคำขอรับเงินค่าตอบแทน หรือเงินค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด¹¹⁴

ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว ในกรณีที่มีคำขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน การสั่งให้ได้รับสิทธิตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เช่นว่านั้นได้ ให้คณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเพียงใด หรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดีความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับ และ โอกาสที่จำเลย จะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

¹¹³ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 7

¹¹⁴ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 8

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

1. ปัญหาการกำหนดค่าทดแทนให้แก่จำเลยที่คณะกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการแต่ละจังหวัดเป็นผู้กำหนด โดยไม่มีแนวทางหรือหลักเกณฑ์เดียวในแต่ละจังหวัด

1.1 การพิจารณาย้ายค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 1 ในการยื่นคำขอ ผู้มีสิทธิยื่นคำขอสามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา

ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาข้อเท็จจริงและการทำความเข้าใจพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่นำมายื่นและบันทึกถ้อยคำของผู้ยื่นคำขอ และทำความเข้าใจเสนอผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการเสนอความเห็นต่อคณะอนุกรรมการ เมื่อผู้อำนวยการเสนอความเห็น และคณะอนุกรรมการพิจารณารายงานการสอบสวนและความเห็นแล้ว ถ้าหากรายงานการสอบสวนและความเห็นครบถ้วน คณะอนุกรรมการก็พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการได้ แต่หากคณะอนุกรรมการพิจารณารายงานการสอบสวนและความเห็นแล้วเห็นว่าเอกสารไม่ครบถ้วนคณะอนุกรรมการอาจส่งเรื่องให้สำนักงานแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือทำความเข้าใจใหม่หรือส่งคืนสำนักงานดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 หรือแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเองและเมื่อคณะอนุกรรมการมีข้อมูลครบถ้วนให้เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การเสนอต่อคณะกรรมการในการเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ เมื่อผู้อำนวยการหรือคณะอนุกรรมการเสนอความเห็นพร้อมเหตุผลให้คณะกรรมการพิจารณา หากคณะกรรมการพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าความเห็นที่ผู้อำนวยการหรือคณะอนุกรรมการเสนอ มีข้อเท็จจริงครบถ้วนและสามารถมีคำวินิจฉัยได้ ให้คณะกรรมการดำเนินการ มีคำวินิจฉัย แต่ถ้าหากคณะกรรมการพิจารณาความเห็นของผู้อำนวยการและคณะอนุกรรมการแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงไม่ครบถ้วนและไม่สามารถออกคำวินิจฉัยได้ คณะกรรมการอาจส่งเรื่องให้ทางสำนักงานแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หรือทำความเข้าใจใหม่ หรือส่งคืนสำนักงานดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2

หรือส่งเรื่องให้คณะกรรมการทำความเข้าใจเพิ่มเติมหรือทำความเข้าใจใหม่ หรือคณะกรรมการอาจดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเองก็ได้ เมื่อมีข้อเท็จจริงครบถ้วนและสามารถลงมติวินิจฉัยได้ก็ให้เจ้าหน้าที่นำมติคณะกรรมการจัดทำคำวินิจฉัยให้ประธาน คณะกรรมการยื่นขึ้นและลงนามในคำวินิจฉัยต่อไปและแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบ

ขั้นตอนที่ 5 วินิจฉัยของคณะกรรมการในการแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัย พนักงานเจ้าของการแจ้งคำสำนวนจะมีหนังสือแจ้งผู้ยื่นคำขอว่าสามารถจ่ายเงินหรือไม่จ่ายเงิน ในกรณีที่มิได้คำวินิจฉัยว่าไม่จ่ายเงินพนักงานเจ้าหน้าที่จะเก็บสำนวนไว้ 30 วัน เพื่อรอการอุทธรณ์

ขั้นตอนที่ 6 การอุทธรณ์ในการดำเนินการในกรณีมีการอุทธรณ์ ผู้ยื่นคำขอสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์โดยยื่นต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อส่งต่อศาลอุทธรณ์ หรือยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้อุทธรณ์มีภูมิลำเนา หลังจากนั้นศาลอุทธรณ์จะพิจารณาคำขออุทธรณ์และมีคำวินิจฉัย

ตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ใน มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กำหนดว่า ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” ที่ประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมพระชนรมณู ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพทนายความ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคน เป็นกรรมการ ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคม สงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 2 คนก็ได้

มาตรา 8 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ พิจารณานุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 14 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการ ใดๆอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

1.2 การพิจารณาการจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยของประเทศญี่ปุ่น

เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน หรือปฏิเสธคำร้องขอกรณีที่มีความจำเป็นศาลอาจดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำพิพากษานั้น ให้แก่พนักงานอัยการและผู้ร้องขอด้วย

ในกรณีคำร้องขอค่าทดแทนมิได้ทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือคำร้องขอนั้น มีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือที่ผู้ร้องขอไม่แก้ไขตามที่ศาลมีคำสั่งรวมทั้ง กรณีไม่ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะต้องสั่ง ยกคำร้องขอเหล่านั้น

แต่ในกรณีที่ศาลตรวจสอบคำร้องขอแล้ว เห็นว่าถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจพิจารณา คำร้องขอนั้น ว่าสมควรจะได้รับชดใช้ค่าทดแทนหรือไม่ หากศาลมีคำสั่งยกคำร้องขอนั้น เพราะเห็นว่า ไม่มีเหตุผลอันใดสมควรที่จะได้รับค่าทดแทน ให้ผู้ร้องขออุทธรณ์คำสั่งนั้น ได้ทันที

เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วให้ชดใช้ค่าทดแทนแล้ว ผู้ร้องขอมีสิทธิขอรับค่าทดแทนจำนวนดังกล่าว ต่อศาลที่มีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน และห้ามมิให้มีการโต้แย้งหรืออุทธรณ์คดีนั้น ด้วยประการใดๆ

1.3 การพิจารณาการจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยของประเทศฝรั่งเศส

สำหรับค่าทดแทนที่ได้รับนั้น โดยหลักมิใช่เป็นการชดเชยความเสียหายทั้งหมด หรือความเสียหายตามความเป็นจริง หากแต่ถือว่าเป็นการแสดงความรักของรัฐบาลที่จะเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ถูกดำเนินคดีอาญา แต่ถึงกระนั้น ก็ตามในการพิจารณาคำหนดค่าทดแทนดังกล่าวตามกฎหมายฝรั่งเศสนี้ จะมีผูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะความเสียหายในทางการเงินเท่านั้น แต่ยังคงรวมถึงความเสียหายที่มีใช่เป็นตัวเงินอีกด้วย และเหตุนี้เองจึงทำให้การชดใช้ค่าทดแทนของฝรั่งเศสไม่มีการจำกัดจำนวนเงินที่จะชดใช้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเอาไว้ และในบางกรณี คณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ปิดประกาศหรือโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญานั้น มีภูมิลานาอยู่เพื่อให้สาธารณชนรับทราบถึงความเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้นั้น ก่อนที่คณะกรรมการ จะทำการพิจารณา คณะกรรมการจะต้องส่งสำเนาคำร้องของผู้ร้องขอไปยังนิติกรของกระทรวงการคลัง (TRESOR) และอธิบดีอัยการศาลสูง เพื่อสรุปความเห็นเกี่ยวกับการร้องขอเงินค่าทดแทน และส่งความเห็นนั้น กลับไปยังเลขานุการคณะกรรมการเป็นผู้รวบรวมไว้โดยเลขานุการคณะกรรมการ จะต้องแจ้งความเห็นนี้ไปยังผู้ร้องขอภายในกำหนดสิบห้าวันนับตั้งแต่ได้รับความเห็น เมื่อผู้ร้องขอ ได้รับความเห็นแล้วผู้ร้องขออาจทำความเห็นที่มีต่อความเห็นของนิติกรของกระทรวงการคลัง และของอธิบดีอัยการสูงสุดส่งไปยังบุคคลทั้งสองดังกล่าวไว้ด้วย

หลังจากได้รับสำนวนความเห็นของทุกฝ่ายแล้ว ประธานคณะกรรมการจะมอบให้ กรรมการคนหนึ่งเพื่อทำความเห็น ซึ่งคณะกรรมการคนดังกล่าวไม่มีสิทธิออกเสียง

ในการพิจารณาคดีนั้น ให้ประธานคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดวันของการพิจารณา ตามที่อธิบดีอัยการสูงสุดเป็นผู้เสนอ โดยจะต้องแจ้งกำหนดวันดังกล่าวไปยังผู้ร้องขอ และนิติกร ของกระทรวงการคลังด้วย

ทั้งนี้เมื่อได้ศึกษาขั้นตอนการพิจารณาค่าทดแทนจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 7, มาตรา 8, มาตรา 14 จะพบปัญหาว่าเมื่อคณะกรรมการ ได้มีการแต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ทำหน้าที่สอบสวนมูลเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ค่าทดแทนแก่จำเลย แต่ในความเป็นจริงในทางปฏิบัตินั้นเมื่อคณะกรรมการกับไม่ได้เป็นผู้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลย แต่อย่างใด แต่คณะกรรมการ ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาแล้วคณะกรรมการกับยังให้อำนาจ ในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยแทนคณะกรรมการ และเมื่อคณะกรรมการได้ให้อำนาจ แก่คณะอนุกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนแทนคณะกรรมการแล้ว แต่คณะกรรมการกับไม่ได้มีการ วางหลักเกณฑ์หรือมีการวางข้อกำหนดไว้ให้กับคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเอาไว้ประกอบ พิจารณาว่าลักษณะของจำเลยประเภทใดที่จะได้รับค่าทดแทนและจะได้รับเป็นจำนวนเท่าไร

โดยเมื่อคณะกรรมการไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือวางระเบียบในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่คณะอนุกรรมการเพื่อนำไปใช้ในการประกอบการพิจารณาค่าทดแทน จึงทำให้เกิด ปัญหาขึ้นว่าคณะอนุกรรมการในแต่ละจังหวัดได้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยที่แตกต่างกันออกไป และไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศแต่อย่างใดซึ่งเกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยและไม่มี รูปแบบหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการที่สามารถนำมาใช้เหมือนกันประเทศ โดยคณะอนุกรรมการในแต่ละจังหวัดนั้น ใช้แต่เพียงดุลพินิจของคณะอนุกรรมการในจังหวัดนั้น เป็นหลักในการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลย อันจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยที่ศาล ได้มีการพิพากษาแล้วว่าจำเลยนั้น ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด

ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศในส่วนของการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลย โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศสที่ได้นำมาศึกษาและเป็นประเทศ ที่การใช้หลักกฎหมายลายลักษณ์อักษรเหมือนกับประเทศไทยเรา จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศนั้นมีแต่เพียงคณะกรรมการเพียงเท่านั้นที่เป็นผู้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลย และการมีแต่เพียงคณะกรรมการ ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้น จะทำให้ขึ้นความเสถียรภาพในการพิจารณา และคณะกรรมการก็จะใช้แก่เพียงหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตั้งขึ้นมาในการพิจารณาค่าทดแทน เพียงเท่านั้นซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยที่นอกจากมีคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนแล้ว ก็ยังมีคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการได้แต่งตั้งขึ้นมาเป็นผู้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลย อีกทั้งเมื่อคณะกรรมการมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการมาพิจารณาค่าทดแทนแล้วแต่คณะกรรมการ

กับไม่ได้มอบหลักเกณฑ์ในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่คณะกรรมการเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาค่าทดแทนแต่อย่างใดจึงทำให้การพิจารณาของคณะกรรมการของแต่ละจังหวัดไม่เป็นไปในแนวทางเดียวเพราะคณะกรรมการใช้แต่เพียงดุลพินิจของคณะกรรมการในจังหวัดนั้นประกอบการพิจารณาค่าทดแทนซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจของคณะกรรมการในแต่ละจังหวัดในการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลย

2. ปัญหาจำนวนคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ได้กำหนดเอาไว้ใน มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ว่าให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” ที่ประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ผู้แทนสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานผู้แทนสภาทนายความผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคน เป็นกรรมการ ซึ่งในจำนวนนี้ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคม สงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคนก็ได้

ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 14 ที่ระบุไว้ว่า “คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อมอบหมายก็ได้” ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย พ.ศ. 2545 ข้อ 19 ได้ระบุเอาไว้ว่าให้มีคณะกรรมการ เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาคัดกรองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในคดีอาญา” ทำหน้าที่พิจารณาคัดกรองคำขอ และให้ความเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายต่อคณะกรรมการ

ทั้งนี้คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลยของประเทศญี่ปุ่น ตามกฎหมาย ได้กำหนดให้ศาลที่ตัดสินคดีหรือมีคาพิพากษาว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ ทำหน้าที่

พิจารณากรณีร้องขอค่าทดแทน ดังนั้น ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ประสงค์จะร้องขอค่าทดแทน จะต้องยื่นคำร้องขอไปยังศาลดังกล่าวเพื่อพิจารณา และในกรณีที่ทายาทเป็นผู้ร้องขอจะต้องแนบหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงสถานะหรือความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ถึงแก่ความตาย ซึ่งคำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นภายในกำหนดสามปี นับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่ได้อ้างมาแล้ว เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน หรือปฏิเสธคำร้องขอกรณีที่มีความจำเป็นศาลอาจดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำพิพากษานั้น ให้แก่พนักงานอัยการและผู้ร้องขอด้วย

เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน หรือปฏิเสธคำร้องขอกรณีที่มีความจำเป็นศาลอาจดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำพิพากษานั้น ให้แก่พนักงานอัยการและผู้ร้องขอด้วย ในกรณีที่คำร้องขอค่าทดแทนมิได้ทำตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ หรือคำร้องขอนั้น มีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือที่ผู้ร้องขอไม่แก้ไขตามที่ศาลมีคำสั่งรวมทั้ง กรณีไม่ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะต้องสั่ง ยกคำร้องขอเหล่านั้น

แต่ในกรณีที่ศาลตรวจสอบคำร้องขอแล้ว เห็นว่าถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคำร้องขอนั้น ว่าสมควรจะได้รับชดใช้ค่าทดแทนหรือไม่ หากศาลมีคำสั่งยกคำร้องขอนั้น เพราะเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะได้รับค่าทดแทน ให้ผู้ร้องขออุทธรณ์คำสั่งนั้น ได้ทันที

เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วให้ชดใช้ค่าทดแทนแล้ว ผู้ร้องขอมีสិทธิชอบรับค่าทดแทนจำนวนดังกล่าวต่อศาลที่มีคำพิพากษาให้ชดใช้ค่าทดแทน และห้ามมิให้มีการโต้แย้งหรืออุทธรณ์นั้นด้วยประการใดๆ

นอกจากนี้คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส องค์การที่ทำหน้าที่พิจารณาและออกคำวินิจฉัยการชดใช้ค่าทดแทนนี้จะไม่ใช่ศาลที่ทำหน้าที่ตัดสินคดีในครั้งแรก หากแต่ตามกฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีองค์กรพิเศษเรียกว่า “คณะกรรมการ” (Commission) ขึ้นมาทำหน้าที่โดยตรง ซึ่งการพิจารณานั้น ให้ทำโดยวาจาและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สุด

คณะกรรมการนี้ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลสูง 3 นาย ซึ่งได้แก่ประธานศาลสูงหรือตัวแทนทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการ และผู้พิพากษาอีก 2 นาย ซึ่งอยู่ในระดับหัวหน้าศาลฎีกา และประกอบด้วยผู้พิพากษาอื่นๆ อีก ซึ่งจะมีการแต่งตั้ง เป็นรายปี นอกจากนี้ผู้พิพากษา 2 นายนี้แล้วให้มีผู้พิพากษาสำรองอีก 3 นาย

สำหรับค่าทดแทนที่ได้รับนั้นโดยหลักมิใช่เป็นการชดเชยความเสียหายทั้งหมด หรือความเสียหายตามความเป็นจริง หากแต่ถือว่าเป็นการแสดงความรักชอบของรัฐที่จะเยียวยา ความเสียหายให้กับผู้ถูกดำเนินคดีอาญา แต่ถึงกระนั้น ก็ตามในการพิจารณากำหนดค่าทดแทนดังกล่าว ตามกฎหมายฝรั่งเศสนี้ จะมิถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะความเสียหายในทางการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึง ความเสียหายที่มีมิใช่เป็นตัวเงินอีกด้วย และเหตุนี้เองจึงทำให้การชดใช้ค่าทดแทนของฝรั่งเศส ไม่มีการจำกัดจำนวนเงินที่จะชดใช้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเอาไว้ และในบางกรณีคณะกรรมการ อาจมีคำสั่งให้ปิดประกาศหรือโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญานั้น มีภูมิลำเนาอยู่ เพื่อให้สาธารณชนรับทราบถึงความเป็นผู้บริสุทธิ์ของผู้นั้น

ก่อนที่คณะกรรมการจะทำการพิจารณานั้น คณะกรรมการจะต้องส่งสำเนาคำร้อง ของผู้ร้องขอไปยังนิติกรของกระทรวงการคลัง (TRESOR) และอธิบดีอัยการศาลสูง เพื่อสรุป ความเห็นเกี่ยวกับการร้องขอเงินค่าทดแทน และส่งความเห็นนั้น กลับไปยังเลขานุการคณะกรรมการ เป็นผู้รวบรวมไว้โดยเลขานุการคณะกรรมการ จะต้องแจ้งความเห็นนี้ไปยังผู้ร้องขอภายในกำหนด สิบห้าวันนับตั้งแต่ได้รับความเห็น เมื่อผู้ร้องขอได้รับความเห็นแล้วผู้ร้องขออาจทำความเข้าใจที่มี ต่อความเห็นของนิติกรของกระทรวงการคลัง และของอธิบดีอัยการสูงสุดส่งไปยังบุคคลทั้งสอง ดังกล่าวนั้น ไว้ด้วย

หลังจากได้รับสำนวนความเห็นของทุกฝ่ายแล้ว ประธานคณะกรรมการจะมอบให้ กรรมการคนหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจ ซึ่งคณะกรรมการคนดังกล่าวไม่มีสิทธิออกเสียง

ในการพิจารณาคดีนั้น ให้ประธานคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดวันของการพิจารณา ตามที่อธิบดีอัยการสูงสุดเป็นผู้เสนอ โดยจะต้องแจ้งกำหนดวันดังกล่าวไปยังผู้ร้องขอ และนิติกร ของกระทรวงการคลังด้วย

ทั้งนี้ก่อนที่คณะกรรมการจะทำการพิจารณานั้น คณะกรรมการจะต้องส่งสำเนาคำร้อง ของผู้ร้องขอไปยังนิติกรของกระทรวงการคลัง (TRESOR) และอธิบดีอัยการศาลสูง เพื่อสรุปความเห็น เกี่ยวกับการร้องขอเงินค่าทดแทน และส่งความเห็นนั้น กลับไปยังเลขานุการคณะกรรมการ เป็นผู้รวบรวมไว้โดยเลขานุการคณะกรรมการ จะต้องแจ้งความเห็นนี้ไปยังผู้ร้องขอภายในกำหนด สิบห้าวันนับตั้งแต่ได้รับความเห็น เมื่อผู้ร้องขอได้รับความเห็นแล้วผู้ร้องขออาจทำความเข้าใจที่มี ต่อความเห็นของนิติกรของกระทรวงการคลัง และของอธิบดีอัยการสูงสุดส่งไปยังบุคคลทั้งสอง ดังกล่าวนั้น ไว้ด้วย

หลังจากได้รับสำนวนความเห็นของทุกฝ่ายแล้ว ประธานคณะกรรมการจะมอบให้ กรรมการคนหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจ ซึ่งคณะกรรมการคนดังกล่าวไม่มีสิทธิออกเสียง

ในการพิจารณาคดีนั้น ให้ประธานคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดวันของการพิจารณาตามข้ออธิบัตยการสูงสุดเป็นผู้เสนอ โดยจะต้องแจ้งกำหนดวันดังกล่าวไปยังผู้ร้องขอ และนิติกรของกระทรวงการคลังด้วย

เมื่อได้ศึกษาคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนของประเทศไทยที่ต้องใช้คณะกรรมการถึง 12 คนละยังมีคณะกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นมาอีก 5-7 คนมาร่วมกันในการพิจารณาค่าทดแทน จะพบปัญหาว่าประเทศไทยเรานั้นใช้จำนวนบุคคลที่มาเป็นคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนเป็นจำนวนมากทั้งนอกจากคณะกรรมการแล้วก็ยังมีคณะกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อให้พิจารณาค่าทดแทนอีก ซึ่งการที่ประเทศเราใช้คณะกรรมการจำนวนมากในการพิจารณาค่าทดแทนนั้นจะส่งผลให้เกิดความแตกต่างในดุลพินิจหรือมีความเห็นที่แตกต่างกันของคณะกรรมการและคณะกรรมการ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปนั้นจะส่งผลให้การพิจารณาค่าทดแทนในแต่ละเรื่องนั้นเกิดความล่าช้าและเกิดความไม่เป็นธรรมต่อจำเลย ผู้ยื่นคำร้องขอรับค่าทดแทนแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นที่ใช้แต่เพียงผู้พิพากษาที่พิพากษาว่า จำเลยไม่ได้เป็นกระทำความผิดมาพิจารณาค่าทดแทนและประเทศฝรั่งเศสใช้คณะกรรมการที่เป็นศาล 3 นายและผู้พิพากษาระดับศาลหัวหน้าศาลฎีกาอีก 2 นาย รวมเป็น 5 นายในการพิจารณาค่าทดแทนซึ่งการที่ใช้คณะกรรมการจำนวนน้อยและมีแต่เพียงคณะกรรมการเดียวในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้นจะทำให้ขบวนการพิจารณาคำร้องขอรับค่าทดแทนเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเกิดความเสถียรภาพในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยนั้นมีการใช้คณะกรรมการจำนวนมากมาในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้น การที่มีคณะกรรมการและคณะกรรมการจำนวนมากพิจารณาค่าทดแทนผู้วิัจมอว่าการที่ใช้คณะกรรมการจำนวนมากมาในการพิจารณาค่าทดแทนนั้นทำให้เกิดความคิดที่แตกต่างในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการนั้นและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนนั้นไม่ได้เป็นไปในทิศทางด้วยกันแต่อย่างใดและเกิดความไม่เสถียรภาพในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการและทำให้การกำหนดค่าทดแทนของคณะกรรมการ ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแต่อย่างใดและจำเลยที่ศาลพิพากษาว่า ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดนั้นไม่ได้รับค่าทดแทนตามสิทธิที่ได้รับจริง ซึ่งแตกต่างกับประเทศทั้งประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศสที่ใช้คณะกรรมการแค่เพียง 3-5 คน เพียงเท่านั้นและไม่ต้องมีคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาค่าทดแทนเพิ่มขึ้นอีกซึ่งการที่มีคณะกรรมการจำนวนน้อยในการพิจารณาค่าทดแทนจะทำการการพิจารณาของคณะกรรมการไปในทิศทางเดียวกันและใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเหมือนกันอันจะส่งผลให้พิจารณานั้นเป็นด้วยความรวดเร็วเกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาและเป็นพิจารณาที่ตรงจุดตรงประเด็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

เมื่อพิจารณาจากหลักสิทธิมนุษยชน และหลักกฎหมายอาญาที่ว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี” หลักการดังกล่าว ได้รับการยืนยัน โดยกฎหมายภายในประเทศของไทย ทั้งรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ที่ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องของพนักงานอัยการ ปลอ่ยจำเลยให้เป็นอิสระ และพ้นข้อหาไปนั้น ก็ต้องถือว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้องของพนักงานอัยการ อดีตจำเลยคนนั้น ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ทั้งก่อนตกเป็นผู้ต้องหา ในระหว่างการสอบสวน และในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล และหลังจากตนได้รับการปล่อยตัวให้เป็นอิสระจากการจองจำ และพ้นจากข้อกล่าวหาแล้ว จึงไม่มีเวลาใดๆ เลยที่จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จึงไม่มีเหตุผลใดๆ เลยที่จำเลยจะต้องต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ให้ได้ว่าตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด เพื่อให้ปรากฏตามคำพิพากษาในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดจากหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ดังกล่าว นำไปสู่วิธีการพิจารณาคดีที่อัยการโจทก์จะต้องเป็นฝ่ายนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ต่อศาล ซึ่งเป็นคนกลางว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามข้อหาจริง ดังนั้น ในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลยนั้น หากอัยการโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จำเลยก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งในการพิจารณาของศาลก็จะพิจารณาว่าพยานหลักฐานของอัยการโจทก์ฟังได้หรือไม่ว่า จำเลยน่าจะเป็นผู้กระทำความผิด แล้วจึงนำพยานหลักฐานของจำเลยมาพิจารณาหักล้างหากศาลได้พิจารณาแล้วว่า พยานของอัยการโจทก์น่าเชื่อถือโดยปราศจากข้อสงสัยอันสมควรแล้วว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลจึงสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ในทางปฏิบัติทนายความจำเลยหากได้พิจารณาแล้วว่าพยานหลักฐานของอัยการโจทก์ไม่พอที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ทนายความจำเลยก็ไม่จำเป็นต้องนำพยานของจำเลยเสนอต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่า จำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

สำหรับศาลเอง เมื่อพิจารณาพยานหลักฐานของอัยการ โจทก์แล้วว่าไม่พอที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ก็อาจมีคำพิพากษายกฟ้องได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาพยานหลักฐานของจำเลยแต่อย่างใด ดังนั้น คำพิพากษาของศาลจึงมีไม่มากนักที่ปรากฏตามคำพิพากษาในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด แนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการและคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์จึงน่าจะไม่ต้องคัดค้านกับการปฏิบัติในเรื่องการพิจารณาคดีอาญาดังกล่าว และเท่ากับเป็นการตั้งเงื่อนไขว่า หากจำเลยรายใดต้องการค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในคดีอาญาแล้ว ก็จะต้องนำสืบให้ได้ว่า ตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ทั้งจะต้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาเช่นนั้นอีกด้วย

จริงอยู่ตามมาตรา 25 วรรคสุดท้ายของพระราชบัญญัติ ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติม โดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้ง ให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้ แม้ศาลอุทธรณ์จะให้มีการไต่สวนตามอำนาจของศาลอุทธรณ์ดังกล่าว ก็คงไม่สามารถทำให้คำพิพากษาของศาลเจ้าของคดีอาญาอันถึงที่สุดแล้ว ให้ปรากฏตามคำพิพากษาข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดได้อีก เนื่องจากศาลในคดีนั้นได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้ว ผลการไต่สวนของศาลอุทธรณ์หากได้กระทำไป ก็ไม่มีผลในการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของคดี อันจะทำให้อดีตจำเลยสามารถมีสิทธิในการรับค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย หากแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการและศาลอุทธรณ์ยังเป็นเช่นนี้อยู่การที่คณะกรรมการ และศาลอุทธรณ์ยึดแนวการตีความคำว่าต้องปรากฏตามคำพิพากษาในคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว อาจมีผลให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณที่จะต้องจ่ายเป็นค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากในแต่ละปีมีคดีอาญาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในอัตราที่สูง แต่ผลเสียก็คือ นอกจากทำให้อดีตจำเลยจำนวนมากไม่สามารถขึ้นค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแล้ว ยังมีผลทำให้ไม่มีการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบที่จะทำใ้ “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40(3) แห่งรัฐธรรมนูญอีกด้วย การที่รัฐไม่ต้องรับผิดชอบ หรืออีกนัยหนึ่ง การที่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ และคำพิพากษาของศาล ทำให้รัฐสามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในการชดเชยเยียวยาให้แก่จำเลย ซึ่งตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากความอ่อนแอไร้ประสิทธิภาพ หรือกระทั่งข้อบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐไม่มีเจตจำนงทางการเมืองอย่างแท้จริงในการที่จะปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ผลของการละเลยดังกล่าวของรัฐ ทำให้กระบวนการยุติธรรม ล้าช้า ไม่มีมาตรฐาน หรือสองมาตรฐาน กระทั่งมีการนำเอาการคุมขังผู้ต้องหา หรือจำเลยในระหว่างการพิจารณา โดยเฉพาะคดีความมั่นคงมาใช้ในลักษณะเป็นมาตรการในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นภัย

ต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น ในกรณีภาคใต้ ในลักษณะเป็นการควบคุมตัวในเชิงป้องกัน (Preventive Detention)

จึงเป็นการจำเป็นที่ทั้งคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการต้องยึดหลักเดียวกัน ตามหลักสิทธิมนุษยชน “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระ และเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์ และสิทธิ ต่างล้วนมีเหตุผล และมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ” ว่าด้วย สิทธิมนุษยชน มนุษย์ได้ขอมสละ หรือจำกัดสิทธิของตนเพื่อสร้างสังคม และรัฐ เพื่อประกันว่า สิทธิมนุษยชนของตนจะได้รับการป้องกัน และส่งเสริมโดยรัฐ ดังนั้น รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของคนทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุ หรือบนพื้นฐานใดๆ โดยรัฐจะต้องใช้มาตรการทางนโยบาย และกฎหมายที่เที่ยงธรรม และได้ผลเพื่อการดังกล่าว การที่รัฐใช้มาตรการทางอาญาจับกุมคุมขังผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ควบคุมตัวเป็นผู้ต้องหา ระหว่างการสอบสวน และเป็นจำเลยในคดีอาญาระหว่างการพิจารณาคดี เป็นมาตรการของรัฐ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้อื่น ให้ปลอดภัย จากอาชญากรรม แต่เมื่อต่อมาพบว่า ผู้ที่ถูกจับกุมคุมขัง และ “ปรากฏตามคำพิพากษาในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด” สังคม และรัฐจึงต้องชดใช้เยียวยาจำเลย สำหรับความเสียหายต่างๆ ที่จำเลย และครอบครัวได้รับจากการที่จำเลยต้องถูกดำเนินคดี สูญเสีย อิสรภาพ ชื่อเสียง และเกียรติยศต่างๆ การชดใช้เยียวยาประการหนึ่ง คือ การที่รัฐต้องจ่ายค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีแก่จำเลย ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40(5) และพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งกล่าวตามความเป็นจริงโดยทั่วไปแล้ว ก็ยังไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่จำเลยและครอบครัวได้รับ

การที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดียกฟ้องเพราะเหตุพนักงานอัยการ โจทก์ไม่มี พยานหลักฐานที่เพียงพอจะนำสืบพิสูจน์ว่า จำเลยผู้ยื่นคำขอรับค่าทดแทนเป็นผู้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงจึงยังไม่เป็นที่ยุติว่า ผู้ยื่นคำขอมิได้เป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้อง กรณีนี้จึงไม่อยู่ในเกณฑ์ ที่ผู้ยื่นคำขอจะมีสิทธิได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ถึงที่สุด ในคดี โดยที่ศาลได้มีคำพิพากษาที่ว่ากรณีอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ตามที่โจทก์ฟ้องมานั้น ซึ่งเป็นไปตามวิธีพิจารณาความอาญาในมาตราที่ 227 วรรคสอง ที่ระบุเอาไว้ว่า “เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลย ได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้น ให้จำเลย” ซึ่งจำเลยตามคำพิพากษานี้ก็ไม่สามารถที่จะเบิกค่าทดแทนจากคณะกรรมการได้แต่อย่างใด แต่จำเลยที่มีสิทธิที่สามารถเบิกค่าทดแทนจากคณะกรรมการได้ ต้องเป็นจำเลยที่ศาลมีคำพิพากษา ถึงที่สุดว่า “ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลย ไม่เป็นความผิด” เท่านั้น จึงได้รับค่าทดแทนจากคณะกรรมการ

จึงไม่สามารถที่นำมาเป็นหลักในการพิจารณาค่าทดแทนได้ หรือต้องให้รัฐนั้นมีการกำหนดค่าจำกัดความสำหรับผู้เสียหาย หรือจำกัดความหมายของจำเลยแบบใดที่จะได้รับค่าทดแทนหรือค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายจากรัฐให้ชัดเจนมากกว่าที่ตราไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ให้ชัดเจนทั้งต้องมีกฎหมายมารองรับให้กับบุคคลที่ต้องตกมาเป็นจำเลยและต่อมาพิสูจน์ตามกระบวนการยุติธรรมได้ว่าบุคคลคนนั้นไปได้กระทำความผิดตามที่ถูกลกล่าวจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยที่รัฐต้องมีการกำหนดชดใช้ความเสียหายตามที่บุคคลนั้นได้รับความเสียหายต่างๆ ในระหว่างที่บุคคลนั้นต้องตกมาเป็นจำเลย โดยรัฐต้องจ่ายค่าเสียหายโดยไม่มีการจำกัดความรับผิดใดๆทั้งสิ้น ถ้าจำเลยสามารถพิสูจน์ตามคำพิพากษาของศาลได้ว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกลกล่าวหา ซึ่งจะทำให้ทั้งคณะกรรมการ และอนุกรรมการสามารถมีหลักในการพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาไปในทางเดียวกัน และเหมือนกันในทุกจังหวัด ซึ่งการที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาจะพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายให้แก่บุคคลที่ต้องตกมาเป็นจำเลยนั้น คณะกรรมการผู้ที่ตั้งตั้งอนุกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่แทนตนในแต่ละจังหวัดนั้น คณะกรรมการเองก็จะต้องมีการวางหรือมีการตราเป็นข้อกำหนดหรือกฎต่างๆ ขึ้นเป็นมาตราเดียวกันว่าลักษณะของจำเลยประเภทใดที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าชดใช้ และค่าใช้จ่าย และคดีแบบใดจะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าชดใช้เป็นจำนวนเงินเท่าไร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา และเกิดความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาค่าตอบแทนของคณะอนุกรรมการให้แก่ผู้เสียหาย และจำเลย เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศและเพื่อไปตามหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ

การที่มีการร่างพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาเพื่อใช้เป็นหลักในการประกอบการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญาแต่ พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกับไม่ได้มีการบัญญัติถึงขอบเขตในการพิจารณาค่าทดแทนให้ไว้แก่คณะอนุกรรมการส่งผลให้การพิจารณาค่าทดแทนของคณะอนุกรรมการนั้นไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันแต่อย่าง ฉะนั้นจึงมีแนวคิดเห็นที่จะขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดความเป็นให้แก่จำเลยที่เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนและเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

2.1 ปัญหาการกำหนดค่าทดแทนให้แก่จำเลยที่คณะกรรมการมอบหมายให้คณะกรรมการของแต่ละจังหวัดเป็นผู้กำหนด ไม่มีแนวทาง หรือหลักเกณฑ์เดียวกัน

ซึ่งเมื่อได้ศึกษาขั้นตอนการพิจารณาค่าทดแทนจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 7, มาตรา 8, มาตรา 14 จะพบปัญหาว่าเมื่อคณะกรรมการได้มีการแต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ทำหน้าที่สอบสวนมูลเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้น แต่ในความเป็นจริงในทางปฏิบัตินั้นเมื่อคณะกรรมการกับไม่ได้เป็นผู้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยแต่อย่างใด แต่คณะกรรมการได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาแล้วคณะกรรมการก็ยังให้อำนาจในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยแทนคณะกรรมการ และเมื่อคณะกรรมการได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการในพิจารณาค่าทดแทนแทนคณะกรรมการแล้ว แต่คณะกรรมการกับไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์หรือมีการวางข้อกำหนดไว้ให้กับคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเอาไว้ประกอบพิจารณาว่าลักษณะของจำเลยประเภทใดที่จะได้รับค่าทดแทนและจะได้รับค่าทดแทนเป็นจำนวนเท่าไร

ซึ่งเมื่อคณะกรรมการไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือวางระเบียบในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่คณะกรรมการเพื่อนำไปใช้ในการประกอบการพิจารณาค่าทดแทน จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นว่าคณะกรรมการในแต่ละจังหวัดได้พิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยที่แตกต่างกันออกไป และไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศแต่อย่างใดซึ่งเกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยและไม่มีรูปแบบหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของคณะกรรมการที่สามารถนำมาใช้เหมือนกันประเทศ โดยคณะกรรมการในแต่ละจังหวัดนั้นใช้แต่เพียงดุลพินิจของคณะกรรมการในจังหวัดนั้นเป็นหลักในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลย อันจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยที่ศาลได้มีการพิพากษาแล้วว่าจำเลยนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ เมื่อได้ศึกษาถึงปัญหาการกำหนดค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญาของคณะกรรมการที่เกิดขึ้นแล้ว ฉะนั้นจึงขอเสนอแนะให้มีการออกกฎหมายเพื่อวางแนวทางหรือกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนเกี่ยวกับหลักในการพิจารณาค่าทดแทนของจำเลยในคดีอาญาให้กับคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการว่าลักษณะของจำเลยประเภทใดจะได้รับค่าทดแทนและจะได้รับค่าทดแทนเป็นจำนวนเท่าไร เพื่อเป็นหลักให้คณะกรรมการในแต่ละจังหวัดจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการ จะได้นำไปใช้ในการประกอบพิจารณาค่าทดแทนให้เหมือนกันทั่วประเทศอันจะส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมอันสูงสุดและจะเป็นการบรรเทาความเสียหายและความเดือดร้อนให้กับบุคคลที่ต้องตกเป็นจำเลยและมาพิสูจน์ในภายหลังว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

2.2 ปัญหาจำนวนคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลย ในคดีอาญา

เมื่อได้ศึกษาคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนของประเทศไทยที่ต้องใช้คณะกรรมการถึง 12 คนละยังมีคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นมาอีก 5-7 คนมาร่วมกันในการพิจารณาค่าทดแทน จะพบปัญหาว่าประเทศไทยเรานั้นใช้จำนวนบุคคลที่มาเป็นคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนเป็นจำนวนมากทั้งนอกจากคณะกรรมการแล้วก็ยังมีคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อให้พิจารณาค่าทดแทนอีก ซึ่งการที่ประเทศเราใช้คณะกรรมการจำนวนมากในการพิจารณาค่าทดแทนนั้นจะส่งผลให้เกิดความแตกต่างในดุลพินิจหรือมีความเห็นที่แตกต่างกันของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ซึ่งเมื่อคณะกรรมการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปนั้นจะส่งผลให้การพิจารณาค่าทดแทนในแต่ละเรื่องนั้นเกิดความล่าช้าและเกิดความไม่เป็นธรรมต่อจำเลยผู้ยื่นคำร้องขอรับค่าทดแทนแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นที่ใช้แต่เพียงผู้พิพากษาที่พิพากษาว่า จำเลยไม่ได้เป็นกระทำความผิดมาพิจารณาค่าทดแทนและประเทศฝรั่งเศสใช้คณะกรรมการที่เป็นศาล 3 นายและผู้พิพากษาระดับศาลหัวหน้าศาลฎีกาอีก 2 นาย รวมเป็น 5 นายในการพิจารณาค่าทดแทน ซึ่งการที่ใช้คณะกรรมการจำนวนน้อยและมีแต่เพียงคณะกรรมการเดียวในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้นจะทำให้ขบวนการพิจารณาคำร้องขอรับค่าทดแทนเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเกิดความเสถียรภาพในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ประเทศไทยนั้นมีการใช้คณะกรรมการจำนวนมากมาในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้น การที่มีคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการจำนวนมากพิจารณาค่าทดแทนผู้วิงจ้องว่าการที่ใช้คณะกรรมการจำนวนมากมาในการพิจารณาค่าทดแทนนั้นทำให้เกิดความคิดที่แตกต่างในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการนั้นและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนนั้นไม่ได้เป็นไปในทิศทางด้วยกันแต่อย่างใดและเกิดความไม่เสถียรภาพในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการและทำให้การกำหนดค่าทดแทนของคณะกรรมการไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแต่อย่างใด และจำเลยที่ศาลพิพากษาว่าไม่ใช่ผู้กระทำความผิดนั้น ไม่ได้รับค่าทดแทนตามสิทธิที่ได้รับจริง ซึ่งแตกต่างกับประเทศทั้งประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศสที่ใช้คณะกรรมการแค่เพียง 3-5 คน เพียงเท่านั้นและไม่ต้องมีคณะอนุกรรมการขึ้นมาพิจารณาค่าทดแทนเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งการที่มีคณะกรรมการจำนวนน้อยในการพิจารณาค่าทดแทนจะทำการพิจารณาของคณะกรรมการไปในทิศทางเดียวกันและใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเหมือนกันอันจะส่งผลให้พิจารณานั้นเป็นด้วยความรวดเร็วเกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาและเป็นพิจารณาที่ตรงจุดตรงประเด็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ เมื่อได้ศึกษา พระราชบัญญัติค่าทดแทนผู้เสีย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แล้วพบปัญหาว่าจำนวนคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินั้นมีจำนวนมากเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ฉะนั้นจึงขอเสนอแนะ ให้ลดจำนวนคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนให้เหลือเพียงแก่จำนวนไม่เกิน 5 คน โดยการเป็นกฎหมายเพิ่มเติมหรือเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติที่มีการกำหนดจำนวนคณะกรรมการในการพิจารณาเอาไว้ และให้มีมาตราเป็นกฎหมายขึ้นมาเพื่อยกเลิกให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่ทำหน้าที่คณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทน คงให้มีแต่เพียงคณะกรรมการเท่านั้นที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคือทดแทนให้แก่จำเลย

ซึ่งเมื่อได้มีกฎหมายลดจำนวนคณะกรรมการให้น้อยลงและไม่ต้องมีคณะอนุกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยเหมือนกับประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศฝรั่งเศส จะทำให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการในการพิจารณาค่าทดแทนเป็นไปในแนวทางและหลักการเดียวและที่สำคัญจะทำให้เกิดความมีเสถียรภาพในคำวินิจฉัย อันจะส่งผลให้การพิจารณาค่าทดแทนนั้นเป็นไปด้วยความรวดเร็วและสามารถบรรเทาความเดือดร้อนและความเสียหายที่จำเลยได้รับได้อย่างยุติธรรมที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 3(3), ข้อ 6, ข้อ 7, ข้อ 8.
- กฎหมายค่าทดแทนในคดีอาญามาตรา 1 วรรค 2.
- โกวิท มีพรบุชา. (2550). การตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2550). รายงานการศึกษาวิจัยกฎหมายจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร.
- คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2548). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาปรับปรุงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมคุ้มครองและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม กันยายน 2548.
- คณิต ฌ นคร. (2525). ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา. วารสารอัยการ, 4(47), 55.
- _____. (2529). ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา. บทบัณฑิต, 42(2), 10-14.
- _____. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2547). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2559). การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/2167>
- ตารางท้ายกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546.
- ธิตพันธ์ วงษ์พิทักษ์โรจน์. (2547). การรับฟังข้อเท็จจริงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.

- นภาพร สุทธิวงศ์. (2556). *การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ
ความคิดทางอาญา : ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน.*
(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
กรุงเทพมหานคร.
- นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒนาการ. (2552). *การยื่นคำร้องขอบังคับใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่อง
กับคดีอาญา.* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2553). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพรส.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-8.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-9.
- ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตรา
สองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง
ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาท
ขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้”
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2525). *หลักทัณฑวิทยา.* กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ. (2531). *อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม : ปัญหาอุปสรรค
และแนวทางควบคุม.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544,
มาตรา 3, 6, 7, 10, 15, 17, 20, 21, 22, 23, 26, 27.
- ยุพิน เคนอรันต์. (2558). *บูรณาการความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา.*
(การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย
ในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอค่าตอบแทนค่าทดแทน
และค่าใช้จ่าย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 ข้อ 3.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525/ราชบัณฑิตยสถาน.*
(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2544). ความรับผิดชอบละเมิดของฝ่ายปกครองตาม Common Law ในระบบกฎหมายอังกฤษ. *วารสารนิติศาสตร์มหาสมุทรศาสตร์*, 32, หน้า 564.
- วุฒิพงษ์ วัฒนชัยวงศ์. (2556). “หลักนิติธรรมกับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา (The Rule of Law and Injuries Compensation toward Criminal Victims)”. ใน *เอกสารวิชาการส่วนบุคคล การฝึกอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1*. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- วุฒิศักดิ์ เอมะสุวรรณ. (2555). *คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา : ศึกษาการช่วยเหลือผู้เสียหาย และเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ศรัณย์ ทองห้วง. (2558). *แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการเยียวยาผู้ที่เสียหายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย : กรณีศึกษา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544*. (การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- ศุทธิณี อยู่สวัสดิ์. (2559). การปฏิรูปการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 9(2), 95-177.
- ศุภมาส พยัณวิเชียร. (2551). “การช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่ส่งผลกระทบต่องบประมาณแผ่นดิน”. ใน *งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 11*. วิทยาลัยยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ศรีลา ทองกลาง. (2551). *บทความร่างพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา*. สืบค้นจาก <http://www.openbase.in.th/http%3A/%25Fwww.panyathai.or.th/wiki/index.php/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%25>

- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย). เสนอสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2553). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่าย : กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา. เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. (2555). การชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 1(1), 16-17.
- สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. (2554). เอกสารประกอบการซักซ้อมความเข้าใจแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และคณะอนุกรรมการฯ ประจำภูมิภาค (ใหม่) ในการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- สุดสงวน สุธีสร. (2543). *เหยื่ออาชญากรรม*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สุภกิจ เจริญเวช. (2553). *การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สิริพันธ์ พลรบ. (2554). “แนวคิดและวิวัฒนาการในการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม”.
ใน *แนวทางการศึกษาชดเชย กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง*, เล่ม 2, หน้าที่ 13, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- หลวงอรรถไกว้วลวที และสุข เปรมวัน. (2510). *ระบบอัยการและศาลทหาร*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- อมรรัตน์ กริยาผล. (2530). การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา. *วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม*, 4(1), 16-17.
- อัญชลี นายสุวรรณ. (2534). *การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

อัศวิน วัฒนวิบูลย์ และอมรรัตน์ กรियाพล. (2530). การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (ตอนที่ 2). *วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม*, 4, 47-66.

อารยา เกษมพันธ์. (2537). *ฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

อุททิส แสนโกสีก. (2530). บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา. *วารสารอัยการ*, 10(116), 26.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายวิจิต จันทร์กระจำง
วัน เดือน ปีเกิด	31 มกราคม 2519
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2543
สถานที่ทำงาน	สำนักงานทนายความวิจิต จันทร์กระจำง จังหวัดเพชรบุรี
ตำแหน่ง	ทนายความ

